

**NICOLETA-ADRIANA FLOREA**

**VIOLENȚA ÎN MEDIUL ȘCOLAR**

**- GHID METODIC -**

**Disciplina/ Aria curriculară: *Consiliere psihopedagogică/ Consiliere și Orientare***

**Nivelul de învățământ/ clasa: *Primar – liceal/ pregătitoare – XII/ XIII***

## CUPRINS

<b>CUVÂNT-ÎNAINTE</b> .....	3
<b>CAPITOLUL I</b>	
<b>PROBLEMATICA VIOLENȚEI ÎN MEDIUL ȘCOLAR</b> .....	4
1.1 Conceptul de violență .....	4
1.2 Formele violenței din mediul școlar .....	6
1.3 Cauzele violenței din școală .....	9
1.4 Factori de risc privind violența din spațiul școlar .....	13
<b>CAPITOLUL II</b>	
<b>CERCETAREA „VIOLENȚA ÎN ȘCOLĂ”</b> .....	16
2.1. Introducere în problematica violenței din mediul școlar .....	16
2.2. Politici naționale și internaționale privind fenomenul violenței .....	18
2.3. Obiectivele și metodologia cercetării .....	22
2.4. Cadrul teoretic al studiului .....	24
2.5. Prezentarea și analiza datelor .....	26
2.6. Concluzii .....	53
2.7. Recomandări .....	55
2.8. Bibliografie .....	61
<b>CAPITOLUL III</b>	
<b>PROGRAM DE CONSILIERE PENTRU PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI DIN MEDIUL ȘCOLAR</b> .....	63
3.1. Programul de consiliere „Împreună spunem <i>Nu!</i> violenței” .....	63
3.2. Aplicații .....	84
<b>BIBLIOGRAFIE</b> .....	91

## CUVÂNT-ÎNAINTE

*Școala este o instituție care oferă servicii educaționale, transmite cunoștințe, dezvoltă abilități, formează competențe, valori, norme acceptate social. Aceasta este una dintre instituțiile primordiale ale unei societăți, ale cărei rezultate influențează evoluția indivizilor în comunitate.*

*Preocupările internaționale recente privind violența în societate au inclus și problematica violenței în școală, subliniindu-se faptul că școala este o parte integrantă a comunității. Violența școlară este un fenomen extrem de complex, cu ramificații multiple: în familie, societate, școală, asupra propriei persoane și asupra culturii.*

*Școlii îi revine sarcina de a forma viitorul adult astfel încât să fie pregătit pentru a preîntâmpina conflictele cu care se confruntă și a le evita atunci când este cazul, sau cel puțin a le rezolva în cel mai bun mod, astfel încât atât el cât și cei implicați să nu fie stopați în acest proces de schimbare și de evoluție și deci, de dezvoltare personală.*

*Această carte abordează problematica violenței în mediul școlar - formele violenței din școală, cauzele acesteia și factorii de risc privind această formă de violență; prezintă un studiu privind fenomenul violenței în unitățile școlare din județul Dolj și propune un program de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței din unitățile de învățământ.*

*„Violența în mediul școlar” poate fi un instrument de lucru util pentru profesorii în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, dar și pentru diriginți, profesori, învățători și profesori pentru învățământ primar.*

**AUTOAREA**

## CAPITOLUL 1

### PROBLEMATICA VIOLENȚEI ÎN MEDIUL ȘCOLAR

#### 1.1. CONCEPTUL DE „VIOLENȚĂ”

Violența umană este una dintre marile probleme ale societății contemporane. Exemple de tipuri de violență pot fi întâlnite zilnic atât în spațiul public și privat, cât și în cel public instituționalizat, cum este școala.

Violența nu constituie totuși un fenomen nou, apariția și evoluția ei fiind strâns legată de evoluția indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societăților umane. Din această cauză unii specialiști consideră că violența reprezintă o permanență umană, fiind intens legată de esența umană.

Definirea violenței este un proces dificil, întrucât fenomenul este unul complex, care comportă nenumărate forme de manifestare. Încercarea de încadrare a violenței într-o anumită definiție poate fi influențată de factori culturali, istorici și normativi, de starea socială existentă la un anumit moment dat într-o anumită cultură, dar și în funcție de anumite contexte subiective, particulare, care sunt însă relative spațial și temporal.

Din punct de vedere etimologic, termenul de violență are ca rădăcină cuvântul latinesc „vis”, care se traduce prin „forță”, trimitând astfel la ideea de dominație. Puterea devine însă violență atunci când ea depășește limitele normalului, cauzând dezechilibru prin folosirea superiorității fizice sau de alt tip împotriva altuia mai slab.

Raportul Organizației Mondiale a Sănătății (OMS, 2002) propune următoarea definiție a violenței: „amenințarea sau folosirea intenționată a forței fizice sau a puterii contra propriei persoane, contra altuia sau contra unui grup sau unei comunități care antrenează sau riscă puternic să antreneze un traumatism, un deces sau daune psihologice, o dezvoltare improprie sau privațiuni”.

Dicționarul ENCARTA (1999) definește violența drept: „1) folosirea forței fizice pentru a produce răni sau a distruge ceva; 2) folosirea ilegală a forței nejustificate sau efectul creat prin amenințare”.<sup>1</sup>

D. Olweus (1999) propune altă definiție, după care violența sau comportamentul violent este: „comportamentul agresiv în care un actor sau infractor folosește corpul sau un obiect (incluzând o armă) pentru a lovi (relativ serios) sau a produce disconfort unui individ”.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Cf. Gittins, Chris, A Handbook on Violence Reduction for Schools in Europe. How to make a difference. Integrated Project 2, Responses to violence in everyday life in a democratic society, 2004, p. 15.

O definiție cuprinzătoare a violenței este cea a lui Eric Debarbieux: „violența este dezorganizarea brutală sau continuă a unui sistem personal, colectiv sau social, și care se traduce printr-o pierdere a integrității, ce poate fi fizică, psihică sau materială”.<sup>3</sup>

Y. A. Michaud propune o definiție mai explicită a violenței: „Violența apare atunci când, într-o situație de interacțiune, unul sau mai mulți actori acționează de o manieră directă sau indirectă, unitară sau distribuită, aducând prejudicii altora în grade variabile, fie în integralitatea lor fizică, fie în integralitatea lor morală, fie în posesiunile lor, fie în participările lor simbolice și culturale”.<sup>4</sup>

Dacă pentru Y. A. Michaud esențiali în definirea violenței sunt termenii-cheie „situație de interacțiune”, „prejudicii” și „modalități de prejudiciere”, pentru Florence Dardel Jaouadi elementele în jurul cărora se construiește definiția violenței sunt tipul de relație (abuzul de relație), actorul (un individ, un grup, o colectivitate) și cauza (nesatisfacerea unei nevoi).<sup>5</sup>

Un alt autor, Amato Lamberti<sup>6</sup>, distinge între:

- agresiune, definită drept comportament intenționat spre producerea unor răni sau disconfort altora;
- violența ca abuz al puterii fizice, psihologice sau instituționale;
- maltratarea în situații de hărțuire între copii;
- intimidare, exprimată prin marginalizare sau victimizare.

În conformitate cu diferitele studii UNICEF - „Children and Violence”<sup>7</sup>, violența în școli este „un tip particular de violență în instituții, care poate lua următoarele forme:

- pedeapsa fizică;
- restricție fizică;
- constrângere solitară și orice formă de izolare;
- obligația de a purta vestimentație distinctivă;
- restricții alimentare;
- restricții sau refuzul de a avea contacte cu membrii familiei sau cu prieteni;
- abuzul verbal și sarcasmul”.

Studiul „Violența în școală” propune următoarea definiție operațională: „Violența în școală este orice formă de manifestare a unor comportamente precum:

---

<sup>2</sup> Ibidem, p. 15.

<sup>3</sup> Cf. Caluschi, Cezar, Combaterea Violenței în Școli: o mai bună comunicare între Școală, Părinți și Copii, p. 4

<sup>4</sup> Ibidem, p. 4-5.

<sup>5</sup> Ibidem, p. 5

<sup>6</sup> Cf. Bîrzea, Cezar, The prevention of violence in everyday life: civil society's contribution. Forum 18-19 November 2002, Council of Europe, Strasbourg (France), Integrated project Responses to violence in everyday life in a democratic society, p. 12

<sup>7</sup> Children and Violence, Innocenti Digest, UNICEF, nr. 2, 1997, p. 10.

- exprimare inadecvată sau jignitoare, cum ar fi: poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire;
- bruscare, împingere, lovire, rănire;
- comportament care intră sub incidența legii (viol, consum/ comercializare de droguri, vandalism – provocarea de stricăciuni cu bună știință –, furt);
- ofensa adusă statutului/ autorității cadrului didactic (limbaj sau conduită ireverențioasă față de cadrul didactic);
- comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul în școală și orice alt comportament care contravine flagrant regulamentului școlar în vigoare<sup>8</sup>.

## **1.2 FORMELE VIOLENȚEI DIN MEDIUL ȘCOLAR**

*La nivel internațional*, lucrările de specialitate sintetizează câteva tendințe asupra formelor de manifestare a violenței în școala contemporană:

- trecerea de la violența fizică, directă, vizibilă, legitimată și încurajată, uneori, la forme mai subtile, mascate sub forma unei violențe de tip simbolic, situată la nivelul valorilor promovate, la nivelul tipurilor de relații din spațiul școlii și a impunerii unor anumite modele dezirabile de comportamente;
- proliferarea în școală a violențelor care au ca fundament diferențele etnice, religioase, de statut social sau de gen;
- multiplicarea formelor de violență asupra profesorilor;
- creșterea numărului fenomenelor de violență gravă în școală, care intră sub incidența legii (crime, violuri, utilizarea armelor de foc) ca urmare a escaladării violenței societale;
- difuzia fenomenelor de violență din afara școlii sau din imediata apropiere a acesteia, la spațiul școlar propriu-zis.

Nicole Vettenburg (1999)<sup>9</sup> consideră că există trei forme de violență în școli:

- *devianța tolerată* sau violența juvenilă normală;
- *violența socială*, în care școala însăși este victima violenței manifestate în societate, la nivel general (acest lucru este adesea invocat pentru a elibera școala de orice responsabilitate);

---

<sup>8</sup> Violența în școală, Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, 2006, p. 21

<sup>9</sup> Vettenburg, Nicole et al. (1999), *Violence in Schools: Awareness-raising, Prevention, Penalties*, Strasbourg, Council of Publishing, p. 15-21.

- *violența anti-școală* (distrugerea echipamentelor, vandalism, insultă și agresivitate față de profesori).

După OMS, violența se împarte în trei tipuri:

„1. *Violența față de sine*: sinuciderea, abuzul și comportamentul autodistructiv; ea poate lua anumite forme: fizică, psihologică sau privațiuni și neglijență față de sine;

2. *Violența interpersonală*: violența familială/ în cuplu; violența comunitară (între persoane care nu sunt rude și care pot chiar să nu se cunoască).

Ambele subtipuri pot lua anumite forme: fizică, sexuală, psihologică sau privațiuni și neglijență.

3. *Violența colectivă*:

- violența socială;
- violența politică;
- violența economică.

Toate aceste subtipuri iau aceleași forme ca și violența interpersonală.

Violența poate fi considerată ca un continuum, de la forme minore – împingere, bruscare, gesturi fizice, expresii verbale denigratoare, jigniri etc. – la forme majore sau chiar extreme, mergând până la forme letale.

În contextul școlar, tipul cel mai răspândit de violență este cea interpersonală și cea intrapersonală. Violența interpersonală poate lua următoarele forme:

1. Violența fizică
2. Violența psihologică
3. Violența verbală
4. Violența sexuală
5. Privațiuni și neglijență”<sup>10</sup>

Conform *Strategiei Ministerului Educației Naționale cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*, principalele forme de violență caracteristice mediului școlar din România, sunt:

• „*violența elev-elev*:

- *violența verbală* (certuri, conflicte, injurii, țipete), în general considerată ca o situație tolerabilă și obișnuită în orice școală, în contextul social actual (violența verbală a străzii, a mass-mediei etc.);

- *violența fizică între elevi* care conduce la existența unui climat de insecuritate în școli și solicită măsuri specifice în plan administrativ și educațional.

---

<sup>10</sup> Jigău, Mihai, coord., *Prevenirea și combaterea violenței în școală. Ghid practic pentru directori și cadre didactice*, Ed. Alpha MDN, Buzău, 2006

• **violența elevilor față de profesori:**

- cele mai frecvente manifestări de violență a elevilor față de profesori sunt: *lipsa de implicare și de participare a elevilor la activitățile școlare* (absenteismul școlar, fuga de la ore, indisciplina în clasă sau în recreații, ignorarea mesajelor transmise de cadrele didactice) și violența verbală și non-verbală, ca *ofensă adusă statutului și autorității cadrului didactic* (refuzul îndeplinirii sarcinilor școlare, atitudinile ironice sau sarcastice, zgomote în timpul activității didactice). În comparație cu acestea, deși mai puțin prezente, se manifestă *comportamentele agresive grave* (verbale sau fizice) ale elevilor față de profesori.

• **violența profesorilor față de elevi:**

- acest fenomen, deși este mai puțin recunoscut în spațiul școlii deoarece contravine flagrant cu statutul și responsabilitățile unui cadru didactic, se poate manifesta prin forme precum: *agresiunea verbală față de elevi* (atitudini ironice, țipete, chiar injurii, jigniri sau insulte), *agresiune non-verbală* (ignorarea mesajelor elevilor și neacordarea de atenție acestora, gesturi sau priviri amenințătoare, atitudini discriminative și marginalizarea unora dintre elevi), *excluderea de la activitățile didactice* sau chiar *pedeapsa fizică*.

• **violența părinților în spațiul școlii:**

- deși nu sunt prezenți zilnic în spațiul școlii, unii părinți manifestă comportamente neadecvate, care țin de domeniul violenței. Părinții își legitimează astfel de comportamente (față de profesori sau față de alți elevi ai școlii) prin nevoia de a apăra drepturile propriilor copii, într-un spațiu în care consideră că nu li se oferă acestora suficientă securitate;

- **față de profesori**, părinții utilizează cel mai frecvent violența verbală (ironii, discuții aprinse, țipete), iar în unele cazuri chiar agresivitatea fizică - situații generate de obicei de nemulțumirea referitoare la atitudini și comportamente ale unui cadru didactic, considerate violente sau nedrepte, manifestate în raport cu propriul copil;

- **față de alți elevi din școală**, au fost semnalate cazuri de certuri sau chiar agresiune fizică, atunci când propriul copil intră într-un conflict cu aceștia sau când este victimă a violenței lor;

- sunt și situații în care părinții manifestă comportamente **violente față de propriul copil** în spațiul școlii, de la ironizarea sau admonestarea acestora în fața clasei până la agresivitate fizică - metode considerate forme eficiente de pedeapsă a copilului, în cazurile în care acesta nu se supune disciplinei școlare, iar părinții sunt înștiințați și responsabilizați cu rezolvarea problemelor.

• **violența în spațiul din jurul școlii:**

- sentimentul de securitate/ siguranță al elevilor este puternic influențat atât de ceea ce se întâmplă în **incinta școlii** (în sala de clasă, pe coridoare, pe terenul de sport etc.), cât și de



ceea ce se întâmplă **în proximitatea acesteia** (pe arterele rutiere și pe alte căi de acces către școală, în spațiile verzi din jurul școlii, în alte spații publice situate în apropiere de școală). Violența în spațiul din vecinătatea școlii este un fenomen îngrijorător, agresiunile în această zonă având o pondere semnificativă în totalul actelor de violență cărora le cad victime elevii (mai mult de o treime dintre elevii agresați într-un singur an școlar au suferit agresiunea în spațiul din vecinătatea școlii);

- deși formele de violență care au loc în acest spațiu nu diferă foarte mult față de cele care se petrec în incinta școlii, intensitatea acestor agresiuni este de multe ori mai ridicată. Cea mai mare parte a cazurilor de violență în acest spațiu implică persoane din afara școlii, însă există un număr semnificativ de agresiuni care sunt comise de colegii de școală ai victimelor. Elevii sunt victimele unor situații de **violență fizică** (agresiune, bruscare, lovire intenționată) și **agresiunilor verbale** provocate de persoane necunoscute, iar procentul elevilor care cad victime furturilor în imediata vecinătate a școlii este îngrijorător;

- deși cazurile de **agresiune sexuală** (hărțuire, tentativă de viol, viol) au o pondere relativ scăzută în comparație cu celelalte forme de violență, gravitatea acestui fenomen impune o analiză aprofundată din partea tuturor actorilor implicați în prevenirea și combaterea violenței școlare.”

### **1.3. CAUZELE VIOLENȚEI DIN ȘCOALĂ**

Violența în școală este generată de multiple cauze și factori de influență, ale căror efecte se cumulează și potențează reciproc, conducând la apariția unor astfel de fenomene sub variate forme de manifestare – de la cele mai simple la cele mai grave forme de comportament deviant.

Studiile și cercetările care au abordat tema violenței în general sau a violenței în școala au propus diferite clasificări ale cauzelor sau factorilor de risc în apariția fenomenului, uneori considerându-le identice, altele operând o distincție între cauze și factori de risc.

Tipologii ale cauzelor/ factorilor de risc ai violenței:

Una dintre clasificările<sup>11</sup> propuse specialiștii în domeniu grupează cauzele violenței în:

- **cauze biologice** (factori genetici probleme neuro-biologice, leziuni cerebrale, factori de nutriție, efecte ale consumului de alcool și droguri s.a.);

- **cauze sociologice** (condițiile socio-economice, factori privind comunitatea și structura acesteia etc.);

---

<sup>11</sup> [http://autarchic.tripod.com/files/cause\\_violence.html](http://autarchic.tripod.com/files/cause_violence.html)

- **cauze psihologice** (afecțiuni psihice asociate și cu un nivel mai redus de dezvoltare psiho-intelectuală, dar, în special efectele, în plan psihologic, ale condițiilor de mediu familial în care se dezvoltă copilul).

Alte abordări<sup>12</sup> consideră că principale cauze ale violenței sunt cele generate de:

- **violența în familie** (copiii care aparțin unor familii în care se manifestă relații de violență preiau aceste „modele de relaționare”);

- **condițiile economice** (sărăcia extremă în care trăiesc unele familii, inclusiv copiii, îi împinge pe unii dintre ei la comiterea unor acte de violență);

- **mediul instabil** (anumite evenimente intervenite în familie, de genul divorțului sau decesului unui părinte, precum și climatul psiho-afectiv instabil și insecurizant în care se dezvoltă copiii pot conduce la manifestări de violență ale acestora);

- **lipsa stimei de sine** (indivizii cu o imagine de sine defavorabilă se implică în acte de violență pentru a compensa sentimentele negative cu privire la propria persoană și pentru că astfel obțin acceptarea grupului cu care comit actele de violență);

- **imaginea violenței în mass-media** (expunerea îndelungată la violență propagată de către media îi desensibilizează pe copii, ajungând astfel să o accepte și să o practice; aceasta cu atât mai mult cu cât imaginea violenței în media nu insistă pe consecințele asupra agresorului - penale, sociale etc. - și nici pe efectele asupra victimei);

- **sistemul legal** (cadrul legal permisiv, în unele țări, privind violența tinerilor, situație care nu descurajează recidivarea);

- **alienarea** (lipsa comunicării și a unor puncte de conexiune cu comunitatea, a sentimentului de apartenență la aceasta a tinerilor, precum și lipsa speranței de reușită în viață; violența și aderarea la un grup violent creează acestora sentimentul de apartenență la o anumită comunitate și de încredere în viitor);

- **rasismul, sexismul, homofobia, stratificarea socială, etnocentrismul** (discriminarea centrată pe diferențele între indivizi este o sursă de tensiune care poate genera violență);

- **instituțiile** pot legitima violența prin politici și practici instituționale, dând dreptul indivizilor să practice discriminarea la nivel individual, cu consecințe minime).

Studiul „Violența în școală”, elaborat de Institutul de Științe ale Educației, a evidențiat următoarele cauze ale violenței școlare:

- **Cauze psiho-individuale:**

- Există diferențe interindividuale la nivelul elevilor cuprinși într-o instituție școlară, în ceea ce privește adoptarea comportamentelor violente.

---

<sup>12</sup> <http://www.bctf.ca/Education/health/ViolenceInSchools/causes.html>

Elevilor violenți le sunt asociați cu preponderență o serie de **factori individuali**, precum: toleranța scăzută la frustrare, dificultățile de adaptare la disciplina școlară, imaginea de sine negativă, instabilitatea emoțională, lipsa sau insuficienta dezvoltare a mecanismelor de autocontrol, tendința către comportament adictiv, slaba capacitate empatică.

- Toate aceste caracteristici pot fi interpretate și ca **modalități individuale de raportare a elevilor la provocările mediului școlar**, mediu care aduce cu sine frustrări, impunere a unui anumit tip de disciplină, insuficientă valorizare a potențialului real al elevilor, a individualității lor specifice, cu efecte în planul imaginii de sine și a trăirilor acestora. Mai mult, se constată tendința unor cadre didactice, dar și a unor părinți, de a identifica drept cauze psiho-individuale ale comportamentului violent ceea ce, în fapt, reprezintă, de multe ori, **strategii de reacție a elevilor la frustrări și impuneri ale mediului școlar**.

- Se constată, de asemenea, **diferențe majore de percepție a cadrelor didactice** în ceea ce privește gravitatea unor comportamente de natură violentă ale elevilor. În unele situații, profesorii propun spre exemplificare comportamente ale elevilor care nu se înscriu propriu-zis în aria manifestărilor de tip violent; de exemplu, cazul acelor elevi „incomози”, care au o atitudine mai deschis critică și reactivă, dar fără a fi propriu-zis violenți.

- **Cauze familiale:**

- Analiza evidențiază faptul că violența în școală nu poate fi explicată, prevenită, ameliorată sau combătută fără a examina și **mediul familial**, acesta având un rol esențial în dezvoltarea copilului și a mecanismelor de autocontrol a impulsurilor violente.

- Investigația a evidențiat **asocieri semnificative între comportamentul violent al elevilor și o serie de factori familiali**, cum sunt: climatul socio-afectiv (relații tensionate între părinți, atitudini violente ale părinților față de copil, mediu lipsit de securitate afectivă); tipul familiei (proveniența elevilor din familii dezorganizate); condițiile economice ale familiei (venituri insuficiente); dimensiunea familiei (număr mare de copii în familie, situație care implică, de multe ori, accentuarea fenomenului sărăciei); nivelul scăzut de educație a părinților.

- Desigur, **nu în toate cazurile investigate se poate evidenția o relație directă și vizibilă de cauză-efect** între factorii de mediu familial și manifestările agresive ale copiilor, violența fiind în general efectul influenței cumulate a unor factori multipli.

- **Cauze școlare:**

- Ancheta menționată a constatat că există diferențe semnificative de percepție între diverși actori, atât în modul în care se raportează la ideea de violență, cât și în ceea ce privește gradul de sensibilitate și toleranță la violența în școală. Modul diferit în care aceștia privesc

fenomenul violenței în școală semnaleză în sine o stare de tensiune latentă și conflict, ce poate fi cu ușurință interpretată de către un observator extern ca o sursă potențială de violență în școală. În ciuda acestor constatări, cei mai mulți dintre actorii intervievați tind să situeze cauzele principale ale comportamentului violent undeva în afara școlii, fie la nivel individual, fie în familie, fie la nivel social mai larg, problemele legate de mediul școlar fiind mai puțin conștientizate.

- Se constată un anume grad de consens în rândul majorității actorilor investigați privind existența în școală a unor probleme ca: **dificultăți de comunicare elevi-profesori, impunerea autorității cadrelor didactice, stiluri didactice de tip autoritar ale profesorilor, distorsiuni în evaluarea elevilor**. Alte aspecte de natură școlară identificate drept cauze posibile ale violenței au fost: prejudecățile profesorilor în raport cu apartenența etnică a elevilor, vârsta și experiența didactică, programe școlare încărcate.

- Dacă profesorii identifică sursele violenței elevilor mai ales în spațiul **formalului pedagogic** (programe încărcate, programul școlar dificil, numărul mare de elevi într-o clasă, lipsa infrastructurii școlare), consilierii și mai ales elevii situează conflictul în zona **interacțiunilor subiective**: disponibilitatea redusă a profesorilor pentru comunicare deschisă și în afara lecțiilor, distanța în comunicare, metode neatractive de predare, descurajarea inițiativelor elevilor.

- Unii părinți fac referire **la aspecte administrative**, considerând că o sursă a violenței este și lipsa unor sisteme mai stricte de protecție, control și intervenție specializată împotriva violenței în școală.

- **Elevii resimt mai acut și semnaleză cu mult mai multă franchețe decât cadrele didactice, directorii, părinții sau consilierii** unele fenomene de violență în școală.

De pildă, comportamentele neadecvate ale profesorilor, care recurg uneori la sancțiuni nejustificate sau chiar pedepse fizice sunt semnalate într-o pondere îngrijorătoare de către elevi, cu mult mai ridicată decât conștientizează sau ar fi dispuși să admită alți actori școlari (directori, profesori, consilieri).

- **Cauze induse de contextul social:**

- Atât în opinia cadrelor didactice, cât și a părinților, **mass-media** reprezintă unul dintre factorii cei mai influenți asupra comportamentului elevilor, atât prin valorile pe care le promovează, cât și prin consecințele asupra modului de petrecere a timpului liber.

Programele TV și filmele care promovează modele de conduită agresivă sau violență, jocurile video cu conținut agresiv sunt, în opinia celor intervievați, factori de risc în potențarea comportamentului violent al elevilor.

- Influența **grupului de prieteni și a anturajului din afara școlii** („găștile de cartier” etc.) sunt considerate ca fiind foarte importante în ierarhia cauzelor care conduc la apariția violenței în spațiul școlii.

O proporție ridicată a actorilor investigați au făcut referiri la influența negativă pe care o pot exercita zonele dezavantajate, cartierele periferice ale orașelor, cu toate caracteristicile pe care le au unele dintre acestea.

#### **1.4 FACTORI DE RISC PRIVIND VIOLENȚA DIN ȘCOALĂ**

O altă tipologie<sup>13</sup> a factorilor de risc ai violenței are în vedere individul, cu caracteristicile sale personale, sistemul de relații al acestuia, precum și influențele culturale, de mediu etc.; aceasta clasificare cuprinde:

- **factori individuali**: caracteristici ale indivizilor care includ factori biologici și factori referitori la istoria personală;

- **factori de relaționare**: factori familiali, influențe ale grupului de prieteni s.a.;

- **factori comunitari**: caracteristici ale comunității (de exemplu școala și vecinătatea) în care se dezvoltă relațiile individului;

- **factori societali**: factori sociali, culturali și de mediu; includ norme culturale care sprijină drepturile părinților asupra copiilor, dominanța bărbaților asupra femeilor, precum și politicile privind educația și sănătatea care mențin sau creează inechitatea între grupuri.

Luând în considerare ca și criteriu de clasificare anumite entități sau grupuri de influență, o altă grupare a factorilor de risc are în vedere<sup>14</sup>:

- **individul**: dificultăți de concentrare a atenției (hiperactivitate), atitudini antisociale, istoria personală privind comportamentul agresiv, consum de tutun, alcool și droguri, nivel redus de dezvoltare intelectuală, posibilități limitate de autocontrol s.a.

- **familia**: comportament autoritar față de copii, expunerea copilului la conflicte și acte de violență în familie, reguli de disciplină dure, laxe sau inconsistente, lipsa de implicare în viața copiilor, slabă supraveghere a acestora, afecțiune redusă față de copii, nivel redus de educație a părinților, venitul scăzut al familiei, consumul de droguri și criminalitatea;

- **colegii/ școala**: asocierea la grupuri delincvente, implicarea în „găști”, respingerea de către colegi, lipsa de implicare în diferite activități, motivație redusă pentru școală, rezultate școlare slabe, eșec școlar.

---

<sup>13</sup> <http://www.justice.govt.nz/pubs/reports/2004/action-plan-community-sexual-violence>

<sup>14</sup> Jigău, M., „Prevenirea și combaterea violenței în școală”, Ghid practic pentru directori și cadre didactice, 2006, p. 83

- **vecinătatea/ comunitatea**: oportunități economice reduse, mare concentrare de populație săracă, mobilitate accentuată a populației din comunitate, număr ridicat de familii dezorganizate, participare comunitară redusă, vecinătăți dezorganizate social.

**a. Factori individuali<sup>15</sup>** - La nivel individual, factorii care afectează potențialul de comportament violent al elevilor includ *caracteristici biologice, psihologice și sociale*. Manifestările violente pot apărea încă din copilărie, fiind influențate în diferite grade de mediul familial, de grupul de apartenență sau de alți factori de natură socială și culturală.

Factorii biologici nu pot fi omiși în încercarea de a înțelege complexitatea etiologiei violenței juvenile. Conform unor studii recente în acest domeniu, copiii care au suferit diverse tipuri de influențe sau traume, fie în perioada uterină, fie în momentul nașterii, pot avea particularități neurologice cu potențial ridicat de violență. Complicațiile la naștere, ca și istoria părinților, se dovedesc a fi factori predictivi pentru comportamentul deviant ulterior al unui individ, clasându-l în categoria victimelor genetice și, oarecum, eludându-l de responsabilitatea individuală.

De asemenea, se consideră că, printre factorii majori de personalitate și cei cu expresie comportamentală care caracterizează copiii violenți, cei mai importanți și cu mai mare relevanță sunt: impulsivitatea, hiperactivismul, controlul de sine absent sau insuficient, deficitul sau problemele de atenție.

În categoria factorilor psihologici care intră în definirea personalității elevului violent, literatura de specialitate menționează o serie de atribute: nivel scăzut de self-esteem; nevoia de dominație și control; forța fizică; valorizarea agresivității în rezolvarea conflictelor; mecanisme specifice de *coping*; empatie scăzută; impact social ridicat, dar neacceptat; abilitare socială.

**b. Factori de mediu socio-familial<sup>16</sup>:**

a) climatul socio-afectiv din familie:

- relațiile dintre părinți;
- atitudinea părinților față de copil;
- atitudinea copilului față de familie;

b) tipul familiei (organizată/ dezorganizată prin divorț sau deces/ reorganizată);

c) condițiile economice ale familiei:

- statutul ocupațional al părinților;
- venitul familiei;

---

<sup>15</sup> Jigău, Mihaela; Liiceanu, Aurora; Preoteasa, Liliana, „Violența în școală”, Editura Alpha MDN, București, 2006, p. 99

<sup>16</sup> Ibidem, p. 113

d) dimensiunea familiei (numărul de copii din familie);

e) nivelul de educație al părinților.

### ***c. Mediul școlar ca factor de influență al violenței***

Cele mai multe studii<sup>17</sup> vorbesc despre surse școlare intrinseci procesului didactic, ca proces relațional, despre modul în care profesorul organizează interacțiunile din spațiul clasei, despre climatul socio-emoțional existent. Cel mai adesea sursele de violență provin din situații ca:

- neadaptarea practicilor pedagogice la nevoile și specificul noilor generații;
- perpetuarea relațiilor de dependență și subordonare a elevilor față de profesori, în detrimentul inițiativei și independenței elevului în procesul de învățare;
- preponderența comunicării pe axa profesor-elev și oportunitățile limitate ale elevilor de a comunica între ei în procesul de învățare;
- atitudini de ignorare sau dispreț ale profesorilor față de elevi, care conduc la pierderea încrederii în sine a elevilor;
- evaluare neobiectivă, etichetarea, inducerea sindromului eșecului școlar;
- abuzul de măsuri disciplinare, sancțiuni inegale sau pedepse.

Alte studii situează sursele violenței în mediul școlar la nivelul relației directe dintre elevi și profesori, mai ales la conflictul dintre cele două tipuri de cultură, valori și practici uzitate în mediul școlar: cultura elevilor versus cultura profesorilor.

Principalele surse de conflict între profesori și elevi apar ca urmare a decalajului între așteptările elevilor și practica școlară curentă. Elevii așteaptă o relație bazată pe negociere, independență, pragmatism, inițiativă și empatie în raport cu profesorii lor, în timp ce cadrele didactice își doresc o relație de dependență, control, autoritate și conformism.

De asemenea, alți autori (Neamțu Cristina) menționează ca surse ale violenței școlare unele caracteristici și funcții tradiționale ale organizației școlare, care reprezintă în sine surse ale frustrării elevilor, cum ar fi:

- imobilismul caracteristic procesului de educație în școală, cel mai adesea învățarea având un caracter static (în spații închise, artificiale, în bănci);
- funcția de selecție și ierarhizare a școlii, care poate conduce la stări de tensiune și conflict între actorii școlii, cauzate în special de inducerea competiției între elevi.

---

<sup>17</sup> Ibidem, p. 131

## CAPITOLUL 2

### CERCETAREA „VIOLENȚA ÎN ȘCOLĂ”

#### *2.1. INTRODUCERE ÎN PROBLEMATICA VIOLENȚEI DIN MEDIUL ȘCOLAR*

Violența umană este, fără îndoială, una dintre temele recurente ale societăților contemporane. Preocuparea pentru manifestările de violență, dilemele privind creșterea criminalității și a cauzelor ei, strategiile de prevenire și combatere a acestor fenomene reprezintă subiecte de reflecție pentru lideri de opinie, politicieni, jurnaliști și, mai ales, pentru cercetători din diferite domenii ale științelor sociale.

Globalizarea interesului față de violența socială este consecința unei conștientizări generalizate privind necesitatea punerii violenței pe agendele de lucru ale diferiților actori sociali, responsabili de găsirea unor soluții, dar și de mobilizarea corpului social, a societăților civile pentru luarea de poziție, implicarea și participarea la prevenirea și/ sau combaterea acestui fenomen social. Desigur, violența umană este un fenomen complex, având determinări psihologice, sociale, culturale și economice. Acest lucru este evident dacă luăm în considerație amploarea formelor ei de manifestare și interrelațiile pe care le presupune. Dincolo de diversitatea fenomenului violenței umane, încercări de a contura, la nivel național și global, dimensiunile ei impun, ca prim pas, cunoașterea acesteia, stabilirea unor categorii conceptuale, tematice și operaționale, indispensabile unei abordări integrate.

Violența școlară este doar una dintre manifestările violenței cotidiene. Dezbaterile privind relația între conceptul de „drept la siguranță” și mediul școlar au căpătat în Europa o dezvoltare continuă și constantă, cu diferențe de la țară la țară, devenind oficial o problemă politică în urma unei întâlniri a experților, organizată de Comisia Europeană la Utrecht, în anul 1997.

Mass-media acordă din ce în ce mai multă atenție violenței, contribuind la conștientizarea și creșterea interesului public față de violența tinerilor, inclusiv față de violența școlară. Guvernanții și societatea civilă au devenit sensibili la fenomenul violenței în mediul școlar, renunțând la stereotipul conform căruia școala este o entitate izolată, un spațiu social autonom, necorelat la dinamica socială, neafectat de conflictele și dificultățile cu care se confruntă societatea, în general.

Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate. Violența umană, indiferent în ce context se manifestă, este inerentă naturii umane, dar acest lucru nu înseamnă



că nu trebuie să i se dea un răspuns ferm, prin acordarea unui rol special prevenirii și combaterii acestui fenomen social. Școala ca mediu instituțional nu se sustrage acestei afirmații. Ba chiar mai mult, aceasta, nemaifiind considerată „nici o fortăreață și nici un sanctuar”, ci un forum al socializării, un spațiu deschis lumii exterioare, asimilându-i tensiunile, trebuie văzută și ca spațiu de manifestare a violenței.

Cu ce forme de violență ne întâlnim în școli, care sunt cauzele care determină violența școlară, de ce unii copii adoptă modalități de comportament violent în relațiile lor cu colegii, cu prietenii, cu profesorii, cu părinții, de ce unii profesori instituie relații de putere, exprimate prin violență la adresa elevilor, sunt doar unele dintre întrebările la care trebuie să găsim răspunsuri pentru a asigura în școli un climat pozitiv și pentru a ține sub control violența interpersonală.

În România, o dată ce conștientizarea violenței școlare – adesea inclusă în violența tinerilor și violența asupra copiilor/ tinerilor - a crescut, o serie de organisme guvernamentale și neguvernamentale au încercat să abordeze aceste fenomene. Abordările au fost locale, contextualizate și, în general, tangente la problema generală a violenței.

Puține cercetări au avut ca preocupări abordarea violenței școlare în termeni de specificitate, urmărind să stabilească în mod riguros, chiar în contexte limitate, dimensiunile, cauzele și factorii determinanți ai acestui fenomen.

O imagine la nivel mondial a violenței, în care să se includă formele ei diferite de manifestare, este dificil de realizat, chiar dacă acest lucru se poate face la nivel național. La propunerea Secretarului General al Consiliului Europei, Walter Schwimmer, un proiect integrat privind violența s-a desfășurat între 2002-2004, implicând 41 de țări europene (între care și România) interesate de a participa pentru ca, printr-un efort colectiv, să se poată realiza o imagine globală asupra violenței cotidiene.

Violența școlară a fost, în acest context, doar o parte a acestui demers. Deși locul pe care îl ocupă ea în politicile naționale este, desigur, diferit de la o țară la alta, acest fapt fiind determinat mai ales de tradiție și de resurse umane și materiale, se recunoaște unanim importanța acestei probleme și necesitatea abordării atât din perspectivă cognitivă, cât și din perspectivă pragmatică.

Sensibilizarea față de fenomenul violenței școlare ar trebui, firesc, să ducă la creșterea eforturilor depuse pentru ameliorarea situației prezente. În acest sens, țara noastră trebuie să se implice în prevenirea și combaterea violenței, în general, și a celei școlare, în special, și să dispună de o bună cunoaștere a fenomenului violenței școlare.

În acest context, studiul de față și-a propus să ofere o imagine asupra dimensiunii fenomenului de violență din unitățile de învățământ din județul Dolj, identificând, totodată,

cauzele și factorii care îl determină. De asemenea, studiul propune atenției organismelor responsabile și societății civile un set de recomandări privind ameliorarea și prevenția violenței în școală.

Tema aleasă pentru acest studiu reprezintă un aspect de maximă importanță prin faptul că:

- investighează percepțiile actorilor educaționali față de fenomenul violenței din mediul școlar;
- eșantionul este compus din toate unitățile școlare autorizate și acreditate cu nivelurile preșcolar, primar, gimnazial, școală profesională și/ sau liceal din județul Dolj.

## ***2.2 POLITICI NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE PRIVIND FENOMENUL VIOLENȚEI***

### **✓ La nivel național**

Drepturile copilului și protecția acestuia față de diferitele forme de violență sunt stipulate în numeroase reglementări legislative la nivel național. Unele reprezintă ratificări ale unor convenții internaționale la care România a aderat, constituindu-se ulterior în acte legislative referitoare la drepturile copilului în general, și la mijloace de protecție împotriva formelor de violență. Altele sunt rezultante ale demersurilor instituționale la nivel național de a gestiona fenomenul violenței, sub diferitele sale aspecte.

Documentele semnificative în acest sens sunt:

- **OMECT nr. 1409/ 29.06.2007 privind aprobarea *Strategiei Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*** prezintă rolul și funcțiile fiecărei structuri instituționale din cadrul sistemului educativ de la nivel național, județean și al unităților școlare, cu privire la reducerea fenomenului violenței.

- **H.G. nr. 972/ 4.12.1995 privind aprobarea *Planului național de acțiune în favoarea copilului***

Hotărârea transpune recomandările comitetului ONU privind drepturile copilului într-un plan național de acțiune în favoarea acestuia. Activitățile propuse în ceea ce privește protecția copilului împotriva violenței și abuzurilor și prevenirea violenței sunt:

- adaptarea curriculumului și a regulamentului școlar astfel încât acestea să respecte exigențele Convenției ONU în privința drepturilor copiilor;
- atragerea familiei în activitatea instituției de învățământ;

- promovarea unor programe care să asigure: prevenirea absenteismului, eșecului și abandonului școlar; prevenirea și combaterea consumului de alcool, tutun, droguri; prevenirea și combaterea violenței verbale și fizice, precum și a oricăror forme de comportament antisocial.

În scopul controlului/ gestionării cazurilor de delincvență juvenilă, se au în vedere: demararea unor programe comune de prevenire a delincvenței minorilor și de reintegrare socială a acestora; protecția minorilor infractori prin crearea unor instituții speciale de detenție și reeducare; înființarea unor instituții/ secții medical-educative care să răspundă nevoilor de îngrijire și educare specializate, în vederea reabilitării minorilor.

- **Legea nr. 678/21.11. 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane**

Instituțiile abilitate de această lege sunt: Ministerul Afacerilor Externe; Ministerul Muncii și Solidarității Sociale; Ministerul Administrației Publice; Ministerul Educației Naționale; Ministerul Sănătății; Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție; Ministerul de Interne; Ministerul Justiției.

Ministerul Educației Naționale realizează, cu sprijinul celorlalte ministere implicate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale în domeniu, programe educative pentru părinți și copii, în special pentru grupurile cu risc crescut de a fi victime, în vederea prevenirii traficului de persoane.

- **Ordinul Ministrului de Interne și al Ministrului Educației și Cercetării privind colaborarea în domeniul educației și pregătirii anti-infracționale a elevilor (OMI nr. 183/29.11.2001 și OMEC nr. 3032/ 14.01.2002).**

Acest ordin cuprinde reglementări specifice cu privire la fenomenul violenței școlare și se referă la prevenirea violenței, victimizării elevilor, delincvenței juvenile și criminalității prin cooperarea dintre Ministerul Educației Naționale și Ministerul de Interne. Actul normativ instituie principalele activități de prevenție și obiectul acestora, acțiunile corelate, tematicile propuse, formele de realizare și actorii implicați.

Structura activităților educativ-preventive instituite de ordin este următoarea:

- pregătirea elevilor în direcția prevenirii delincvenței juvenile și a prevenirii victimizării;
- pregătirea consilierilor educativi și a profesorilor diriginți în problematica prevăzută;
- întâlniri cu profesori și părinți - se vor organiza o dată la două luni în fiecare instituție de învățământ;

- alte activități privind informarea și implicarea elevilor în acțiuni educativ-preventive: distribuirea unor materiale cu caracter preventiv și amenajarea în școală a unor panouri cu astfel de materiale; organizarea de concursuri; participarea la emisiuni radio-TV.

• **H.G. nr. 726/ 14.05.2004 pentru aprobarea *Planului de acțiuni prioritare în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării pentru perioada 2004-2005***

Hotărârea instituie un plan de acțiuni prioritare pentru protecția copilului, formarea cadrelor didactice, constituirea parteneriatelor instituționale și sensibilizarea opiniei publice. Instituțiile responsabilizate sunt: Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei; Ministerul Educației Naționale; Ministerul Sănătății; Ministerul Administrației și Internelor; Ministerul Justiției; Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

Aspectele privind protecția copilului împotriva formelor de violență se regăsesc la nivelul planului propus în următoarele obiective și acțiuni corelate acestora:

- Formarea inițială și continuă în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării, prin introducerea în legislație a obligativității formării inițiale și continue în domeniul protecției copilului a profesioniștilor care interacționează cu copilul;

- Sensibilizarea opiniei publice asupra abuzului, neglijării și exploatării copilului, prin realizarea de campanii mediatice pentru sensibilizarea opiniei publice asupra problematicii prin intermediul unor proiecte sau programe naționale aflate în derulare și în responsabilitatea unor ministere (de exemplu, educația pentru sănătate în școli, educația pentru cetățenie democratică, educație pentru sănătate, prevenirea și combaterea violenței domestice).

• **Legea nr. 272/ 21.06.2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului**

Este una dintre cele mai importante reglementări-cadru la nivel național privind aspectele legate de protecția și promovarea drepturilor copilului. Instituțiile responsabilizate pentru protecția și promovarea drepturilor copilului și abilitate de lege să preia atribuții legate de diverse forme de violență sunt: Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului; Comisia pentru Protecția Copilului; Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului; Oficiul Român pentru Adopții; Ministerul Educației Naționale.

• **H.G. 1504/ 16.09.2004 privind aprobarea *Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale***

Reglementările acestui act legislativ vizează prevenirea și combaterea abuzului sexual al copiilor și a exploatării sexuale a acestora în scopuri comerciale, colaborarea diverșilor actori la nivel local și național și acțiunile care trebuie puse în aplicare. Instituțiile abilitate

pentru prevenirea acestor fenomene sunt: Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopții; Ministerul Educației Naționale; Ministerul Sănătății; Ministerul Justiției; Ministerul Administrației și Internelor; consiliile județene/ direcțiile pentru protecția copilului; autoritatea tutelară.

#### ✓ **Convenții, recomandări și legislație internațională**

La nivel internațional au fost elaborate și ratificate o serie de documente legislative cu privire la drepturile copilului și la protecția acestuia împotriva unor forme de violență, România fiind semnatară a mai multor documente internaționale în domeniu.

#### • **Convenția ONU asupra Drepturilor Copilului, adoptată la 20.11.1989, la Copenhaga**

Această convenție a fost ratificată de România prin Legea nr. 18/1990. În ceea ce privește protecția copilului împotriva oricărei forme de violență, ea stipulează: „Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mintal, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat”.

Alte **recomandări, acte legislative sau documente emise la nivel european** privind drepturile copilului și protecția acestuia contra formelor de violență sunt:

- Rezoluția 163 „Securitate în orașele europene”, adoptată de Consiliul Europei la 16 octombrie 1985, care instituie măsuri specifice privind securitatea în zonele urbane cu risc de apariție a fenomenelor de violență;

- Recomandarea nr. R(87)21 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre ale Uniunii Europene privind asistența victimelor și prevenirea victimizării (17 septembrie 1987);

- Recomandarea nr. R(90)2 privind măsurile referitoare la violența în familie, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene la 15 ianuarie 1990, care condamnă pedepsele corporale și alte forme de degradare ca mijloace de educație, fie ele în familie, fie în instituții;

- Recomandarea nr. R(96)8 privind politica de combatere și control a criminalității într-o Europă în transformare, emisă de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;

- Programul comun de acțiune pentru combaterea traficului cu ființe umane și exploatarea sexuală a copiilor, adoptat în februarie 1997 de către Uniunea Europeană;

- Recomandarea nr. R(97)3 privind participarea tinerilor și viitorul societății civile, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- Recomandarea nr. R(1997)21 privind mass-media și promovarea unei culturi a toleranței, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- Recomandarea nr. R(1998)1371 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind abuzul și neglijarea copiilor, exploatarea sexuală și abuzurile comise asupra copiilor;
- Recomandarea nr. (2001)16 cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale, din 31 octombrie 2001;
- Recomandarea nr. 1531(2001) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind securitatea și prevenirea criminalității în orașe și crearea unui observator european al violenței;
- Declarația finală - IP2 (2002)27- adoptată la închiderea Conferinței asupra parteneriatului local pentru prevenirea și combaterea violenței în școală (Strasbourg, 2-4 decembrie 2002);
- Recomandarea nr. R(2003)135 privind parteneriatul pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, adoptată la Congresul Autorităților Locale și Regionale din Europa;
- Carta Europeană pentru Școli Democratice fără Violență - IP 1-IP 2 (2003)2;
- Recomandarea nr. R(2003)20 a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene privind noi modalități de a face față delincvenței juvenile și rolul justiției pentru minori (24 septembrie, 2003).

### ***2.3. OBIECTIVELE ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII***

#### **2.3.1. Stabilirea temei de cercetare:**

Preocupările internaționale recente privind violența în societate au inclus și problematica violenței în școală, subliniindu-se faptul că școala este o parte integrantă a comunității. În societatea românească, violența în școli a fost până nu de mult un aspect neglijat, lipsind statistici și cercetări.

Ea a fost tangențial identificată, în special, în legătură cu violența adulților față de copii, făcându-se asocierea între familia disfuncțională și comportamentul potențial violent al copiilor provenind din acest tip de familie.

Astfel, „violența învățată”, violența ca mod de relaționare, reprodus în relațiile între copii în contexte diferite – inclusiv în școală – s-a impus în discursul public despre violență atât în investigațiile de anvergură redusă a unor organizații neguvernamentale, cât și în mass-media.

Acest studiu răspunde unei nevoi de cunoaștere a dimensiunii, formelor de manifestare și cauzelor fenomenului de violență școlară din unitățile de învățământ doljene, necesară elaborării unor strategii de prevenire și ameliorare.

Cercetarea este un pas absolut necesar, un argument util în vederea sensibilizării unui public cât mai larg și o condiție a mobilizării resurselor în vederea abordării violenței din școală.

### **2.3.2. Scopul cercetării:**

- ✓ Investigarea dimensiunilor fenomenului de violență din mediul școlar, la nivelul județului Dolj, în anul școlar 2016-2017.

### **2.3.3. Obiectivele cercetării:**

- ✓ Evaluarea dimensiunii fenomenului violenței din mediul școlar (exprimare procentuală și numerică);
- ✓ Analiza comparativă (procentuală și numerică) a fenomenului violenței școlare, pe medii de proveniență, niveluri de învățământ și gen;
- ✓ Identificarea cauzelor generatoare ale violenței în școală, precizând informațiile procentuale și numerice pentru fiecare categorie;
- ✓ Elaborarea unui set de recomandări, destinate cadrelor didactice și părinților, în scopul prevenirii și combaterii fenomenului violenței din școală.

### **2.3.4. Metode și tehnici de cercetare:**

Demersul investigativ privind fenomenul de violență școlară a utilizat o strategie de cercetare, care a îmbinat atât metode cantitative de cercetare, cât și metode calitative. În cele ce urmează descriem setul de metode și tehnici utilizate în vederea colectării informațiilor și scopul în care au fost folosite.

#### **✓ Analiza documentară**

Prin aceasta metodă au fost studiate principalele legi și reglementări care circumscriu/structurează cadrul legislativ al prevenției, intervenției și controlului violenței școlare. Accentul a fost pus pe situațiile care implică copii de vârsta învățământului preuniversitar. Au fost avute în vedere atât documente legislative naționale, cât și internaționale.

✓ **Chestionarul de date factuale** se referă la colectarea de date statistice dintr-un domeniu de activitate care are ca finalitate centralizarea datelor în funcție de obiectivele propuse.

Chestionarele de date factuale (sau de tip administrativ) se referă la fapte și situații obiective, care pot fi observate uneori direct și verificate prin alte mijloace sau de către alte persoane. Informațiile obținute prin întrebările factuale se referă la anumite elemente sau situații ce caracterizează viața celor anchetați sau a unei anumite populații, aspecte ale comportamentelor lor etc.

### **2.3.5. Eșantionul ales (populația investigată)**

Pentru a investiga fenomenul de violență din mediul școlar am chestionat unitățile de învățământ cu nivelurile preșcolar, primar, gimnazial, școală profesională și/ sau liceal din județul Dolj.

Eșantionul ales este format din:

- **201** unități școlare din județul Dolj, din care:
  - **77** unități școlare din municipiul Craiova;
  - **17** unități școlare din mediul urban;
  - **107** unități școlare din mediul rural.

Populația școlară investigată a fost alcătuită din elevii ciclului preșcolar, primar, gimnazial, școală profesională și liceal.

## **2.4. CADRUL TEORETIC AL STUDIULUI**

### **2.4.1. Delimitări conceptuale**

#### **✓ Conceptul de „violență”**

Raportul Organizației Mondiale a Sănătății (OMS, 2002) propune următoarea definiție a violenței: „amenințarea sau folosirea intenționată a forței fizice sau a puterii contra propriei persoane, contra altuia sau contra unui grup sau unei comunități care antrenează sau riscă puternic să antreneze un traumatism, un deces sau daune psihologice, o dezvoltare improprie sau privațiuni”.

În prezentul studiu am optat pentru următoarea definiție operațională: violența în școală este „orice formă de manifestare a unor comportamente precum:

- exprimare inadecvată sau jignitoare, cum ar fi: poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire;
- bruscare, împingere, lovire, rănire;
- comportament care intră sub incidența legii (viol, consum/comercializare de droguri, vandalism, furt);



- ofensă adusă statutului/autorității cadrului didactic (limbaj sau conduita ireverențioasă față de cadrul didactic);
- comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul în școală și orice alt comportament care contravine flagrant regulamentului școlar în vigoare”.

#### 2.4.2. Cauzele violenței din școală

Violența în școală este generată de multiple cauze și factori de influență, ale căror efecte se cumulează și potențează reciproc, conducând la apariția unor astfel de fenomene sub variate forme de manifestare - de la cele mai simple la cele mai grave forme de comportament deviant.

Studiile și cercetările care au abordat tema violenței în general sau a violenței în școală au propus diferite clasificări ale cauzelor sau factorilor de risc în apariția fenomenului, uneori considerându-le identice, alteleori operând o distincție între cauze și factori de risc.

Tipologii ale cauzelor/ factorilor de risc ai violenței:

Una dintre clasificările<sup>18</sup> propuse specialiștii în domeniu grupează cauzele violenței în:

- **cauze biologice** (factori genetici probleme neuro-biologice, leziuni cerebrale, factori de nutriție, efecte ale consumului de alcool și droguri s.a.);
- **cauze sociologice** (condițiile socio-economice, factori privind comunitatea și structura acesteia etc.);
- **cauze psihologice** (afecțiuni psihice asociate și cu un nivel mai redus de dezvoltare psiho-intelectuală, dar, în special efectele, în plan psihologic, ale condițiilor de mediu familial în care se dezvoltă copilul).

Alte abordări<sup>19</sup> consideră că principale cauze ale violenței sunt cele generate de:

- **violența în familie** (copiii care aparțin unor familii în care se manifestă relații de violență preiau aceste „modele de relaționare”);
- **condițiile economice** (sărăcia extremă în care trăiesc unele familii, inclusiv copiii, îi împinge pe unii dintre ei la comiterea unor acte de violență);
- **mediul instabil** (anumite evenimente intervenite în familie, de genul divorțului sau decesului unui părinte, precum și climatul psiho-afectiv instabil și insecurity în care se dezvoltă copiii - în familie sau în afara acesteia – pot conduce la manifestări de violență ale acestora);

<sup>18</sup> [http://autarchic.tripod.com/files/cause\\_violence.html](http://autarchic.tripod.com/files/cause_violence.html)

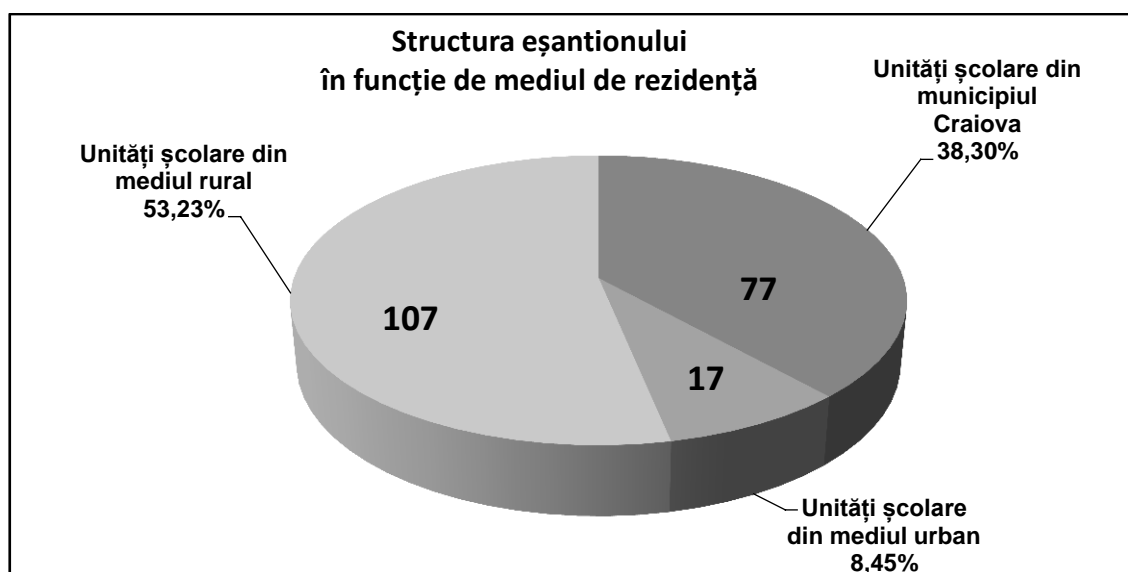
<sup>19</sup> <http://www.bctf.ca/Education/health/ViolenceInSchools/causes.html>

- **lipsa stimei de sine** (indivizii cu o imagine de sine defavorabilă se implică în acte de violență pentru a compensa sentimentele negative cu privire la propria persoană și pentru că astfel obțin acceptarea grupului cu care comit actele de violență);
- **imaginea violenței în mass-media** (expunerea îndelungată la violență propagată de către media îi desensibilizează pe copii, ajungând astfel să o accepte și să o practice; aceasta cu atât mai mult cu cât imaginea violenței în media nu insistă pe consecințele asupra agresorului – penale, sociale etc. - și nici pe efectele asupra victimei);
- **sistemul legal** (cadrul legal permisiv, în unele tari, privind violența tinerilor, situație care nu descurajează recidivarea);
- **alienarea** (lipsa comunicării și a unor puncte de conexiune cu comunitatea, a sentimentului de apartenență la aceasta a tinerilor, precum și lipsa speranței de reușită în viață; violența și aderarea la un grup violent creează acestora sentimentul de apartenență la o anumite comunitate și de încredere în viitor);
- **rasismul, sexismul, homofobia, stratificarea socială, etnocentrismul** (discriminarea centrată pe diferențele între indivizi sau grupuri este o sursă de tensiune care poate genera violență);
- **instituțiile** pot legitima violența prin politici și practici instituționale, dând dreptul indivizilor să practice discriminarea la nivel individual, cu consecințe minime).

## 2.5. PREZENTAREA ȘI ANALIZA DATELOR

### 2.5.1. Structură eșantion

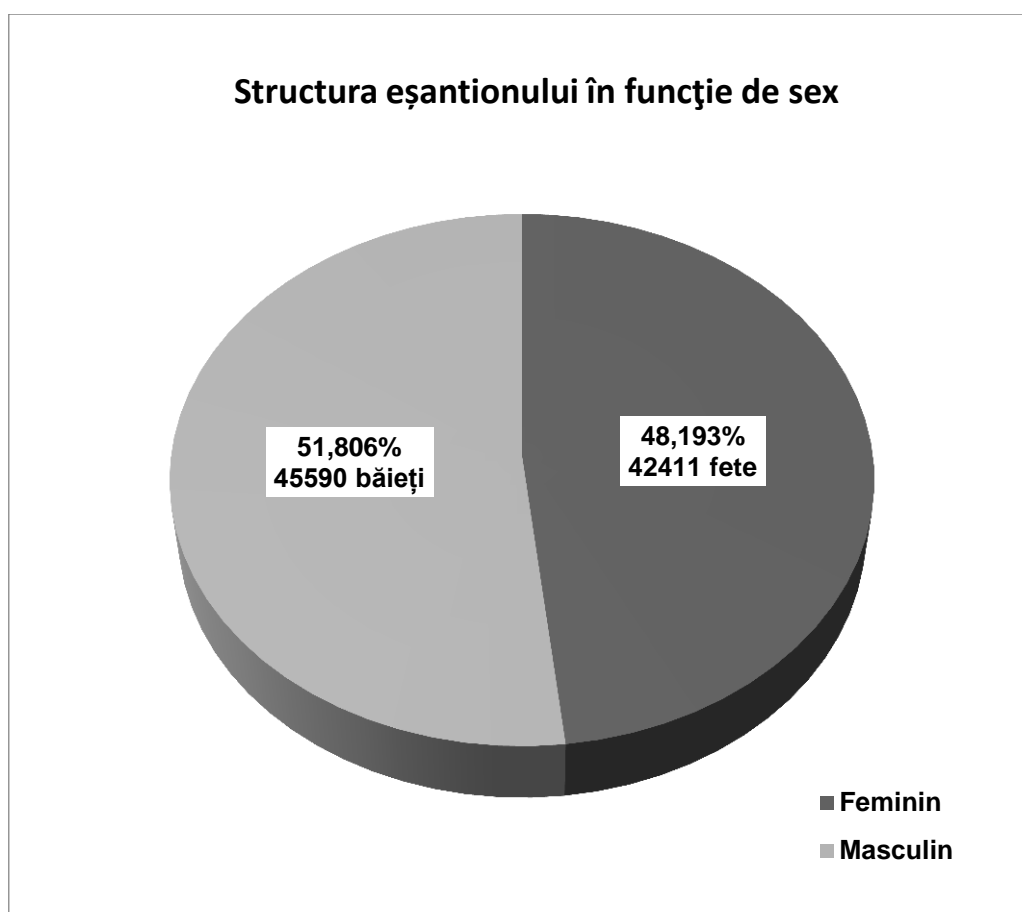
#### 2.5.1.a. Structura eșantionului în funcție de mediul de rezidență



Eșantionul ales pentru desfășurarea acestui studiu cuprinde **201** unități școlare cu nivelurile *preșcolar, primar, gimnazial, școală profesională și/ sau liceal* din județul Dolj (**88001 preșcolari și elevi**), din care:

- **77** unități școlare din **municipiul Craiova**, reprezentând un procent de **38,30%**;
- **17** unități școlare din **mediul urban**, reprezentând un procent de **8,45%**;
- **107** unități școlare din **mediul rural**, reprezentând un procent de **53,23%**.

#### 2.5.1.b. Structura eșantionului în funcție de sex



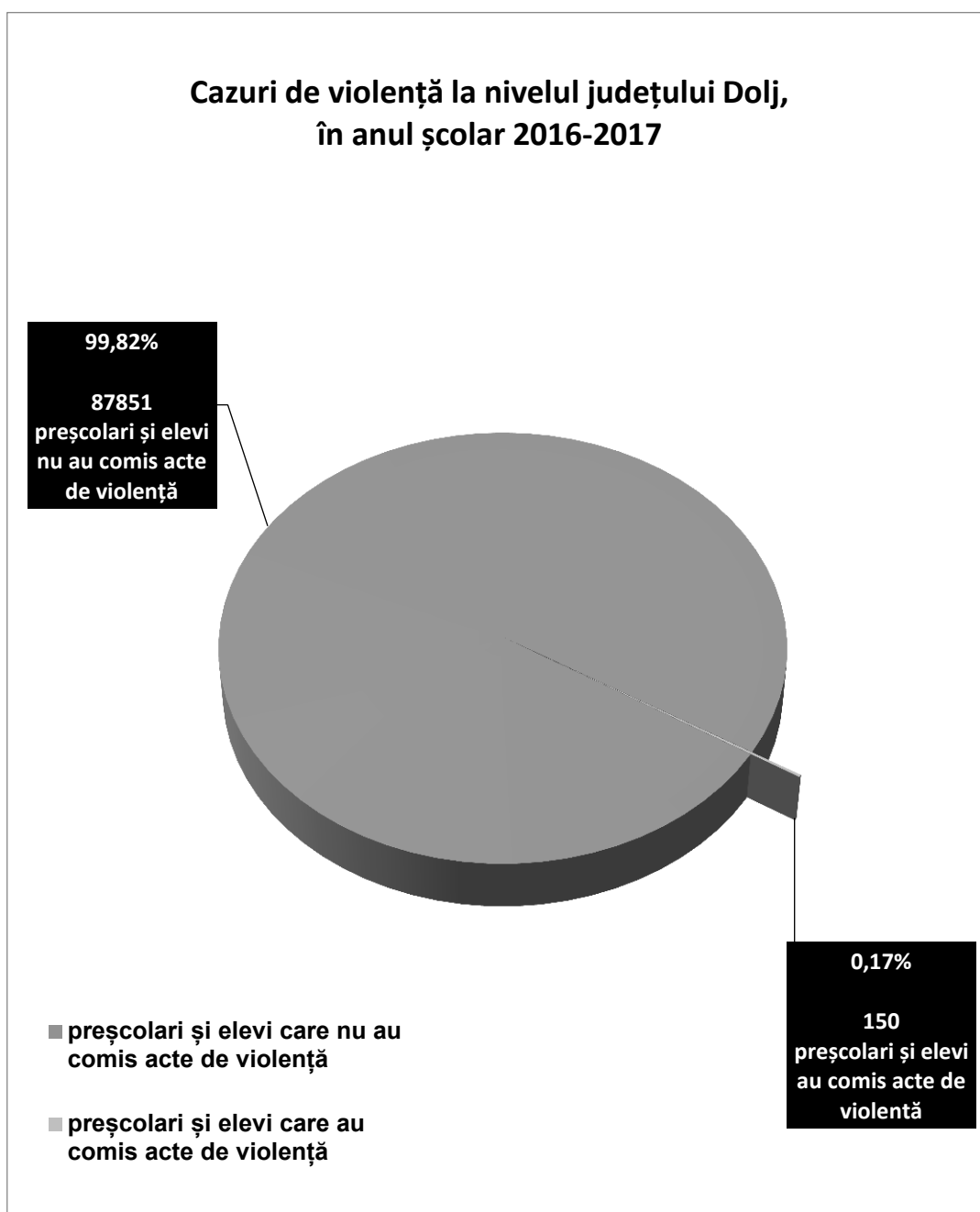
Analizând structura eșantionului implicat în cercetare, *în funcție de sexul participanților*, constatăm că acesta este format din **88001 preșcolari și elevi** din 201 de unități școlare din județul Dolj, din care:

- **42411** preșcolari și elevi de sex **feminin**, reprezentând un procent de **48,193%** din totalul de 88001 de preșcolari și elevi din județul Dolj;

și

- **45590** preșcolari și elevi de sex **masculin**, reprezentând un procent de **51,806%** din totalul de 88001 de preșcolari și elevi din județul Dolj.

## 2.5.2. Situația statistică a cazurilor de violență la nivelul județului Dolj

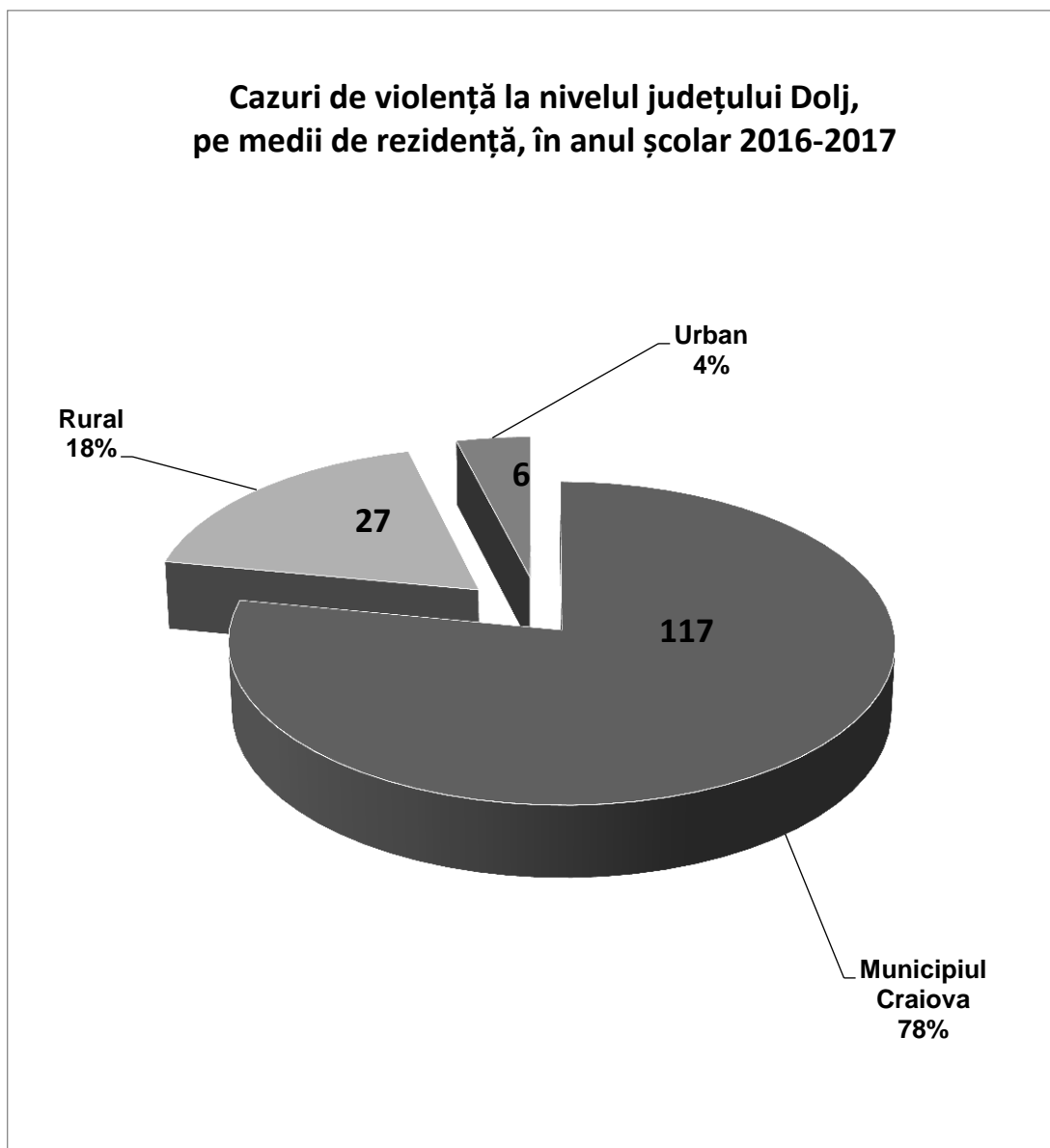


În anul școlar 2016-2017, la nivelul județului Dolj, s-au înregistrat **150 de cazuri de violență**, reprezentând **0,17%** din numărul de elevi și preșcolari din județ.

În unitățile școlare doljene există:

- **87851 preșcolari și elevi, care nu comis acte de violență**, reprezentând un procent de **99,82%** din totalul de 88001 de preșcolari și elevi din județul Dolj;
- **150 preșcolari și elevi, care comis acte de violență**, reprezentând un procent de **0,17%** din totalul de 88001 de preșcolari și elevi din județul Dolj.

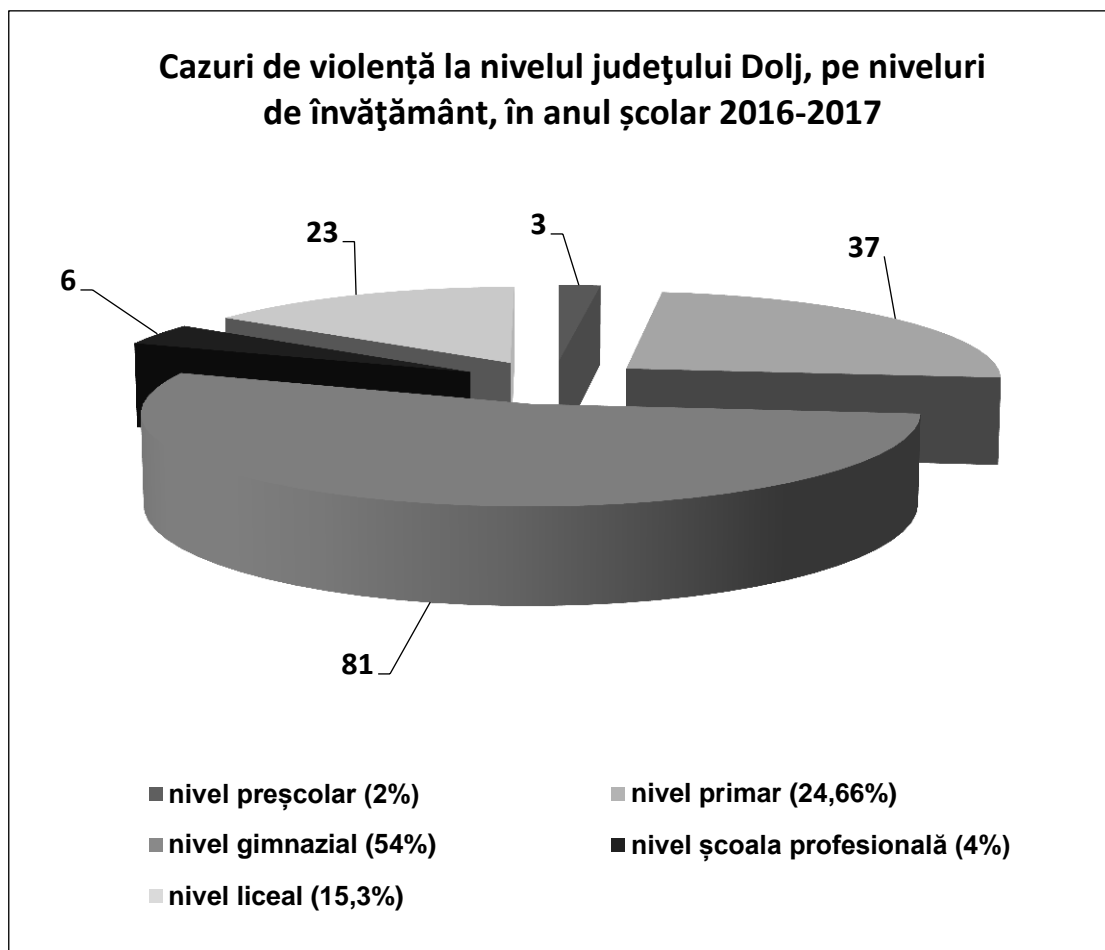
### 2.5.3. Situația statistică a cazurilor de violență la nivelul județului Dolj, pe medii de rezidență



*În funcție de mediul de rezidență, la nivelul județului Dolj, situația actelor de violență se prezintă astfel:*

- **municipiul Craiova - 117 cazuri**, reprezentând un procent de **78%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **urban - 6 cazuri**, reprezentând un procent de **4%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **rural - 27 cazuri**, reprezentând un procent de **18%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj.

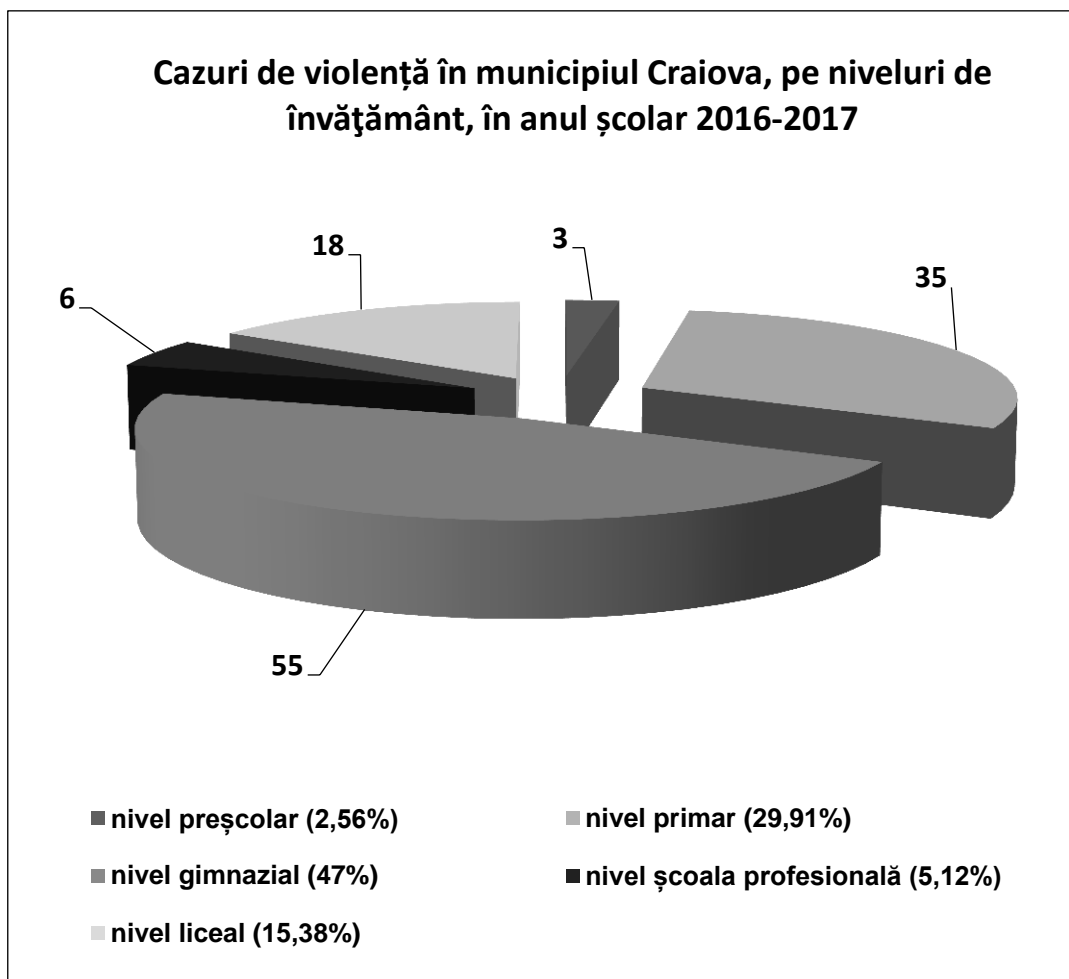
#### 2.5.4. Situația statistică a cazurilor de violență din județul Dolj, pe niveluri de învățământ



În funcție de *nivelul de învățământ, la nivelul județului Dolj*, cazurile de violență sunt repartizate astfel:

- **nivel preșcolar** - **3 cazuri**, reprezentând un procent de **2%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **nivel primar** - **37 cazuri**, reprezentând un procent de **24,66%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **nivel gimnazial** - **81 cazuri**, reprezentând un procent de **54%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **nivel școală profesională** - **6 cazuri**, reprezentând un procent de **4%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **nivel liceal** - **23 cazuri**, reprezentând un procent de **15,33%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj.

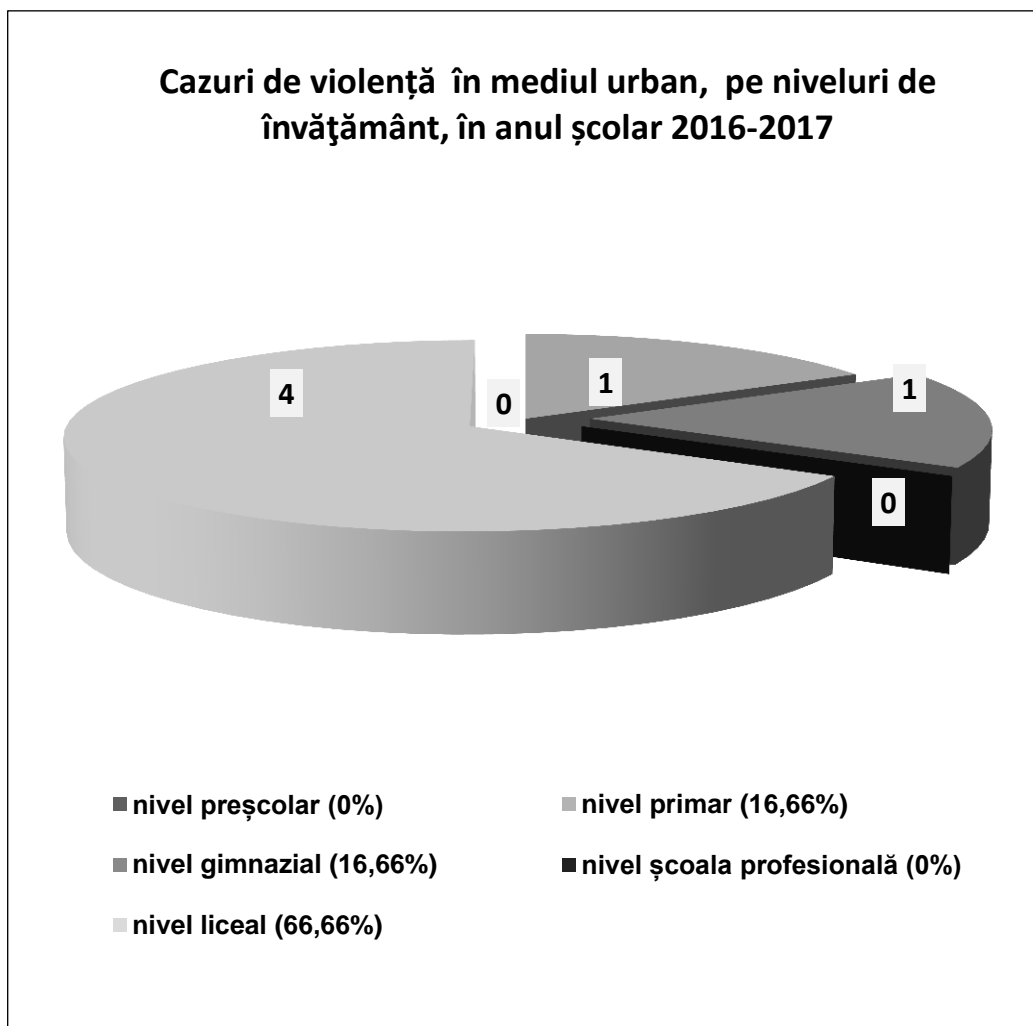
### 2.5.5. Situația statistică a cazurilor de violență în municipiul Craiova, pe niveluri de învățământ



La nivelul *municipiului Craiova* s-au înregistrat **117 cazuri de violență**, care reprezintă **78%** din totalul cazurilor de violență din județul Dolj, și sunt repartizate pe *niveluri de învățământ*, astfel:

- **nivel preșcolar** - **3 cazuri**, reprezentând un procent de **2,56%** din totalul de 117 cazuri de violență din municipiul Craiova;
- **nivel primar** - **35 cazuri**, reprezentând un procent de **29,91%** din totalul de 117 cazuri de violență din municipiul Craiova;
- **nivel gimnazial** - **55 cazuri**, reprezentând un procent de **47%** din totalul de 117 cazuri de violență din municipiul Craiova;
- **nivel școală profesională** - **6 cazuri**, reprezentând un procent de **5,12%** din totalul de 117 cazuri de violență din municipiul Craiova;
- **nivel liceal** - **18 cazuri**, reprezentând un procent de **15,38%** din totalul de 117 cazuri de violență din municipiul Craiova.

## 2.5.6. Situația statistică a cazurilor de violență în mediul urban, pe niveluri de învățământ

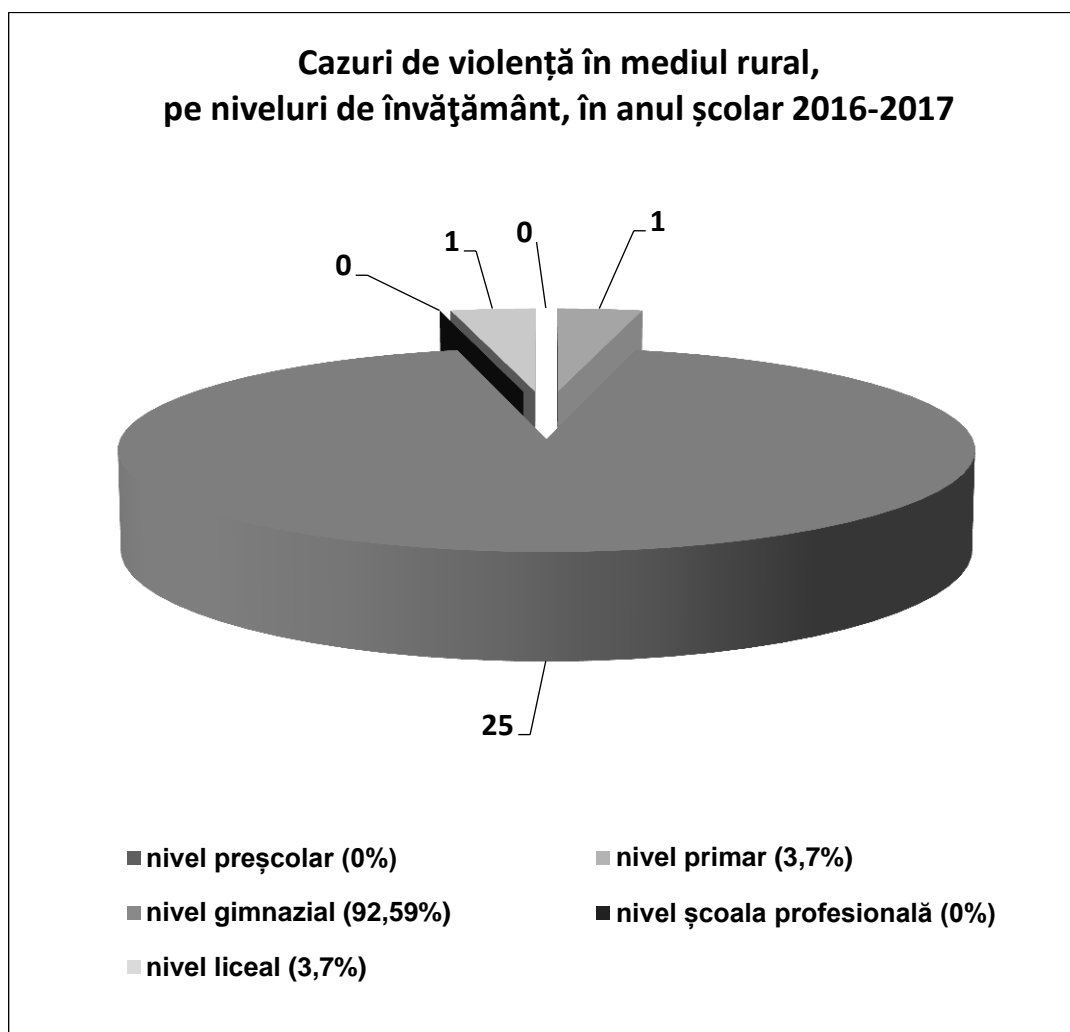


În mediul urban s-au produs **6 cazuri de violență**, care reprezintă **4%** din totalul cazurilor de violență din județul Dolj, și sunt repartizate pe niveluri de învățământ, astfel:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 6 cazuri de violență din mediul urban;
- **nivel primar** - **1 caz**, reprezentând un procent de **16,66%** din totalul de 6 cazuri de violență din mediul urban;
- **nivel gimnazial** - **1 caz**, reprezentând un procent de **16,66%** din totalul de 6 cazuri de violență din mediul urban;
- **nivel școală profesională** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 6 cazuri de violență din mediul urban;
- **nivel liceal** - **4 cazuri**, reprezentând un procent de **66,66%** din totalul de 6 cazuri de violență din mediul urban.



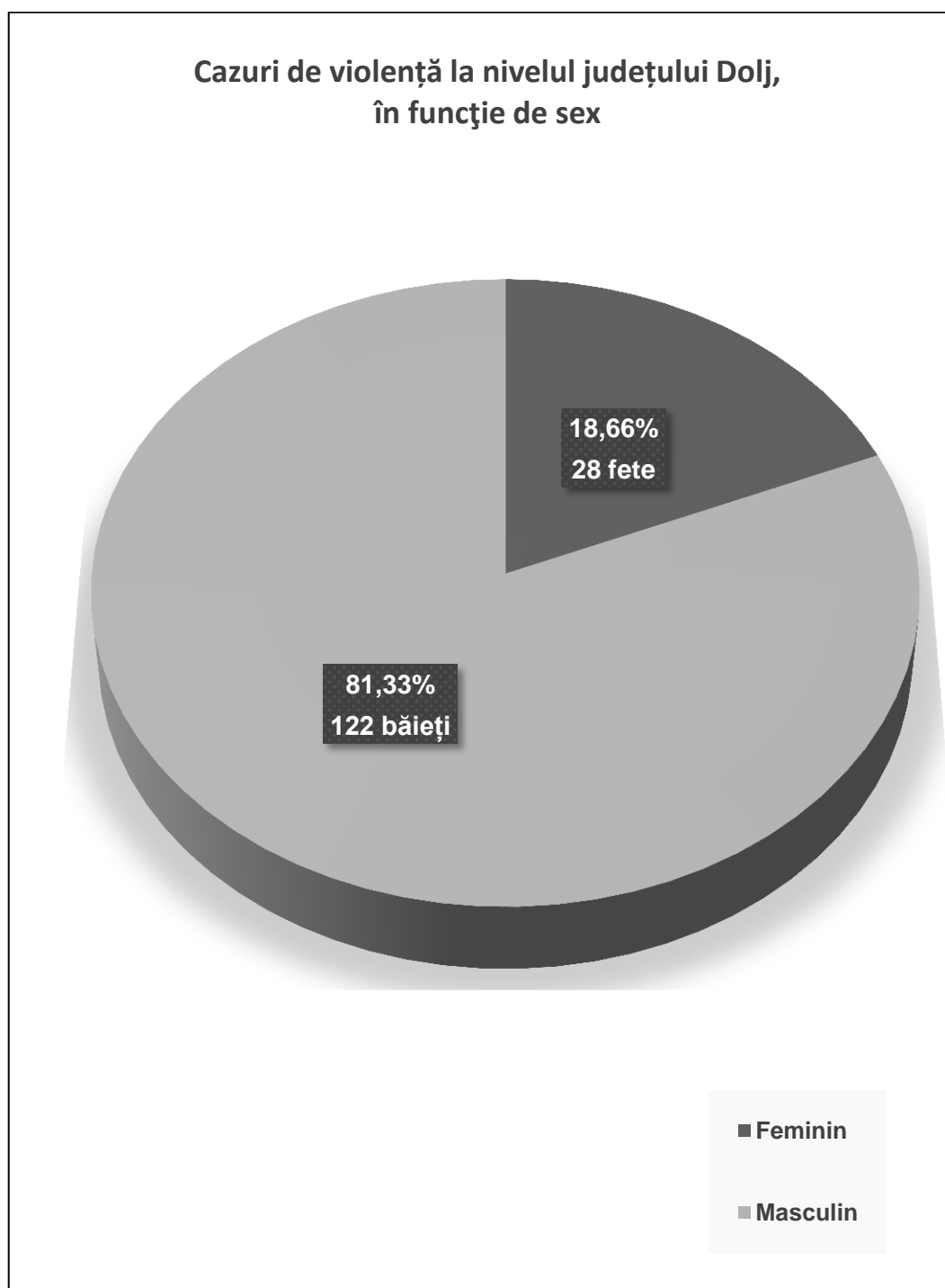
### 2.5.7. Situația statistică a cazurilor de violență în mediul rural, pe niveluri de învățământ



În *mediul rural* s-au înregistrat **27 cazuri de violență**, care reprezintă **18%** din totalul cazurilor de violență din *județul Dolj*, și sunt repartizate pe *niveluri de învățământ*, astfel:

- **nivel preșcolar - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 27 de cazuri de violență din mediul rural;
- **nivel primar - 1 caz**, reprezentând un procent de **3,7%** din totalul de 27 de cazuri de violență din mediul rural;
- **nivel gimnazial – 25 cazuri**, reprezentând un procent de **92,59%** din totalul de 27 de cazuri de violență din mediul rural;
- **nivel școală profesională - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 27 de cazuri de violență din mediul rural;
- **nivel liceal - 1 caz**, reprezentând un procent de **3,7%** din totalul de 27 de cazuri de violență din mediul rural.

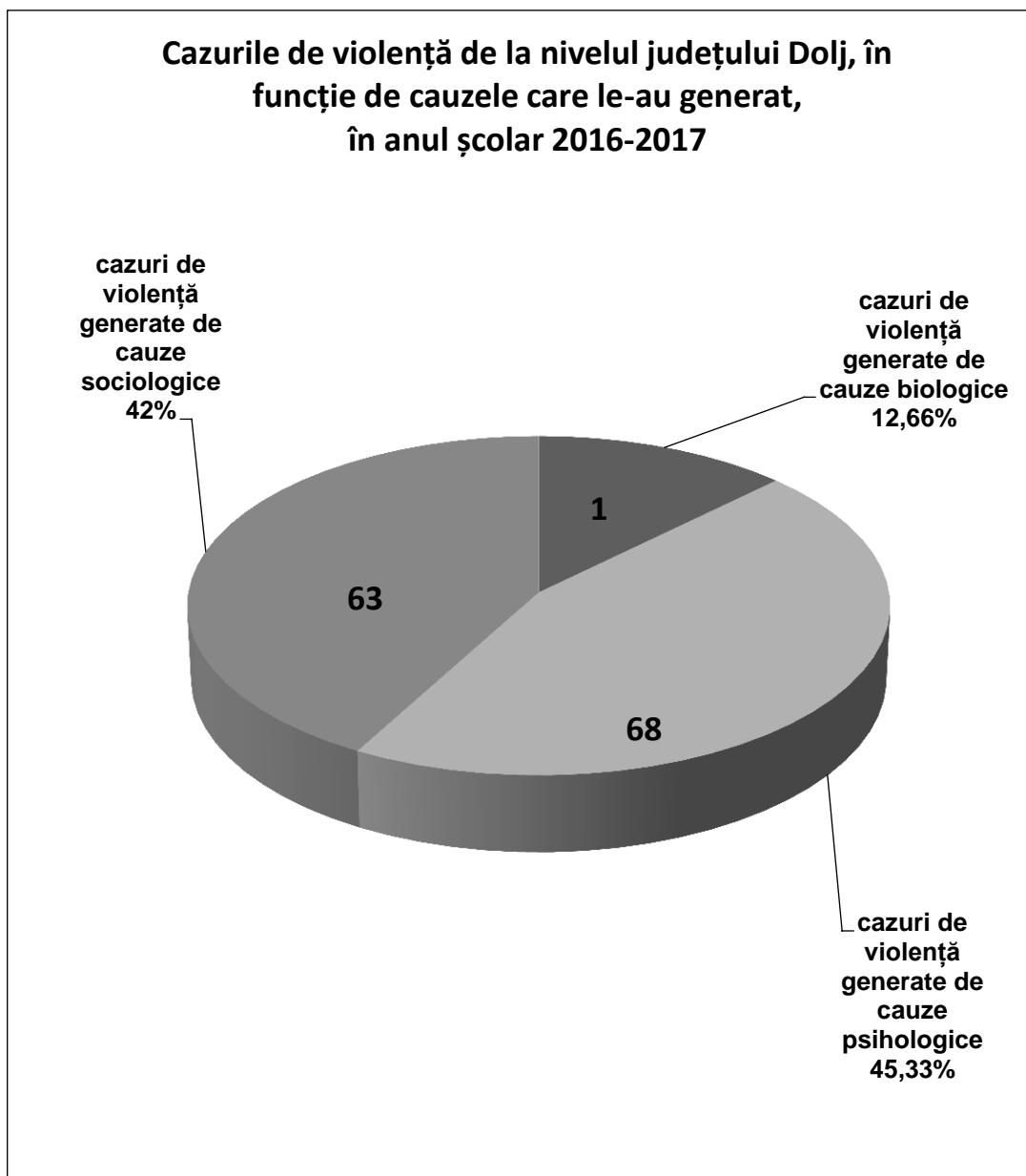
## 2.5.8. Situația statistică a cazurilor de violență la nivelul județului Dolj, în funcție de sex



Analizând actele de violență comise în *județul Dolj*, în funcție de *sexul* preșcolărilor și elevilor implicați, constatăm următoarea situație:

- **Feminin** - **28 cazuri**, reprezentând un procent de **18,66%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **Masculin** - **122 cazuri**, reprezentând un procent de **81,33%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj.

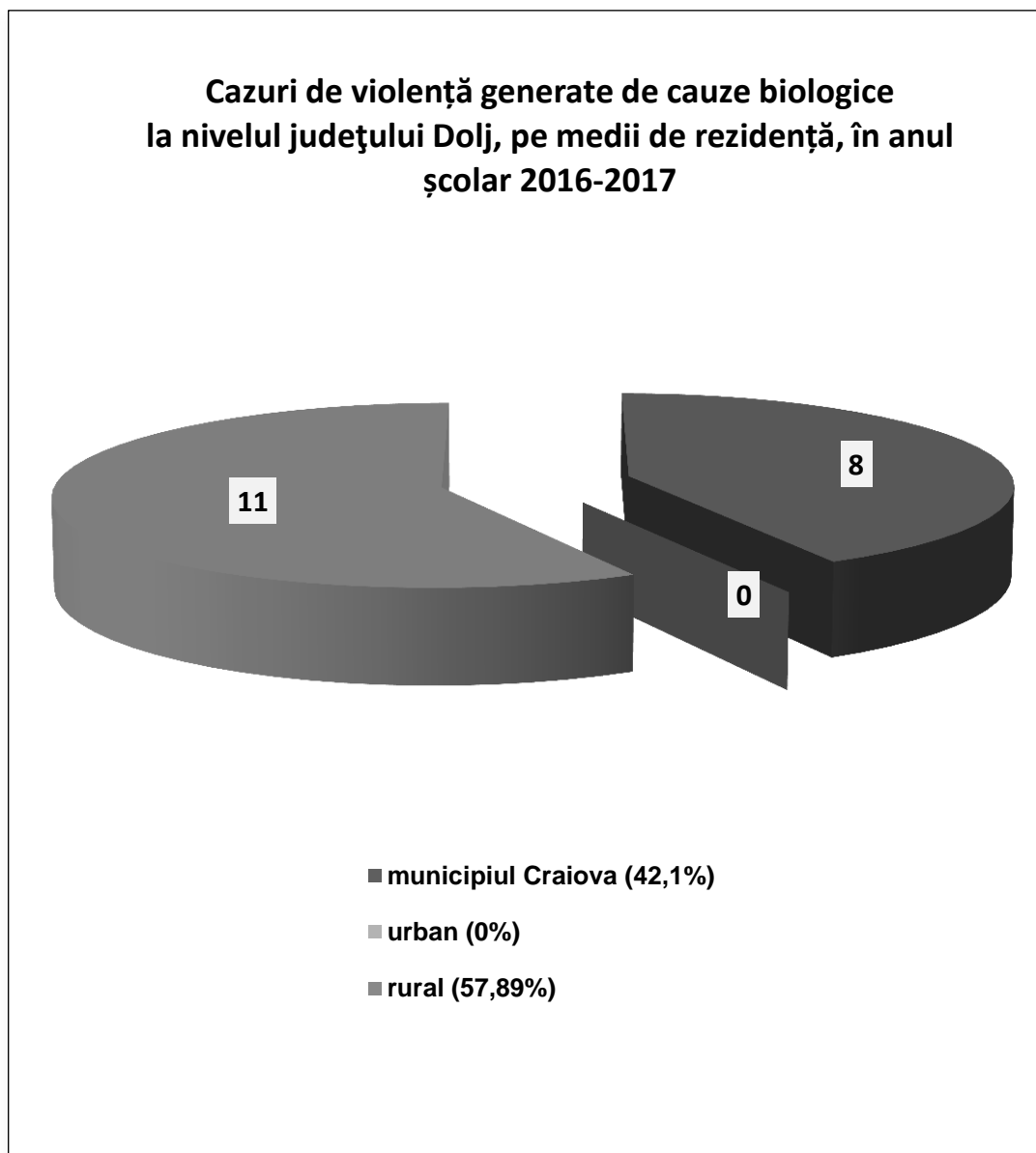
### 2.5.9. Situația statistică a cazurilor de violență de la nivelul județului Dolj, în funcție de cauzele care le-au generat



În funcție de *cauzele care le-au generat*, cazurile de violență din *județul Dolj* se prezintă astfel:

- **19 cazuri de violență generate de cauze biologice**, reprezentând un procent de **12,66%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **68 cazuri de violență generate de cauze psihologice**, reprezentând un procent de **45,33%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj;
- **63 cazuri de violență generate de cauze sociologice**, reprezentând un procent de **42%** din totalul de 150 cazuri de violență din județul Dolj.

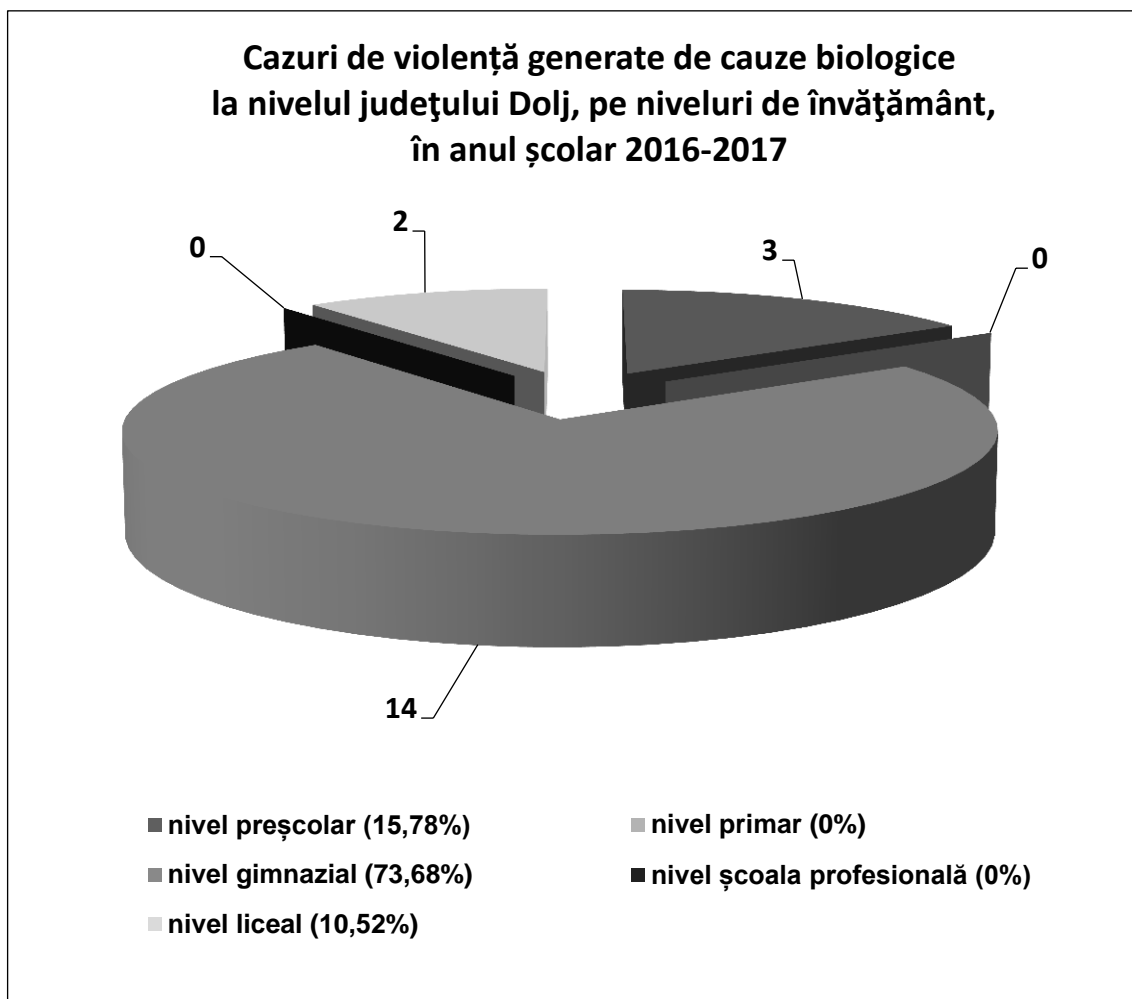
**2.5.10. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze biologice la nivelul județului Dolj, pe medii de rezidență**



Analizând în funcție de *mediul de rezidență*, cazurile de violență generate de cauze biologice *la nivelul județului Dolj*, observăm că au fost **19 cazuri**, repartizate astfel:

- **municipiul Craiova - 8 cazuri**, reprezentând un procent de **42,1%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **urban – 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **rural – 11 cazuri**, reprezentând un procent de **57,89%** din totalul de totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj.

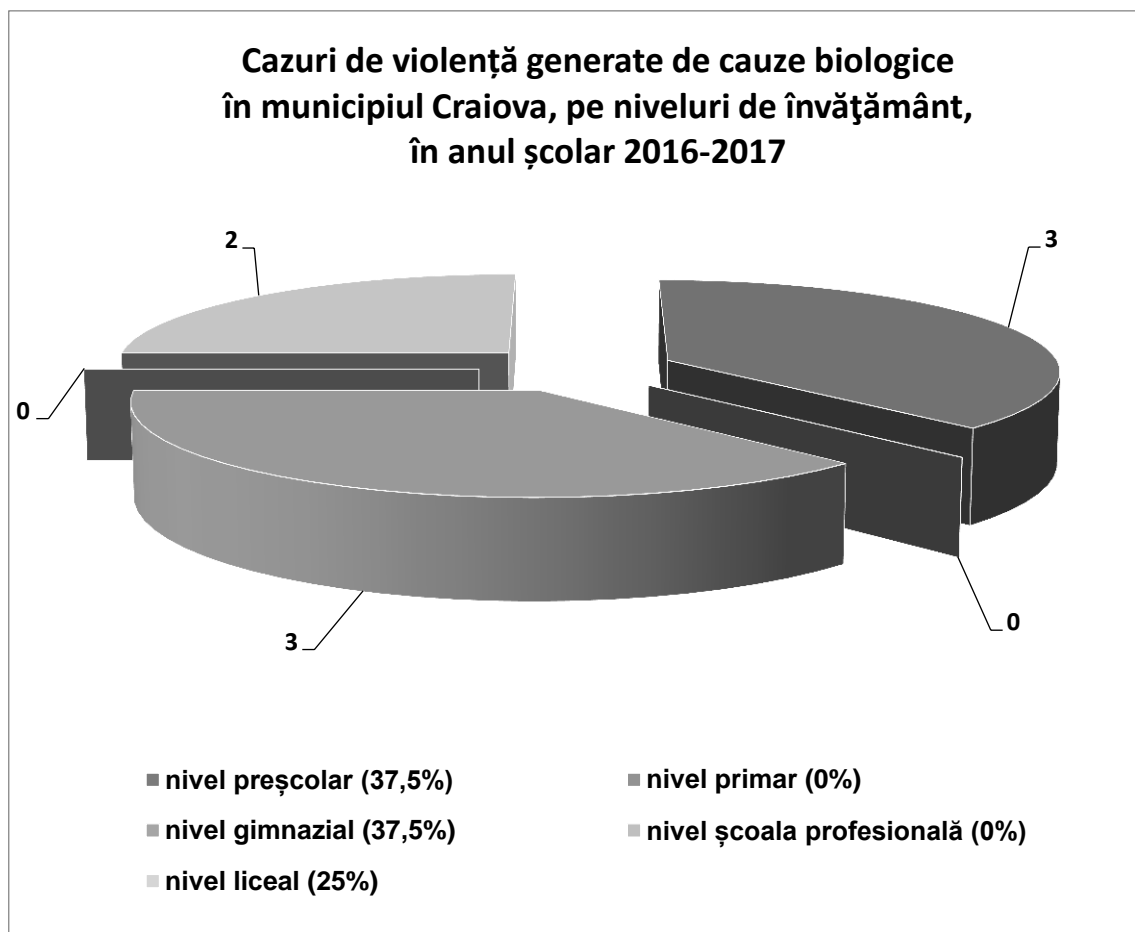
## 2.5.11. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze biologice, la nivelul județului Dolj, pe niveluri de învățământ



Pe niveluri de învățământ, situația cazurilor de violență generate de cauze biologice din județul Dolj, se prezintă astfel:

- **nivel preșcolar** - **3 cazuri**, reprezentând un procent de **15,78%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **nivel primar** – **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **nivel gimnazial** - **14 cazuri**, reprezentând un procent de **73,68%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **nivel școală profesională** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **nivel liceal** - **2 cazuri**, reprezentând un procent de **10,52%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj.

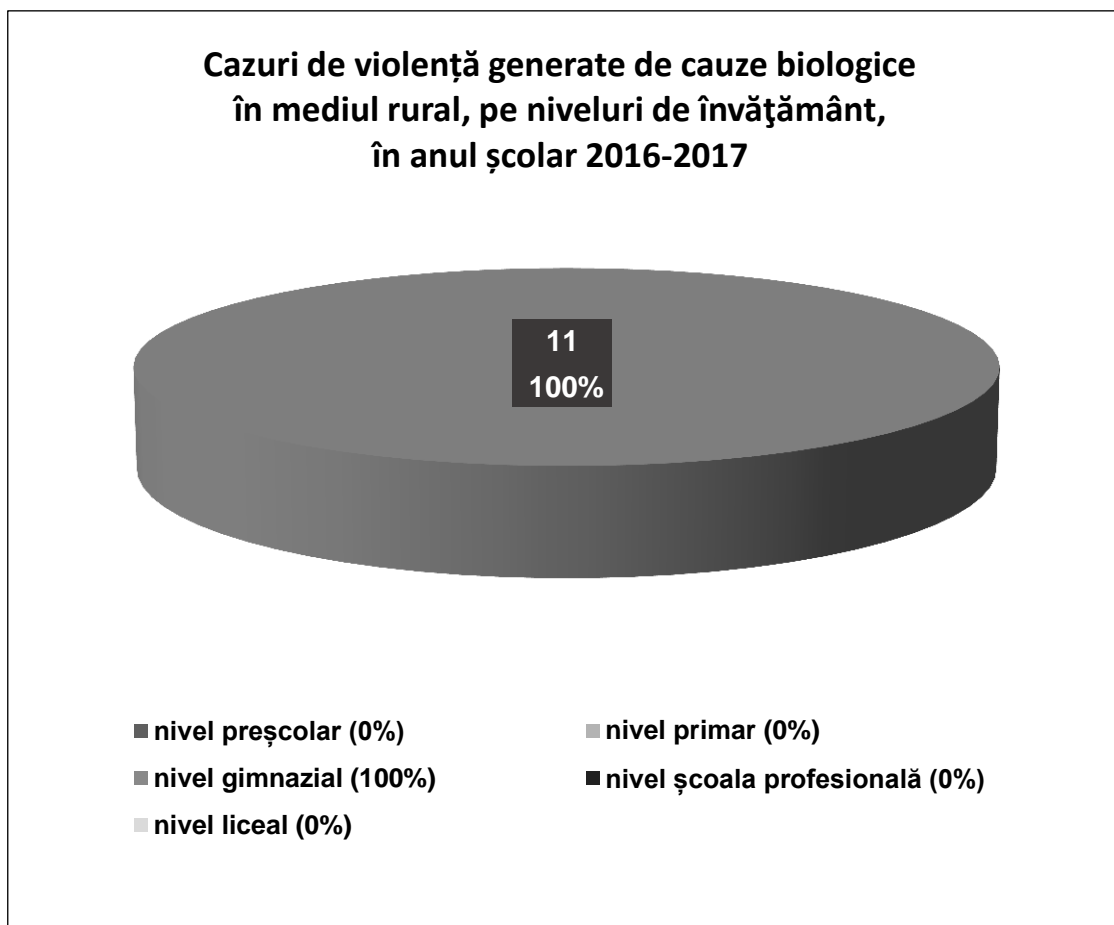
## 2.5.12. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze biologice în municipiul Craiova, pe niveluri de învățământ



Analizând pe niveluri de învățământ, situația cazurilor de violență generate de cauze biologice din municipiul Craiova, constatăm că au fost **8 cazuri** repartizate după cum urmează:

- **nivel preșcolar** - **3 cazuri**, reprezentând un procent de **37,5%** din totalul de 8 cazuri de violență generate de cauze biologice din municipiul Craiova;
- **nivel primar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 8 cazuri de violență generate de cauze biologice din municipiul Craiova;
- **nivel gimnazial** - **3 cazuri**, reprezentând un procent de **37,5%** din totalul de 8 cazuri de violență generate de cauze biologice din municipiul Craiova;
- **nivel școală profesională** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 8 cazuri de violență generate de cauze biologice din municipiul Craiova;
- **nivel liceal** - **2 cazuri**, reprezentând un procent de **25%** din totalul de 8 cazuri de violență generate de cauze biologice din municipiul Craiova.

### 2.5.13. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze biologice în mediul rural, pe niveluri de învățământ



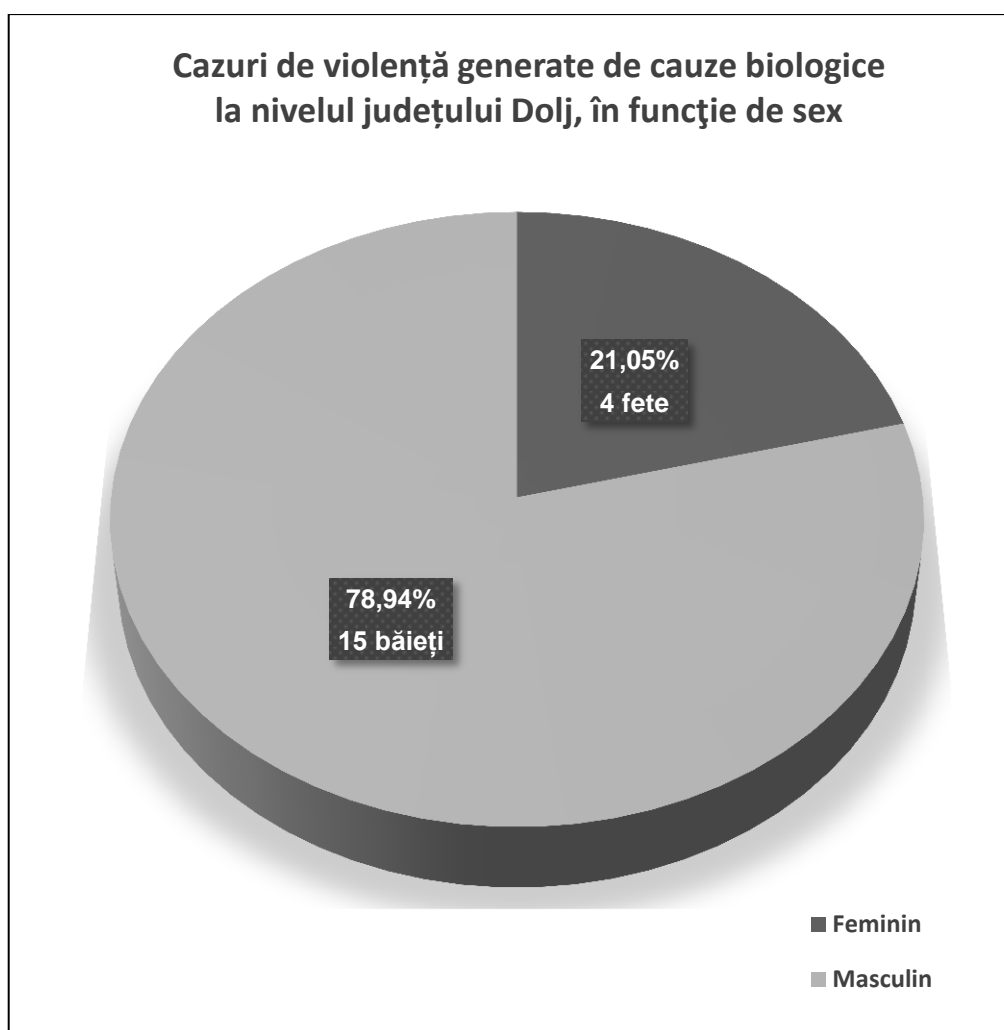
În anul școlar 2016-2017, în *mediul rural* s-au înregistrat **11 cazuri** de violență generate de cauze biologice, distribuite pe *niveluri de învățământ* astfel:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 11 cazuri de violență generate de cauze biologice din mediul rural;
- **nivel primar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 11 cazuri de violență generate de cauze biologice din mediul rural;
- **nivel gimnazial** - **11 cazuri**, reprezentând un procent de **100%** din totalul de 11 cazuri de violență generate de cauze biologice din mediul rural;
- **nivel școală profesională** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 11 cazuri de violență generate de cauze biologice din mediul rural;
- **nivel liceal** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 11 cazuri de violență generate de cauze biologice din mediul rural.

#### 2.5.14. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze biologice în mediul urban, pe niveluri de învățământ

În anul școlar 2016-2017, în *mediul urban* **nu s-au înregistrat cazuri** de violență generate de cauze biologice.

#### 2.5.15. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze biologice la nivelul județului Dolj, în funcție de sex

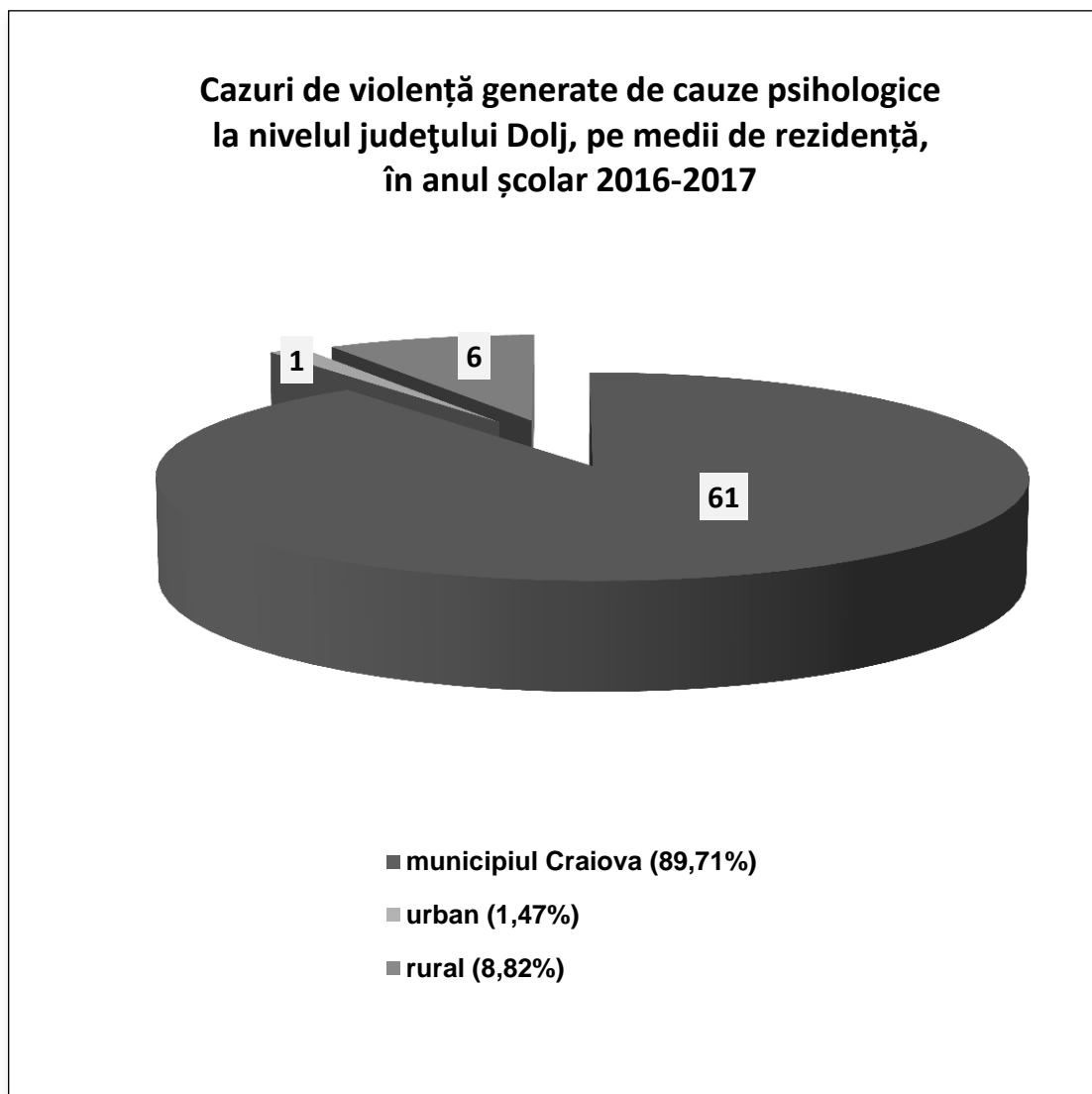


Cele **19 cazuri** de violență generate de cauze biologice *la nivelul județului Dolj*, sunt repartizate astfel, în *funcție de sexul* celor care le-au comis:

- **feminin** - **4 cazuri**, reprezentând un procent de **21,05%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj;
- **masculin** - **15 cazuri**, reprezentând un procent de **78,94%** din totalul de 19 cazuri de violență generate de cauze biologice din județul Dolj.



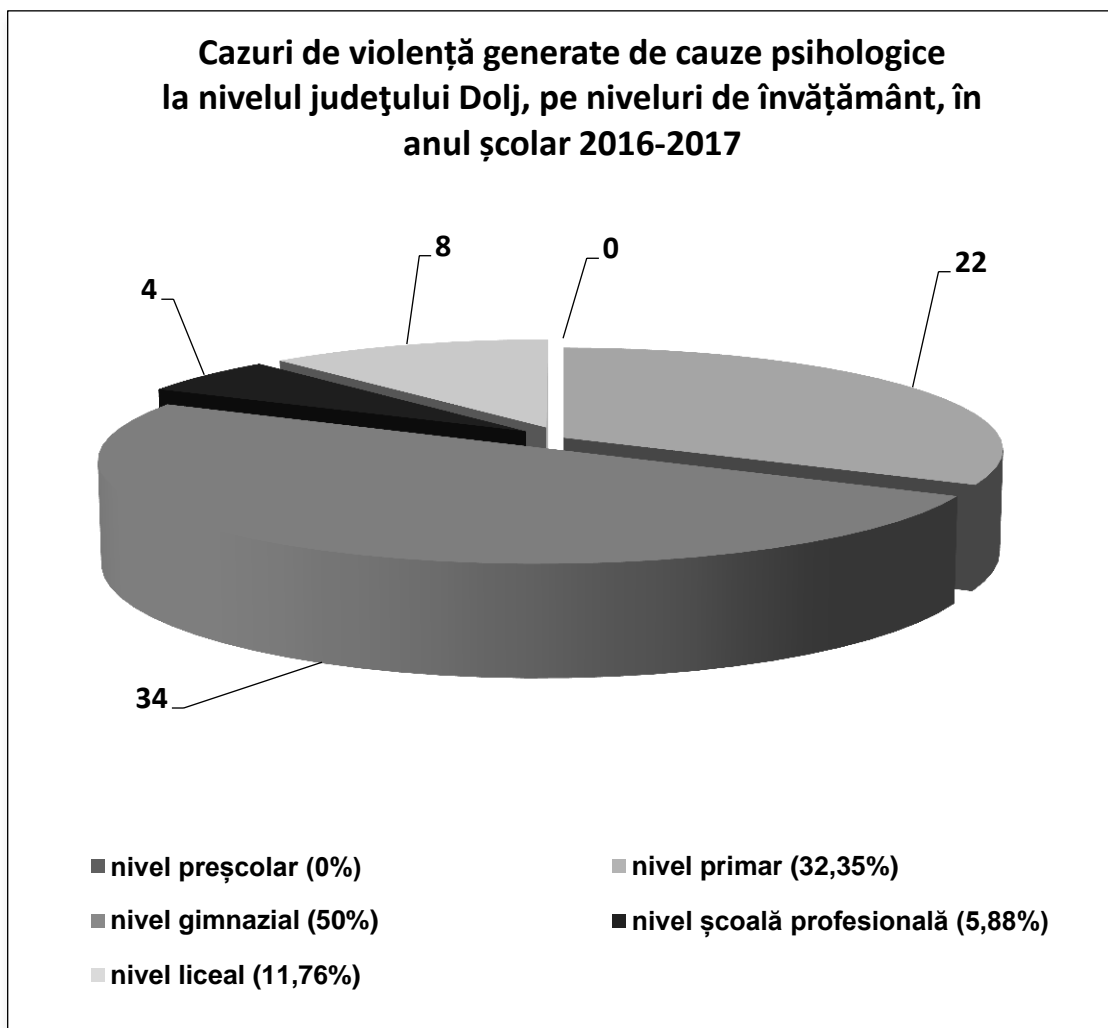
**2.5.16. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze psihologice la nivelul județului Dolj, pe medii de rezidență**



Cele **68 de cazuri** de violență generate de cauze psihologice *la nivelul județului Dolj*, sunt repartizate *pe medii de rezidență* astfel:

- **municipiul Craiova - 61 cazuri**, reprezentând un procent de **89,7%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- **urban - 1 caz**, reprezentând un procent de **1,47%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- **rural - 6 cazuri**, reprezentând un procent de **8,82%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj.

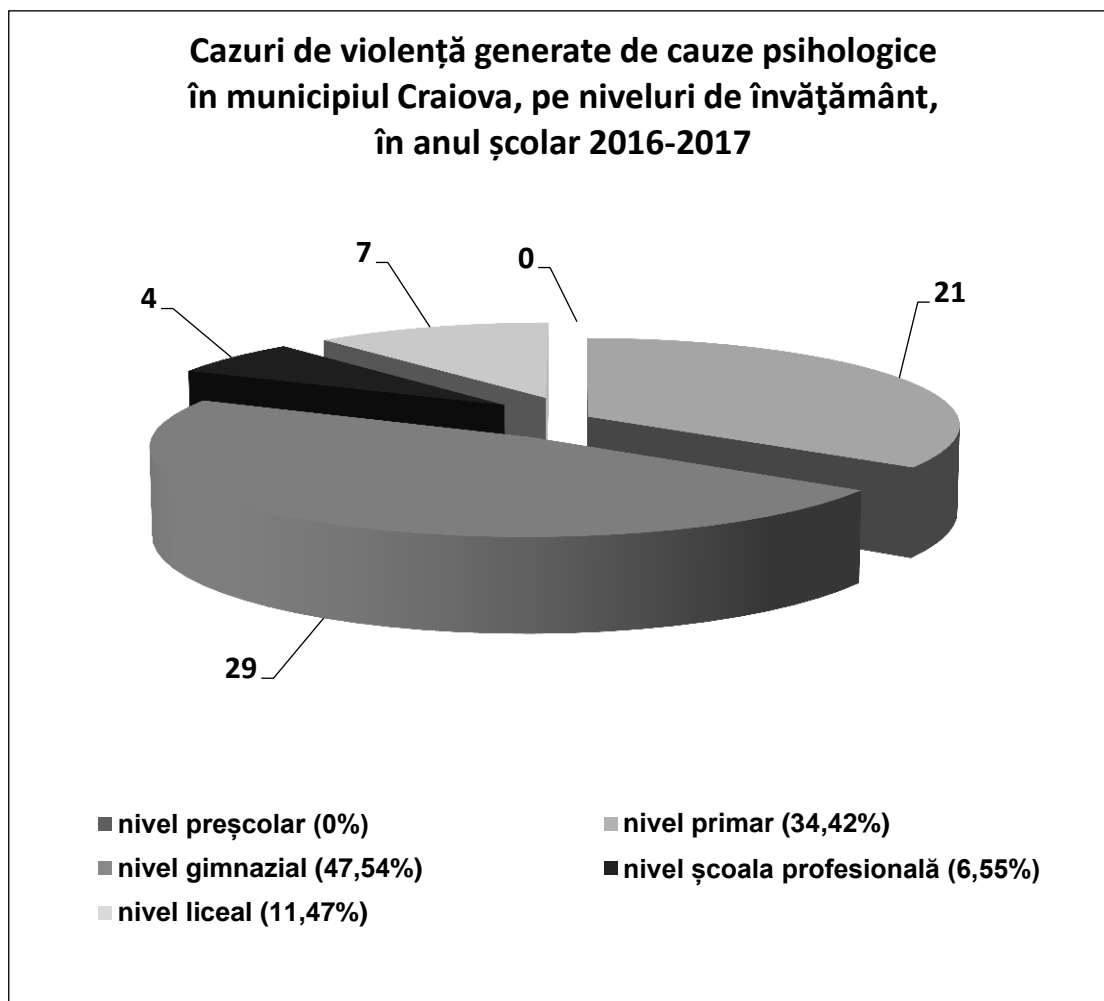
### 2.5.17. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze psihologice în județul Dolj, pe niveluri de învățământ



Pe niveluri de învățământ, situația cazurilor de violență generate de cauze psihologice în județul Dolj, se prezintă astfel:

- **nivel preșcolar** – **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- **nivel primar** – **22 cazuri**, reprezentând un procent de **32,35%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- **nivel gimnazial** – **34 cazuri**, reprezentând un procent de **50%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- **nivel școală profesională** – **4 cazuri**, reprezentând un procent de **5,88%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- **nivel liceal** – **8 cazuri**, reprezentând un procent de **11,76%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj.

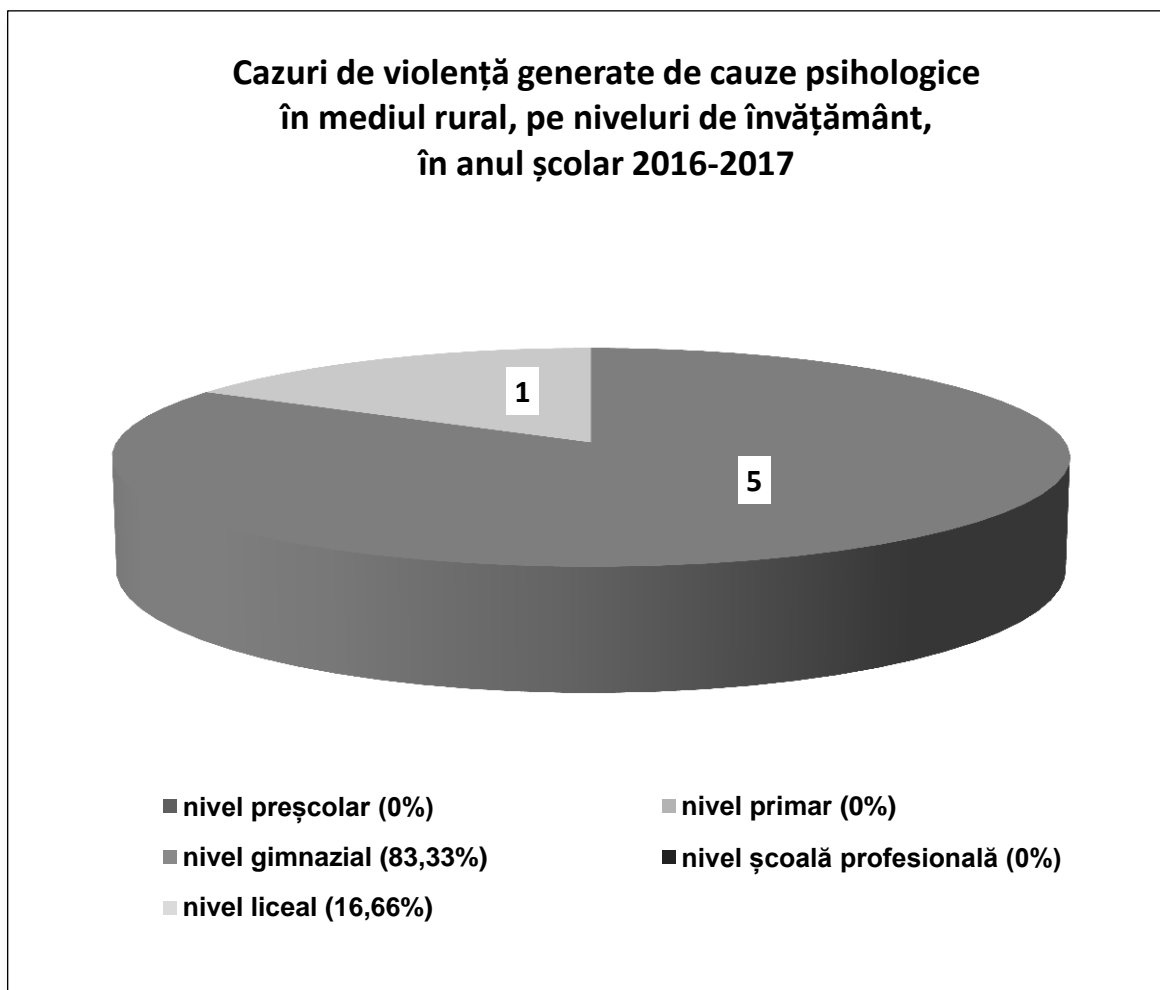
## 2.5.18. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze psihologice în municipiul Craiova, pe niveluri de învățământ



În municipiul Craiova s-au produs **61 de cazuri** de violență generate de cauze psihologice, repartizate pe *niveluri de învățământ* după cum urmează:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 61 cazuri de violență generate de cauze psihologice din municipiul Craiova;
- **nivel primar** - **21 cazuri**, reprezentând un procent de **34,42%** din totalul de 61 cazuri de violență generate de cauze psihologice din municipiul Craiova;
- **nivel gimnazial** - **29 cazuri**, reprezentând un procent de **47,54%** din totalul de 61 cazuri de violență generate de cauze psihologice din municipiul Craiova;
- **nivel școală profesională** - **4 cazuri**, reprezentând un procent de **6,55%** din totalul de 61 cazuri de violență generate de cauze psihologice din municipiul Craiova;
- **nivel liceal** - **7 cazuri**, reprezentând un procent de **11,47%** din totalul de 61 cazuri de violență generate de cauze psihologice din municipiul Craiova.

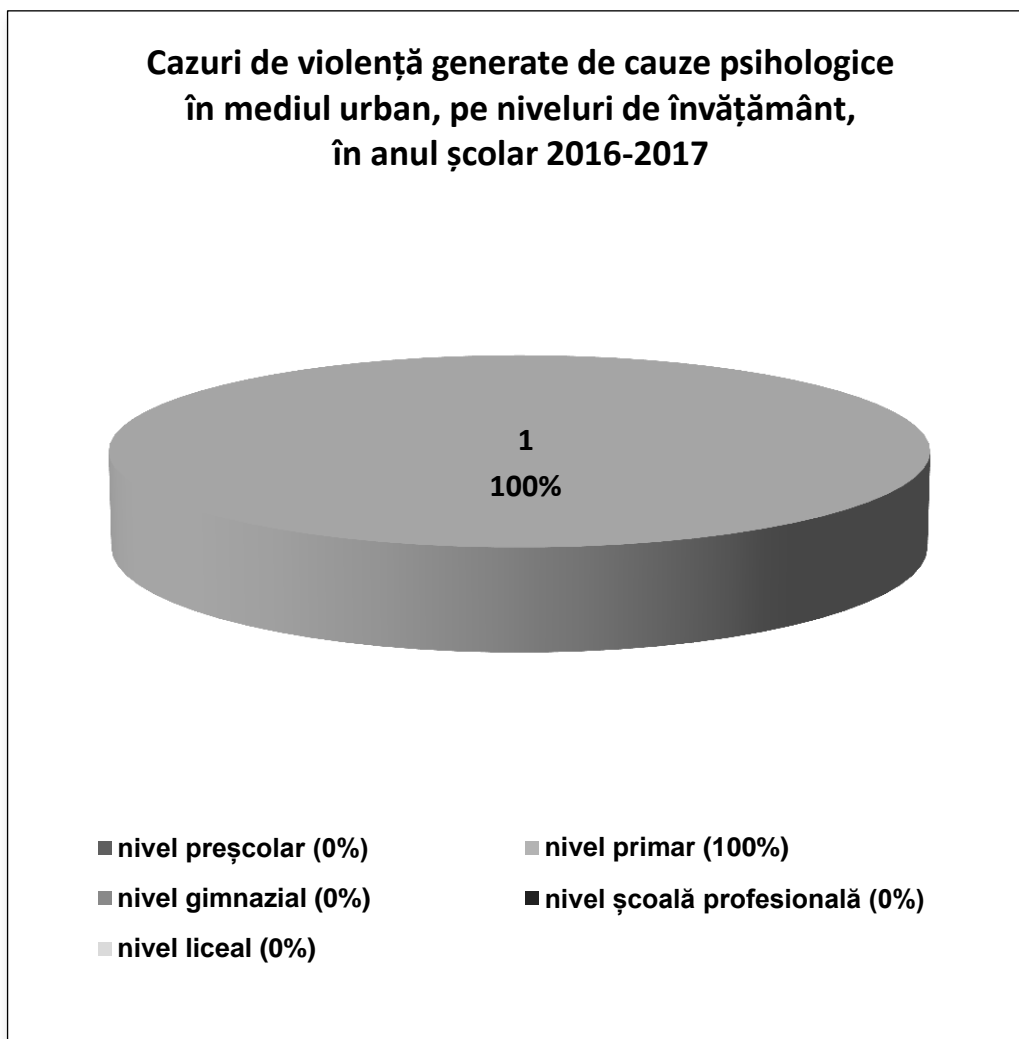
**2.5.19. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze psihologice în mediul rural, pe niveluri de învățământ**



În *mediul rural* s-au înregistrat **6 cazuri** de violență generate de cauze psihologice, dispuse astfel pe *niveluri de învățământ*:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 6 cazuri de violență generate de cauze psihologice din mediul rural;
- **nivel primar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 6 cazuri de violență generate de cauze psihologice din mediul rural;
- **nivel gimnazial** - **5 cazuri**, reprezentând un procent de **83,33%** din totalul de 6 cazuri de violență generate de cauze psihologice din mediul rural;
- **nivel școală profesională** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 6 cazuri de violență generate de cauze psihologice din mediul rural;
- **nivel liceal** - **1 caz**, reprezentând un procent de **16,66%** din totalul de 6 cazuri de violență generate de cauze psihologice din mediul rural.

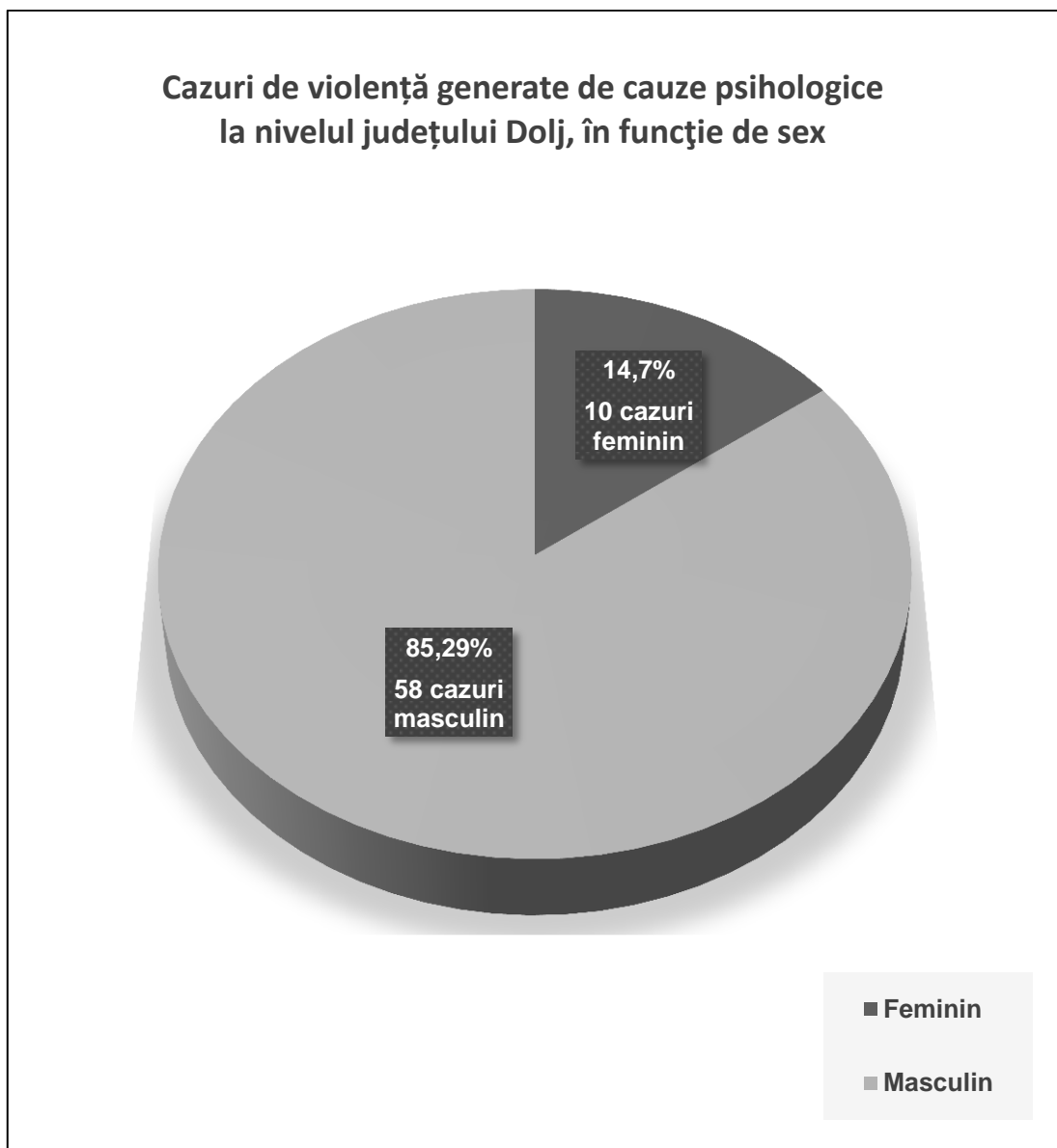
## 2.5.20. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze psihologice în mediul urban, pe niveluri de învățământ



În mediul urban s-a produs **1 caz** de violență generat de cauze psihologice, repartizat pe niveluri de învățământ după cum urmează:

- **nivel preșcolar - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 1 caz de violență generat cauze de psihologice din mediul urban;
- **nivel primar - 1 caz**, reprezentând un procent de **100%** din totalul de 1 caz de violență generat de cauze psihologice din mediul urban;
- **nivel gimnazial - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 1 caz de violență generat de cauze psihologice din mediul urban;
- **nivel școală profesională - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 1 caz de violență generat de cauze psihologice din mediul urban;
- **nivel liceal - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 1 caz de violență generat de cauze psihologice din mediul urban.

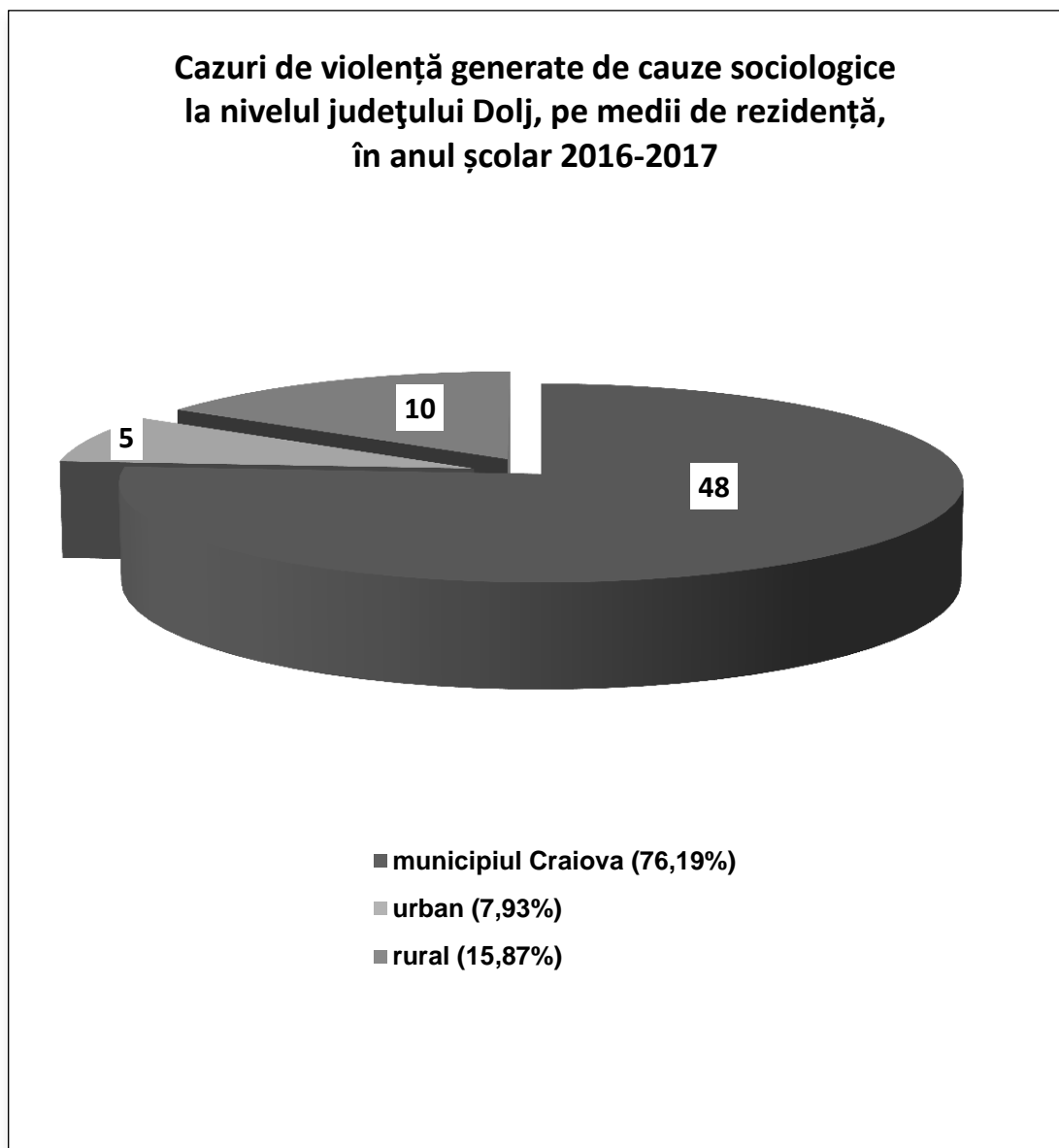
**2.5.21. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze psihologice la nivelul județului Dolj, în funcție de sex**



În anul școlar 2016-2017, la nivelul județului Dolj s-au înregistrat **68 de cazuri** de violență generate de cauze psihologice, ce pot fi clasificate în funcție de *sex* astfel:

- **Feminin - 10 cazuri**, reprezentând un procent de **14,7%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj;
- și
- **Masculin - 58 cazuri**, reprezentând un procent de **85,29%** din totalul de 68 cazuri de violență generate de cauze psihologice din județul Dolj.

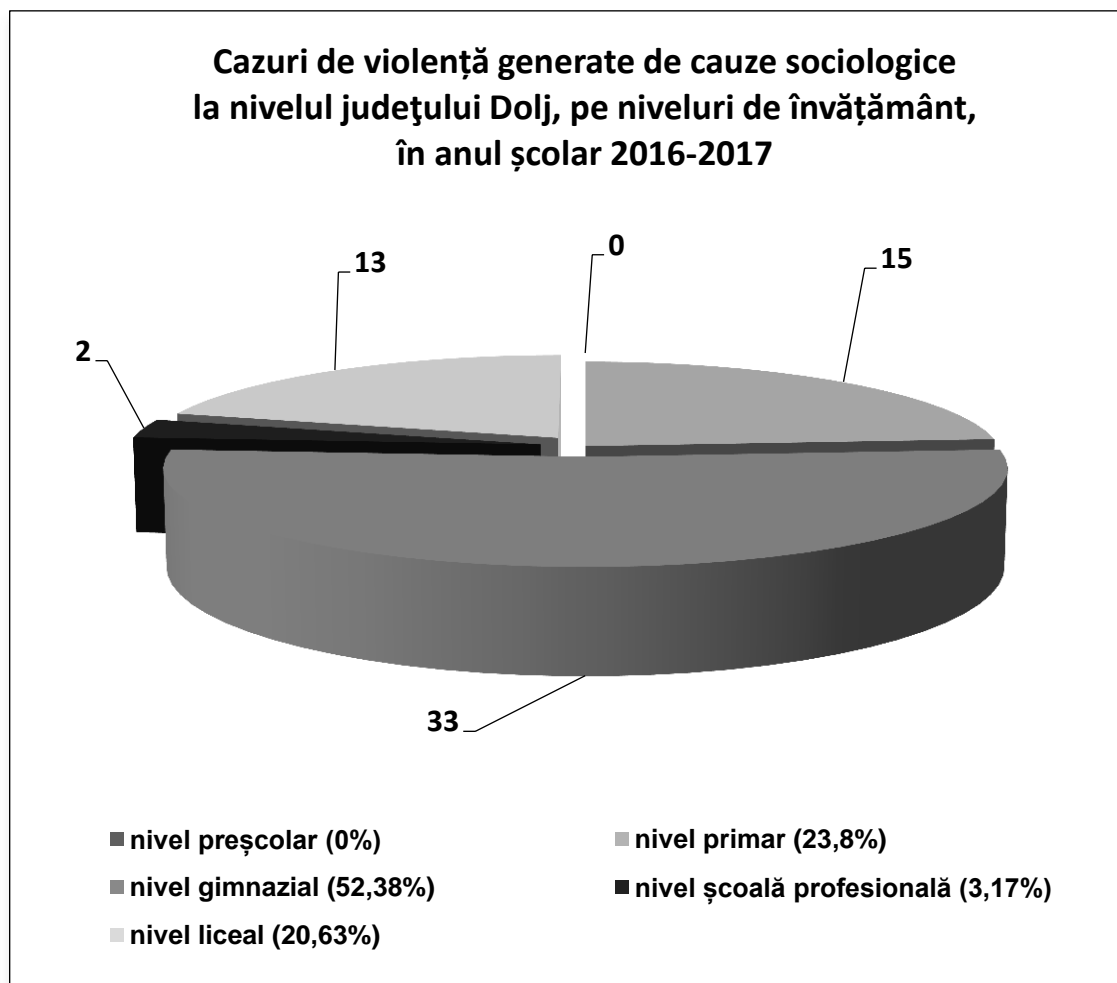
## 2.5.22. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze sociologice la nivelul județului Dolj, pe medii de rezidență



În anul școlar 2016-2017, la nivelul județului Dolj s-au produs **63 de cazuri** de violență generate de cauze sociologice, distribuite *pe medii de rezidență* după cum urmează:

- **municipiul Craiova - 48 cazuri**, reprezentând un procent de **76,19%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- **urban - 5 cazuri**, reprezentând un procent de **7,93%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- **rural - 10 cazuri**, reprezentând un procent de **15,87%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj.

**2.5.23. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze sociologice, în județul Dolj, pe niveluri de învățământ**

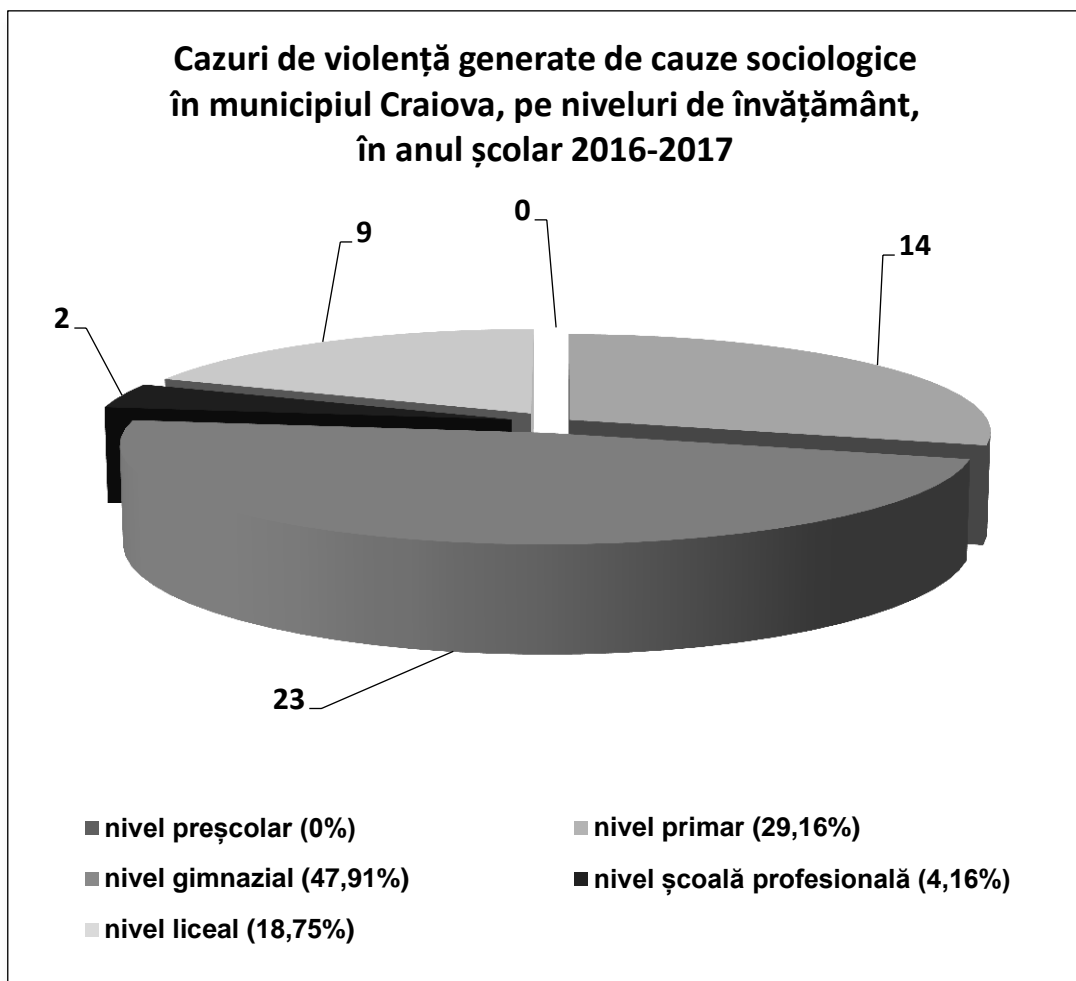


Pe niveluri de învățământ, situația cazurilor de violență generate de cauze sociologice în județul Dolj, se prezintă astfel:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- **nivel primar** - **15 cazuri**, reprezentând un procent de **23,8%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- **nivel gimnazial** - **33 cazuri**, reprezentând un procent de **52,38%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- **nivel școală profesională** - **2 cazuri**, reprezentând un procent de **3,17%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- **nivel liceal** - **13 cazuri**, reprezentând un procent de **20,63%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj.



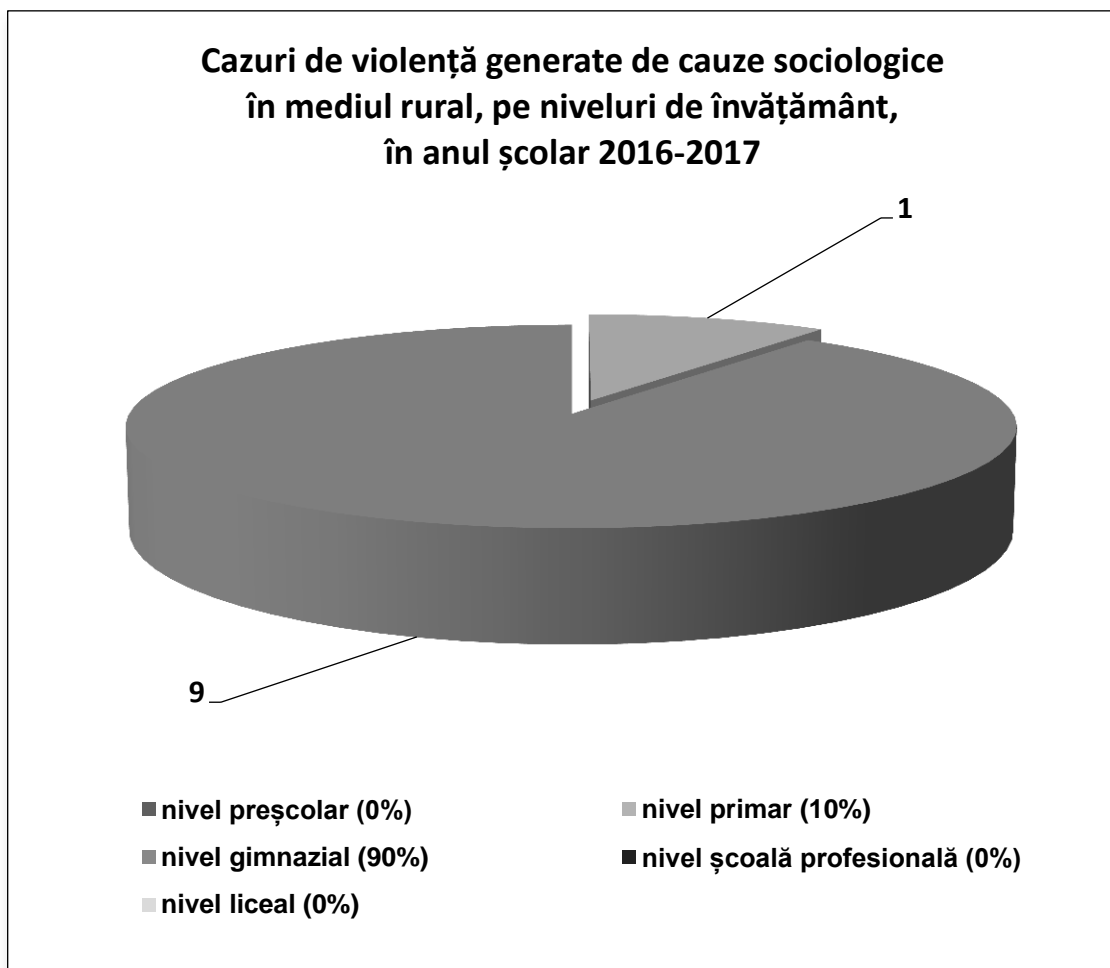
#### 2.5.24. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze sociologice în municipiul Craiova, pe niveluri de învățământ



Pe *niveluri de învățământ*, situația celor **48 de cazuri** de violență generate de cauze sociologice în *municipiul Craiova*, se prezintă astfel:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 48 cazuri de violență generate de cauze sociologice din municipiul Craiova;
- **nivel primar** - **14 cazuri**, reprezentând un procent de **29,16%** din totalul de 48 cazuri de violență generate de cauze sociologice din municipiul Craiova;
- **nivel gimnazial** - **23 cazuri**, reprezentând un procent de **47,91%** din totalul de 48 cazuri de violență generate de cauze sociologice din municipiul Craiova;
- **nivel școală profesională** - **2 cazuri**, reprezentând un procent de **4,16%** din totalul de 48 cazuri de violență generate de cauze sociologice din municipiul Craiova;
- **nivel liceal** - **9 cazuri**, reprezentând un procent de **18,75%** din totalul de 48 cazuri de violență generate de cauze sociologice din municipiul Craiova.

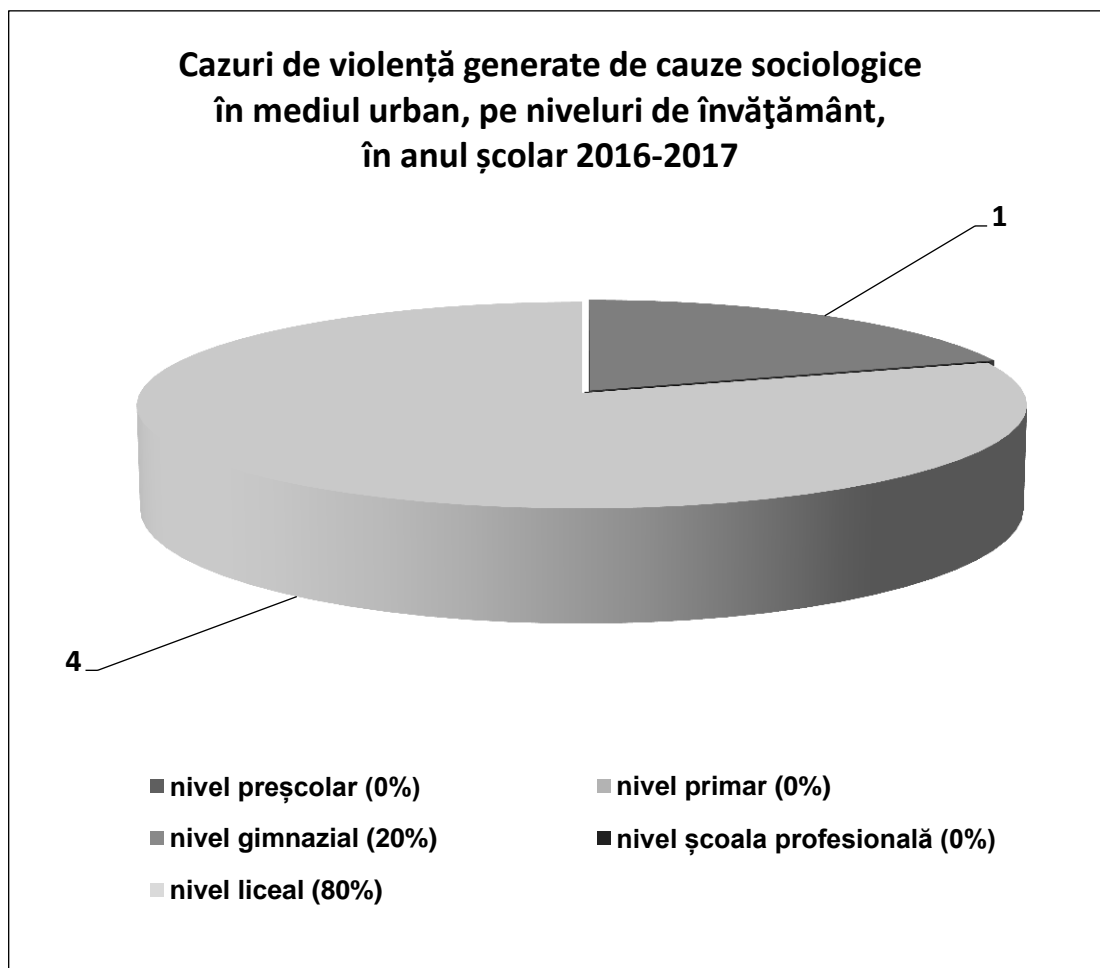
### 2.5.25. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze sociologice în mediul rural, pe niveluri de învățământ



În mediul rural, cele **10 cazuri** de violență generate de cauze sociologice sunt dispuse pe niveluri de învățământ astfel:

- **nivel preșcolar - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 10 cazuri de violență generate de cauze sociologice, din mediul rural;
- **nivel primar - 1 caz**, reprezentând un procent de **10%** din totalul de 10 cazuri de violență generate de cauze sociologice, din mediul rural;
- **nivel gimnazial - 9 cazuri**, reprezentând un procent de **90%** din totalul de 10 cazuri de violență generate de cauze sociologice, din mediul rural;
- **nivel școală profesională - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 10 cazuri de violență generate de cauze sociologice, din mediul rural;
- **nivel liceal - 0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 10 cazuri de violență generate de cauze sociologice, din mediul rural.

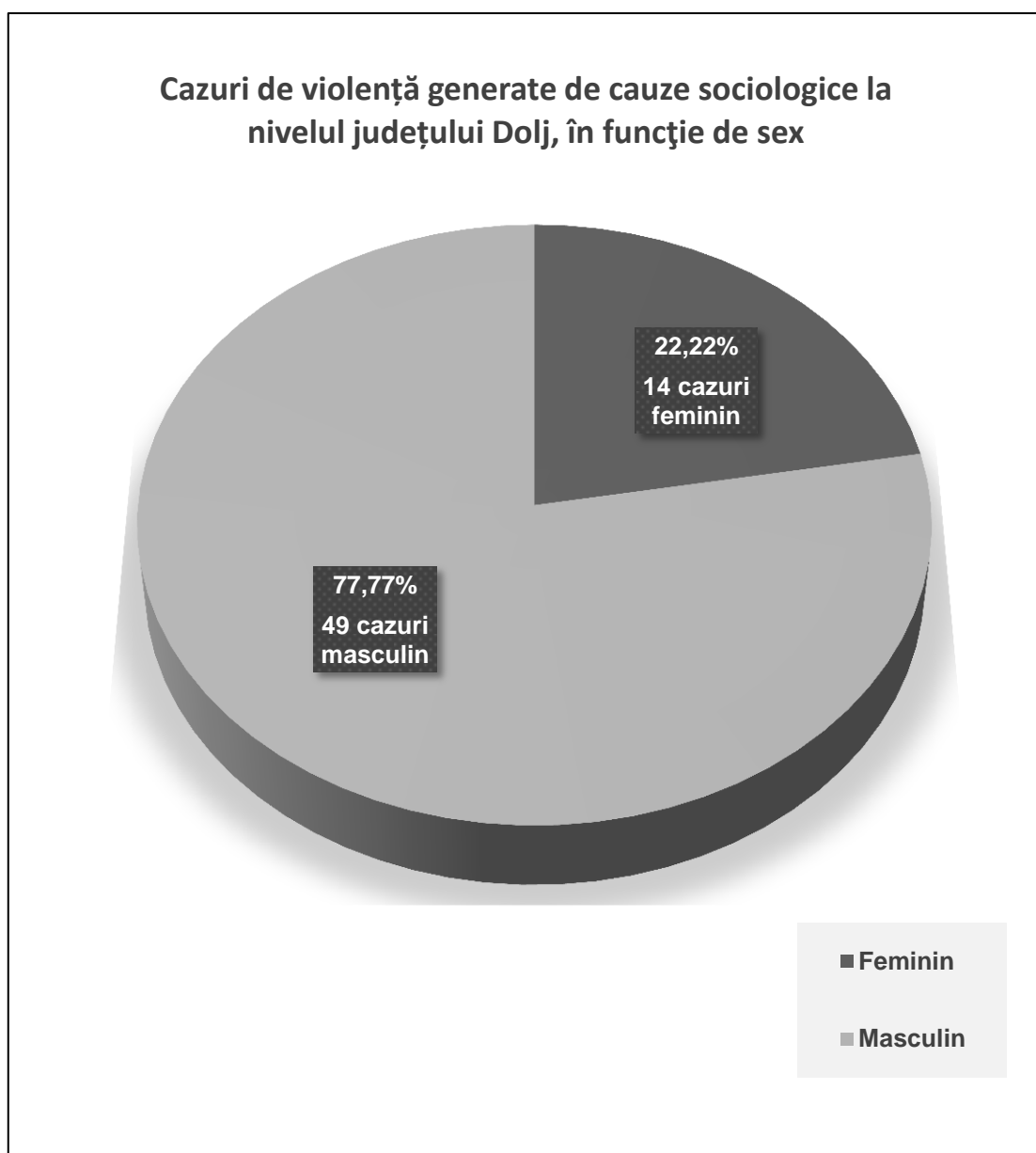
## 2.5.26. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze sociologice în mediul urban, pe niveluri de învățământ



În *mediul urban* au fost înregistrate **5 cazuri** de violență generate de cauze sociologice, repartizate astfel pe *niveluri de învățământ*:

- **nivel preșcolar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 5 cazuri de violență generate de sociologice din mediul urban;
- **nivel primar** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 5 cazuri de violență generate de sociologice din mediul urban;
- **nivel gimnazial** - **1 caz**, reprezentând un procent de **20%** din totalul de 5 cazuri de violență generate de sociologice din mediul urban;
- **nivel școală profesională** - **0 cazuri**, reprezentând un procent de **0%** din totalul de 5 cazuri de violență generate de sociologice din mediul urban;
- **nivel liceal** - **4 cazuri**, reprezentând un procent de **80%** din totalul de 5 cazuri de violență generate de sociologice din mediul urban.

**2.5.27. Situația statistică a cazurilor de violență generate de cauze sociologice, la nivelul județului Dolj, în funcție de sex**



În anul școlar 2016-2017, la nivelul județului Dolj s-au înregistrat **63 de cazuri** de violență generate de cauze sociologice, ce pot fi clasificate în funcție de *sex* astfel:

- **Feminin** - **14 cazuri**, reprezentând un procent de **22,22%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj;
- și
- **Masculin** - **49 cazuri**, reprezentând un procent de **77,77%** din totalul de 63 cazuri de violență generate de cauze sociologice din județul Dolj.

## 2.6. CONCLUZII

Demersul privind evaluarea dimensiunilor fenomenului violenței în școlile din județul Dolj a urmărit estimarea ponderii elevilor care au comis acte de violență; analiza comparativă a fenomenului violenței școlare, pe medii de proveniență, niveluri de învățământ și gen, precum și identificarea cauzelor generatoare ale violenței în școală.

Pe baza investigațiilor realizate, s-au desprins următoarele concluzii:

✓ În anul școlar 2016-2017, la nivelul *județului Dolj*, s-au înregistrat 150 de cazuri de violență, reprezentând 0,17% din numărul de elevi și preșcolari din județ.

✓ *Cele mai multe acte de violență* s-au produs în municipiul Craiova - 117 cazuri (78%), apoi în mediul rural - 27 cazuri (18% urban) și în mediul urban - 6 cazuri (4%).

✓ *Nivelul de învățământ* cu cele mai multe cazurile de violență este nivelul gimnazial - 81 cazuri (54%), urmat de nivelul primar - 37 cazuri (24,66%), nivelul liceal - 23 cazuri (15,33%), școala profesională - 6 cazuri (4%) și nivelul preșcolar - 3 cazuri (2%).

✓ Cele mai multe acte de violență din județul Dolj au fost comise de preșcolarii și elevii de *sex masculin* - 122 cazuri (81,33%), în timp ce în rândul celor de *sex feminin* s-au produs 28 cazuri (18,66%).

✓ La nivelul *municipiului Craiova* s-au înregistrat 117 cazuri de violență, cele mai multe fiind în rândul elevilor de nivel gimnazial - 55 cazuri (47%), urmați de cei de nivel primar - 35 cazuri (29,91%), liceal - 18 cazuri (15,38%), nivel școală profesională - 6 cazuri (5,12%) și nivel preșcolar - 3 cazuri (2,56%).

✓ În *mediul urban* s-au produs 6 cazuri de violență, cele mai multe fiind în rândul liceenilor - 4 cazuri (66,66%), iar câte 1 în cazul elevilor de nivel primar (16,66%) și gimnazial (16,66%). Îmbucurător este faptul că preșcolarii și elevii de la școala profesională nu au fost implicați în acte de violență.

✓ În *mediul rural* s-au înregistrat 27 cazuri de violență, cele mai multe printre elevii de nivel gimnazial - 25 cazuri (92,59%) și câte 1 în cazul elevilor de nivel primar (3,7%) și liceal (3,7%). Preșcolarii și elevii de la școala profesională nu au fost implicați în acte de violență.

✓ *Cele mai multe cazuri de violență din județul Dolj au fost generate de cauze psihologice* - 68 (45,33%), urmate de cauze sociologice - 63 (42%) și cauze biologice - 19 cazuri (12,66%).

✓ Cele mai multe *cazuri de violență generate de cauze biologice* la nivelul județului Dolj s-au înregistrat în mediul rural - 11 cazuri (57,89%), în municipiul Craiova - 8 cazuri (42,1%), iar în mediul urban nu a existat nici un caz.

✓ *Nivelul de învățământ* cu cele mai multe cazuri de violență generate de cauze biologice din *județul Dolj*, este nivelul gimnazial - 14 cazuri (73,68%), urmat de nivelul preșcolar - 3 cazuri (15,78%) și cel liceal - 2 cazuri (10,52%). Printre elevii de nivel primar și de la școala profesională nu au existat astfel de cazuri de violență.

✓ 78,94% din cazurile de violență generate de cauze biologice la nivelul județului Dolj, au fost înfăptuite de *băieți* (15 cazuri), 21,05% de *fete* (4 cazuri).

✓ La nivelul *municipiului Craiova*, preșcolarii și elevii de gimnaziu sunt autorii celor mai multe acte de violență generate de cauze biologice (nivel preșcolar - 3 cazuri (37,5%); nivel gimnazial - 3 cazuri (37,5%), iar în rândul liceenilor au fost 2 cazuri (25%). Nu au existat cazuri la nivelurile primar și școală profesională.

✓ În *mediul rural* s-au înregistrat 11 cazuri de violență generate de cauze biologice, toate la nivel gimnazial - 11 cazuri (100%);

✓ În *mediul urban* nu s-au înregistrat cazuri de violență generate de cauze biologice.

✓ Cele mai multe *cazuri de violență generate de cauze psihologice* la nivelul județului Dolj, s-au înregistrat în municipiul Craiova - 61 cazuri (89,7%), urmat de mediul rural - 6 cazuri, (8,82%) și mediul urban - 1 caz (1,47%).

✓ *Nivelul de învățământ* cu cele mai multe cazuri de violență generate de cauze psihologice din *județul Dolj*, este nivelul nivel gimnazial - 34 cazuri (50%), urmat de nivel primar - 22 cazuri (32,35%), nivel liceal - 8 cazuri (11,76%), nivel școală profesională - 4 cazuri (5,88%). Nu sunt astfel de cazuri printre preșcolari.

✓ 85,29% din cazurile de violență generate de cauze psihologice la nivelul județului Dolj, au fost înfăptuite de *băieți* (58 cazuri) și 14,7% de *fete* (10 cazuri).

✓ La nivelul *municipiului Craiova*, elevii de nivel gimnazial au fost implicați în cele mai multe acte de violență generate de cauze psihologice - 29 cazuri (47,54%), urmați de cei de nivel primar - 21 cazuri (34,42%), nivel liceal - 7 cazuri (11,47%), nivel școală profesională - 4 cazuri (6,55%) și preșcolari - 0 cazuri.

✓ În *mediul rural* s-au înregistrat 6 cazuri de violență generate de cauze psihologice: 5 cazuri la nivel gimnazial ( 83,33%) și 1 caz - nivel liceal (16,66%). Nu există astfel de cazuri printre preșcolari și elevii de la nivelurile primar și școală profesională.

✓ În *mediul urban* s-a produs 1 caz de violență generat de cauze psihologice, la nivel primar (100%).

✓ Cele mai multe *cazuri de violență generate de cauze sociologice* la nivelul județului Dolj, s-au înregistrat în municipiul Craiova - 48 cazuri (76,19%), urmat de mediul rural - 10 cazuri, (15,87%) și cel urban - 5 cazuri (7,93%).

✓ Pe *niveluri de învățământ*, cele mai multe cazuri de violență generate de cauze sociologice în *județul Dolj*, se întâlnesc la nivel gimnazial - 33 cazuri (52,38%), urmat de nivel primar - 15 cazuri, (23,8%), nivel liceal - 13 cazuri (20,63%) și nivel școală profesională - 2 cazuri (3,17%). Nu s-au produs astfel de cazuri la nivel preșcolar.

✓ 77,77% din cazurile de violență generate de cauze sociologice la nivelul județului Dolj, au fost înfăptuite de *băieți* (49 cazuri) și 22,22% de *fete* (14 cazuri).

✓ *La nivelul municipiului Craiova*, elevii de gimnaziu au produs cele mai multe acte de violență generate de cauze sociologice - 23 cazuri (47,91%), urmați de cei de nivel primar - 14 cazuri (29,16%), nivel liceal - 9 cazuri (18,75%) și nivel școală profesională - 2 cazuri (4,16%). Nu există cazuri la nivel preșcolar.

✓ În *mediul rural*, cele 10 cazuri de violență generate de cauze sociologice sunt înregistrate la nivel gimnazial - 9 cazuri (90%) și la nivel primar - 1 caz (10%). Nu există cazuri la nivelurile preșcolar, școală profesională și liceal.

✓ În *mediul urban* s-au produs 5 cazuri de violență generat de cauze sociologice: nivel liceal - 4 cazuri (80%) și la nivel gimnazial - 1 caz (20%). Nu au fost cazuri la nivelurile preșcolar, primar și școală profesională.

## 2.7. RECOMANDĂRI

Recomandările privind prevenirea și combaterea violenței din mediul școlar<sup>20</sup> sunt elaborate în concordanță cu modelul ecologic ce cuprinde patru niveluri de înțelegere și analiză a influențelor privind violența: nivelul individual, nivelul relațional, nivelul comunitar și nivelul societal.

Pentru a focaliza analiza măsurilor de prevenire și intervenție asupra principalilor actori de la nivelul unității de învățământ și asupra responsabilităților acestora, în cazul nivelului relațional am distins între măsurile, care se adresează familiei, și măsurile care se adresează școlii.

### ☞ **Intervenții la nivel individual**

✓ Identificarea timpurie a elevilor cu potențial violent și a cauzelor care pot determina manifestări de violență a acestora, prin implicarea cadrelor didactice și a personalului specializat (profesori în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, psihologi, asistenți sociali, mediatori);

---

<sup>20</sup> Cf. OMECT nr. 1409/ 29.06.2007 privind aprobarea Strategiei Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar

- ✓ Elaborarea și derularea unor programe de asistență individualizată pentru elevii implicați (ca autori sau ca victime) în cazuri de violență, prin care să se urmărească:
  - conștientizarea consecințelor actelor de violență asupra propriei persoane și asupra celorlalți (colegi, cadre didactice, părinți, prieteni etc.);
  - prevenirea apariției dispozițiilor afective negative (resentimentul, suspiciunea excesivă, iritabilitatea, ostilitatea, negativismul);
  - ameliorarea imaginii de sine (atitudine pozitivă față de sine, evaluarea corectă a calităților și a defectelor personale, percepția pozitivă a experiențelor de viață, proiectarea unor experiențe pozitive pentru viitor);
  - dezvoltarea autonomiei (rezistența față de expectanțele și evaluările celorlalți prin cristalizarea unui cadru intern de referință, valori personale pozitive);
  - dobândirea autocontrolului privind impulsurile violente și a capacității de autoanaliză a propriului comportament;
- ✓ Implicarea activă a elevilor cu potențial violent sau care au comis acte de violență în programe de asistență derulate în parteneriat de către școala și alte instituții specializate (Poliția Comunitară, Direcția Generală pentru Protecția Copilului, autoritățile locale, Biserica, alte organizații specializate în programe de protecție și educație a copiilor și a tinerilor);
- ✓ Valorificarea intereselor, aptitudinilor și capacității elevilor care au comis acte de violență prin implicarea acestora în activități școlare și extrașcolare (sportive, artistice etc.);
- ✓ Responsabilizarea elevilor cu comportament violent prin aplicarea unor măsuri de intervenție cu potențial educativ și formativ; evitarea centrării exclusiv pe sancțiuni și eliminarea din practica educațională a unor sancțiuni care contravin principiilor pedagogice (de exemplu, sancționarea comportamentului violent prin notă, repetenție, exmatriculare etc.);
- ✓ **Identificarea și asistarea elevilor care au fost victime ale violentei școlare** prin implicarea cadrelor didactice, a personalului specializat (profesori în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, asistenți sociali, mediatori), a părinților.

## ☞ **Intervenții la nivel relațional**

### **I. Recomandări privind familia**

- ✓ Informarea părinților cu privire la serviciile pe care le poate oferi școala în scopul prevenirii violentei școlare și ameliorării relațiilor părinți-copii (consiliere, asistență



psihopedagogică, mediere); implicarea în astfel de activități a personalului specializat (profesori în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, psihologi);

- ✓ Acordarea de sprijin familiilor care solicită asistență și orientarea acestora către serviciile specializate;
- ✓ Colaborarea școlii cu familiile elevilor cu potențial violent sau care au comis acte de violență, în toate etapele procesului de asistență a acestora (informarea, stabilirea unui program comun de intervenție, monitorizarea cazurilor semnalate); organizarea de întâlniri în școala, vizite în familii, programe extrașcolare cu participarea comună a elevilor, a părinților, a cadrelor didactice și a specialiștilor;
- ✓ Identificarea unor părinți-resursă care să se implice în activitățile de prevenire sau în rezolvarea cazurilor de violență existente;
- ✓ Inițierea unor programe destinate părinților, centrate pe conștientizarea, informarea și formarea cu privire la dificultățile de adaptare a copiilor la mediul școlar și la diferite aspecte ale violentei școlare (forme, cauze, modalități de prevenire, parteneri).
- ✓ Semnalarea de către școală a cazurilor de familii cu un comportament violent față de copii și implicarea în rezolvarea acestora; colaborarea școlii cu instituții cu responsabilități în acest domeniu, precum Autoritatea Tutelară, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, poliție.

## **II. Recomandări privind școala**

- ✓ Includerea, pe agenda întâlnirilor formale ale școlii (Consiliul de Administrație, Consiliul Profesoral, Consiliul Elevilor, Comitetul de Părinți), a unor teme legate de violența școlară, care să aibă ca scop conștientizarea dimensiunii fenomenului și analiza formelor, a actorilor și a cauzele situațiilor de violență de la nivelul instituției respective;
- ✓ Elaborarea unor strategii coerente de prevenire și intervenție, care să fie fundamentate pe diagnoza situației existente și să fie incluse în proiectul de dezvoltare instituțională; inițierea unor programe care să răspundă unor situații specifice unității de învățământ respective (identificarea riscurilor în contextul concret al colii, a actorilor cu potențial violent sau cu risc de a deveni victimă), cu implicarea activă a elevilor ca actori și ca parteneri cheie;
- ✓ Transformarea regulamentului de ordine interioară, specific fiecărei școli, din instrument formal în mijloc real de prevenire, prin:
  - definirea clară și funcțională a criteriilor de disciplină școlară și de conduită în școală a tuturor actorilor școlari (elevi, profesori);
  - adaptarea prevederilor la contextul specific în care funcționează instituția;

- consultarea tuturor actorilor de la nivelul școlii (elevi, cadre didactice, părinți) în definirea și aplicarea prevederilor acestuia;
- operaționalizarea conținutului la nivelul activității didactice concrete, prin negocieri directe între profesor și elevi;
- ✓ Inițierea la nivelul școlii a unor structuri cu rol de mediere (centre de resurse) care să contribuie la identificarea surselor de conflict, a actorilor implicați și a căilor de soluționare; aceste structuri/ grupuri de inițiativa ar trebui să fie formate dintr-un nucleu de elevi, cadre didactice și părinți, care să îndeplinească rolul de mediatori și care să influențeze rezolvarea pașnică a conflictelor între actorii școlii (elevi-elevi, elevi profesori, profesori-elevi, părinți-profesori, părinți-elevi); astfel de structuri pot fi coordonate de personal specializat (profesori în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, asistenți sociali, psihologi) și pot iniția și derula programe anti-violență împreună cu parteneri de la nivelul comunității (ONG-uri, poliția de proximitate, autorități locale);
- ✓ Intervenții la nivel curricular:
  - Dezbateră, în timpul orelor de consiliere și orientare, a situațiilor de violență petrecute în școală sau în vecinătatea acesteia și încurajarea exprimării opiniei elevilor privind aceste situații și posibile căi de soluționare;
  - Valorificarea temelor relevante pentru problematica violenței, care se regăsesc în curriculumul diferitelor discipline școlare (drepturile și îndatoririle individului, libertate și norma/ regula de comportament, decizie și consecințele deciziilor, abilități sociale etc.), prin utilizarea unor strategii activ-participative (studiu de caz, joc de rol, analiza critică a mesajelor audio-vizuale cu conținut violent, problematizare etc.), care să conducă la conștientizarea și dezvoltarea unei atitudini critice a elevilor față de problematica violenței școlare;
  - Derularea unor programe și activități extrașcolare pe tema combaterii violentei școlare (de exemplu: săptămâna anti-violență; jocuri, concursuri și expoziții tematice; întâlniri cu specialiști care să prezinte în mod interactiv teme legate de violență școlară, la care să participe elevi, cadre didactice și părinți);
- ✓ Organizarea de programe de informare a elevilor privind modalitățile adecvate de gestionare a unor situații concrete de violență, centrate pe dezvoltarea unor competente de auto-control, negociere a conflictelor, comunicare, mijloace de auto-apărare;
- ✓ Inițierea unor programe de educație intra - și inter-generațională și de educație parentală prin care să se urmărească îmbunătățirea relațiilor dintre actorii de la nivelul școlii (copii - părinți - cadre didactice - conducerea școlii);

- ✓ Sensibilizarea profesorilor față de problematica violenței (forme de violență, cauze generatoare, mecanisme de prevenire, strategii de ameliorare, cadru legislativ și instituțional) prin activități de formare derulate la nivel local: cursuri de formare incluse în planurile de dezvoltare, cercuri pedagogice tematice, comisii metodice, schimburi de experiență;
- ✓ Creșterea transparenței evaluării rezultatelor elevilor (criterii, metode), în scopul diminuării tensiunilor care conduc la apariția unor situații de violență (între elevi și profesori sau între elevi); monitorizarea la nivel instituțional a cadrelor didactice care utilizează notarea ca mijloc de sancționare a comportamentelor sau atitudinilor elevilor, în scopul corectării acestor situații;
- ✓ Asumarea de către consilieri a unui rol proactiv în comunitatea școlară, prin diseminarea ofertei de sprijin psihopedagogic și prin implicarea acestora în identificarea și rezolvarea problemelor elevilor, a profesorilor și a părinților, care pot conduce la situații de violență școlară.
- ✓ Ameliorarea managementului comunicării între toți actorii de la nivelul școlii, prin identificarea principalelor bariere comunicaționale și prin diversificarea strategiilor și a canalelor de comunicare (activarea structurilor formale de la nivelul școlii – consilii, comitete, asociații grupuri de acțiune; organizarea de activități informale elevi - cadre didactice - părinți; înființarea unei stații radio, web-site sau publicații ale școlii; crearea unor proceduri de semnalare a situațiilor problematice – cutie poștală a elevilor/ părinților);
- ✓ Asigurarea unui mediu școlar adecvat pentru derularea activităților didactice în condiții optime, prin:
  - evitarea supraaglomerării colectivelor de elevi, atât la nivelul școlii, cât și la nivelul claselor;
  - decongestionarea programului școlar al elevilor;
  - asigurarea de personal didactic calificat și suficient numeric;
  - încadrarea unor specialiști în domeniul comunicării (mediatori, profesori în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, asistenți sociali);
  - asigurarea unui serviciu de pază permanent; încadrarea de personal de supraveghere și securitate suficient;
- ✓ Dezvoltarea unor strategii focalizate pe prevenirea și controlul fenomenelor de violență care apar în zona din jurul școlii, care să solicite implicarea activă a partenerilor locali (de exemplu, solicitarea autorităților locale în vederea exercitării atribuțiilor de control al destinațiilor spațiului proximal școlii și eliminarea situațiilor în care acesta este utilizat pentru: baruri, jocuri video, comerț ambulant necontrolat etc.);

- ✓ Pilotarea sistemului Zonelor de Educație Prioritară (ZEP) ca modalitate complexă de intervenție în unitățile de învățământ care se confruntă cu fenomene ridicate de violență școlară.

#### **La nivel comunitar**

- ✓ Inițierea unor programe de sensibilizare a comunității privind fenomenul de violență școlară;
- ✓ Dezvoltarea unor programe de prevenire a violenței școlare;
- ✓ Dezvoltarea de parteneriate ale școlii cu alte instituții la nivel local – politie, jandarmerie, autorități locale, ONG-uri etc. - pentru siguranța deplasării elevilor și pentru crearea unei vecinătăți lipsite de pericole privind integritatea fizică și psihologică a elevilor.

#### **La nivel social**

- ✓ Organizarea de campanii sociale, prin utilizarea diferitelor canale de comunicare publică, în scopul conștientizării fenomenului de violență școlară;
- ✓ Stimularea cooperării inter-instituționale și implicarea societății civile în inițierea, derularea, monitorizarea și evaluarea unor programe anti-violență la nivel național;
- ✓ Includerea unor teme privind violență școlară în programele de formare continuă a cadrelor didactice;
- ✓ Dezvoltarea, în cadrul ofertei naționale de curriculum la decizia școlii, a unor discipline opționale centrate pe prevenția violenței;
- ✓ Multiplicarea măsurilor de reducere a violenței exprimate în media – violență verbală, pornografie și imagini cu conținut violent;
- ✓ Stimularea cercetării și a dezbaterii publice privind violența școlară și multiplicarea la nivel de sistem a exemplelor de succes în prevenirea și combaterea acestui fenomen;
- ✓ Diversificarea programelor de asistență socială adresate familiilor dezavantajate din punct de vedere socio-economic, categorie care prezintă un risc accentuat în manifestarea unor comportamente violente ale copiilor;
- ✓ Dezvoltarea și aplicarea cadrului legislativ privind violența în general și cea direct legată de minori, în special, prin elaborarea de metodologii concrete de punere în practică a acestora.

## 2.8. BIBLIOGRAFIE

- xxx, OMECT nr. 1409/ 29.06.2007 privind aprobarea *Strategiei Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*;
- xxx, H. G. nr. 972/ 4.12.1995 privind aprobarea *Planului național de acțiune în favoarea copilului*;
- xxx, Legea nr. 678/21.11. 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane;
- xxx, Ordinul Ministrului de Interne și al Ministrului Educației și Cercetării privind colaborarea în domeniul educației și pregătirii anti-infracționale a elevilor (OMI nr. 183/29.11.2001 și OMEC nr. 3032/14.01.2002);
- xxx, H. G. nr. 726/14.05.2004 pentru aprobarea *Planului de acțiuni prioritare în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării pentru perioada 2004-2005*;
- xxx, Legea nr. 272/21.06.2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului;
- xxx, H. G. 1504/16.09.2004 privind aprobarea *Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale*;
- xxx, Convenția ONU asupra Drepturilor Copilului, adoptată la 20.11.1989, la Copenhaga;
- xxx, Rezoluția 163 „Securitate în orașele europene”, a Consiliului Europei, din 16.10.1985;
- xxx, Recomandarea nr. R(87)21 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre ale Uniunii Europene privind asistența victimelor și prevenirea victimizării, din 17.09.1987;
- xxx, Recomandarea nr. R(90)2 privind măsurile referitoare la violența în familie, a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene, din 15.01.1990;
- xxx, Recomandarea nr. R(96)8 privind politica de combatere și control a criminalității într-o Europa în transformare, emisă de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- xxx, Programul comun de acțiune pentru combaterea traficului cu ființe umane și exploatarea sexuală a copiilor, adoptat în februarie 1997 de către Uniunea Europeană;
- xxx, Recomandarea nr. R(97)3 privind participarea tinerilor și viitorul societății civile, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- xxx, Recomandarea nr. R(1997)21 privind mass-media și promovarea unei culturi a toleranței, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;

- xxx, Recomandarea nr. R(1998)1371 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind abuzul și neglijarea copiilor, exploatarea sexuală și abuzurile comise asupra copiilor;
- xxx, Recomandarea nr. (2001)16 cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale, din 31.10.2001;
- xxx, Recomandarea nr. 1531(2001) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind securitatea și prevenirea criminalității în orașe și crearea unui observator european al violenței;
- xxx, Declarația finală - IP2 (2002)27- adoptată la închiderea Conferinței asupra parteneriatului local pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, (Strasbourg, 2-4 decembrie 2002);
- xxx, Recomandarea nr. R(2003)135 privind parteneriatul pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, adoptată la Congresul Autorităților Locale și Regionale în Europa;
- xxx, Carta Europeană pentru Școli Democratice fără Violență - IP 1-IP 2 (2003)2;
- xxx, Recomandarea nr. R(2003)20 a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene privind noi modalități de a face față delincvenței juvenile și rolul justiției pentru minori, din 24.09.2003;
- Gittins, C., (2004), *A Handbook on Violence Reduction for Schools in Europe. How to make a difference. Integrated Project 2, Responses to violence in everyday life in a democratic society*, 2004;
- Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, Lozano-Ascencio, (2002), *Rapport Mondial sur la violence et la santé*, OMS, Genève;
- Olweus, D., (1999), *Harcelement et brutalités entre élèves*, Paris, ESF, p. 12;
- Jigău, Mihaela; Liiceanu, Aurora; Preoteasa, Liliana, „Violența în școală”, Editura Alpha MDN, București, 2006.

## CAPITOLUL 3

### PROGRAM DE CONSILIERE PENTRU PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENȚEI DIN MEDIUL ȘCOLAR

#### **3.1. PROGRAMUL DE CONSILIERE „ÎMPREUNĂ SPUNEM NU! VIOLENȚEI”**

**TIPUL DE PROIECT:** local.

**PERIOADA DE DESFĂȘURARE:** anul școlar 2019-2020

#### **COORDONATORII PROIECTULUI:**

- ✓ Directorul unității școlare
- ✓ Directorul adjunct al unității școlare
- ✓ Profesorul în centre și cabinete de asistență psihopedagogică

#### **ECHIPA DE LUCRU:**

- ✓ profesorul în centre și cabinete de asistență psihopedagogică
- ✓ cadre didactice

#### **ARGUMENT:**

După anii '90, România a optat pentru democratizarea sistemelor economice și sociale, școala fiind unul dintre pilonii importanți ai schimbării. Accesul larg la mijloacele de informare, introducerea unei relative autonomii a școlii în raport cu oferta educațională, lărgirea participării la decizii privind educația prin contribuția tuturor actorilor educaționali (părinți, autorități locale, biserică, societate civilă) sunt doar câteva dintre schimbările care au condus la transformarea culturii școlare după anii '90. Totodată, acumularea tensiunilor sociale inerente perioadelor de schimbare economică și politică au adus transformări ale peisajului social, spațiu în care fenomenele de violență și-au făcut simțită mai acut prezența, difuzând și la nivelul altor instituții sociale, între care familia, dar și școala.

Violența școlară este doar una dintre manifestările violenței cotidiene. Dezbaterile privind relația între conceptul de „drept la siguranță” și mediul școlar au căpătat în Europa o dezvoltare continuă și constantă, cu diferențe de la țară la țară, devenind oficial o problemă

politică în urma unei întâlniri a experților, organizată de Comisia Europeană la Utrecht, în anul 1997. Mass-media acordă din ce în ce mai multă atenție violenței, contribuind la conștientizarea și creșterea interesului public față de violența tinerilor, inclusiv față de violența școlară.

Guvernul, precum și societatea civilă au devenit sensibili la fenomenul violenței în mediul școlar, renunțându-se la stereotipul conform căruia școala este o entitate izolată, un spațiu social autonom, necorelat la dinamica socială, neafectat de conflictele și dificultățile cu care se confruntă societatea, în general. Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și ca mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate.

Prevenirea violenței școlare este cel mai important aspect în răspunsul pe care societatea îl poate da acestui fenomen social.

Proiectul „Împreună spunem *Nu!* violenței” își propune promovarea modelului ecologic de prevenire a violenței, conform căruia între factorii individuali și cei contextuali există inter-relații, iar violența este produsul nivelurilor multiple de influență a acestora asupra comportamentului.

Activitățile proiectului respectă principiile și recomandările generale formulate în cadrul *Strategiei MECT cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*, aprobată prin OMECT nr. 1409 din 29.06.2007.

#### **SCOPUL PROIECTULUI:**

- ✓ prevenirea și combaterea actelor de violență din mediul școlar.

#### **OBIECTIVE:**

- ✓ Consilierea elevilor, părinților și cadrelor didactice în scopul prevenirii și combaterii violenței din mediul școlar;
- ✓ Inițierea și derularea unor activități informativ-educative în scopul prevenirii actelor de violență din Școala Gimnazială „X”, în concordanță cu prevederile și principiile *Strategiei MEN cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*;
- ✓ Constituirea unui parteneriat între specialiștii participanți la program și părinți, vizând „educarea părinților” în spiritul disciplinei pozitive, nonviolente și implicarea acestora în prevenirea și combaterea violenței asupra copilului;
- ✓ Promovarea parteneriatului cu instituțiile cu responsabilități în prevenirea și combaterea actelor de violență.



### **GRUP ȚINTĂ:**

- ✓ elevii și părinții acestora;
- ✓ cadrele didactice.

**DURATA:** anul școlar 2019-2020

### **RESURSE:**

- ✓ **umane:** elevii, părinții, profesorul în centre și cabinete de asistență psihopedagogică, cadrele didactice din Școala Gimnazială „X”, specialiștii din instituțiile partenere.
- ✓ **materiale:** spații școlare, mijloace audio-vizuale, materiale consumabile, surse bibliografice de specialitate etc.
- ✓ **de timp:** anul școlar 2019-2020

### **TEMATICA ORIENTATIVĂ A ACTIVITĂȚILOR:**

- ☺ *Modalități de prevenire și combatere a violenței din mediul școlar;*
- ☺ *Cum rezolvăm problemele;*
- ☺ *Conflicte ca-n povești;*
- ☺ *Să continuăm povestea;*
- ☺ *Semaforul conflictelor;*
- ☺ *Forme și cauze ale violenței în mediul școlar. Perspectiva individuală, familială, școlară, mass-media;*
- ☺ *Deficiențele de comunicare - sursă a violenței în școală;*
- ☺ *Legislația privind drepturile copilului, violența și violența școlară;*
- ☺ *Comportamentele și consecințele lor;*
- ☺ *Spune mai departe;*
- ☺ *Plicul cu fapte bune.*

## DESFĂȘURAREA PROIECTULUI

Nr. crt.	Activitate	Descriere activitate	Locație	Materiale necesare	Perioada	Responsabil
I.	<b>Pregătire</b>					
A.1	Elaborare proiect	-Redactarea proiectului: stabilirea echipei de lucru, a grupului țintă (selectarea claselor participante la proiect), a scopului, obiectivelor și a resurselor necesare pentru îndeplinirea acestora.	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipeamente IT.	septembrie	Coordonator proiect
A.2	Stabilirea graficului activităților	-Organizarea echipei de implementare, stabilirea responsabilităților, planificarea activității; -Stabilirea grilei de activități la nivelul unității școlare.	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipeamente IT.	septembrie	Coordonator proiect
A.3	Stabilirea modului de raportare și comunicare în cadrul	-Stabilirea activităților de gestiune a proiectului, de desfășurare a acestuia și de	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipeamente IT.	septembrie	Coordonator proiect

	echipei de proiect	evaluare a implementării: <input type="checkbox"/> raportarea activităților la încheierea semestrelor și anului școlar, concretizată în rapoarte semestriale și anuale.				
A.4	Stabilirea materialelor promoționale și de promovare	-Identificarea modalităților de promovare a proiectului și de diseminare a rezultatelor acestuia: <input type="checkbox"/> diseminarea obiectivelor și rezultatelor proiectului prin intermediul paginii web a școlii gimnaziale în care se desfășoară activitățile, a întâlnirilor cu cadrele didactice din școală, evenimentelor educaționale etc.); <input type="checkbox"/> prezentarea rezultatelor proiectului prin articole în reviste de specialitate și pe	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT; Acces Internet.	septembrie	Coordonator proiect

		paginii web a școlii gimnaziale în care se desfășoară proiectul.				
A.5	Pregătirea lansării proiectului și promovarea proiectului	-Elaborarea materialelor necesare promovării proiectului și prezentarea acestora cadrelor didactice și elevilor din unitatea școlară.	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	septembrie	Coordonator proiect
II.	<b>Implementare</b>					
A.1	Work-shopuri	- <i>Modalități de prevenire și combatere a violenței din mediul școlar</i> <input type="checkbox"/> activitate destinată cadrelor didactice implicate în derularea proiectului; <input type="checkbox"/> se va urmări prezentarea scopului, obiectivelor, tematicii orientative, metodelor, tehnicilor de lucru și principalelor activități din	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	Septembrie	Coordonator proiect

	<p>proiect.</p> <p><i>-Cum rezolvăm problemele</i></p> <p><input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor;</p> <p><input type="checkbox"/> se va urmări identificarea modalităților eficiente de comunicare în situații conflictuale.</p> <p><i>-Conflicte ca-n povești</i></p> <p><input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor;</p> <p><input type="checkbox"/> se va urmări definirea noțiunii de „conflict”; descrierea unor situații conflictuale și a cauzelor care le-au generat și recunoașterea strategiilor de rezolvare a conflictelor.</p> <p><i>-Să continuăm povestea</i></p> <p><input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor;</p>	<p>Școala Gimnazială „X”</p> <p>Școala Gimnazială „X”</p> <p>Școala Gimnazială „X”</p>	<p>Coli; Cartuș; Echipamente IT.</p> <p>Coli; Cartuș; Echipamente IT.</p> <p>Coli; Cartuș; Echipamente IT.</p>	<p>septembrie</p> <p>octombrie</p> <p>noiembrie</p>	<p>Coordonator proiect</p> <p>Coordonator proiect</p> <p>Coordonator proiect</p>
--	--	--	--	---	--

	<p>□ se va urmări analiza mediului școlar, a sentimentului de siguranță pe care îl au elevii în incinta școlii și descrierea situațiilor conflictuale din unitatea școlară și a strategiilor utilizate pentru rezolvarea acestora.</p> <p><i>-Semaforul conflictelor</i></p> <p>□ activitate destinată elevilor;</p> <p>□ se va urmări descrierea unor situații conflictuale întâlnite de elevi în diverse medii (școlar, extrașcolar, familial etc.); identificarea unor modalități de rezolvare a conflictelor și analiza eficienței acestora.</p> <p><i>-Forme și cauze ale violenței în mediul școlar. Perspectiva</i></p>	<p>Școala Gimnazială „X”</p>	<p>Coli; Cartuș; Echipe IT.</p>	<p>decembrie</p>	<p>Coordonator proiect</p>
		<p>Școala Gimnazială</p>	<p>Coli; Cartuș;</p>	<p>ianuarie</p>	<p>Coordonator proiect</p>

		<i>individuală, familială, școlară, mass-media</i> <input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor; se va urmări identificarea formelor și cauzelor violenței din mediul școlar.	„X”	Echipamente IT.		
A.2	Elaborare materiale de lucru	-Realizarea fișelor de lucru, prezentărilor Power Point, pliantelor și altor materiale necesare pentru desfășurarea activității.	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	lunar	Coordonator proiect
A.3	Dezbateri	- <i>Cald și rece</i> <input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor; <input type="checkbox"/> se va urmări identificarea comportamentelor specifice ascultării eficiente; exemplificarea manifestărilor ascultării/nonascultării; enumerarea efectelor ascultării/	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	februarie	Coordonator proiect

	<p>nonascultării.</p> <p><i>-Legislația privind drepturile copilului, violența și violența școlară</i></p> <p><input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor, realizată în colaborare cu poliția de proximitate;</p> <p><input type="checkbox"/> se va urmări prezentarea și dezbateră legislației privind drepturile copilului, violența și violența în mediul școlar.</p>	<p>Școala Gimnazială „X”</p>	<p>Coli;</p> <p>Cartuș;</p> <p>Echipamente IT.</p>	<p>martie</p>	<p>Coordonator proiect</p>
	<p><i>-Comportamentele și consecințele lor</i></p> <p><input type="checkbox"/> activitate destinată elevilor, realizată la Penitenciarul de Minori și Tineri Craiova;</p> <p><input type="checkbox"/> se va urmări prezentarea cazurilor unor minori privați de libertate, iar la întoarcerea</p>	<p>Penitenciarul de Minori și Tineri Craiova</p>	<p>Coli;</p> <p>Cartuș;</p> <p>Echipamente IT.</p>	<p>aprilie</p>	<p>Coordonator proiect</p>



	<p>la școală, se va organiza o dezbatere cu tema „Comportamentele și consecințele lor”.</p> <p>-<i>Spune mai departe</i></p> <p>□ activitate destinată elevilor;</p> <p>□ se va urmări descrierea caracteristicilor comportamentelor asertiv, pasiv și agresiv și analiza consecințelor acestora.</p> <p>-<i>Plicul cu fapte bune</i></p> <p>□ activitate destinată elevilor;</p> <p>se va urmări prezentarea unor fapte bune realizate pe parcursul acestui an școlar; analiza consecințelor comportamentelor pozitive ale acestora și analiza impactului pe care l-au avut</p>	<p>Școala Gimnazială „X”</p> <p>Școala Gimnazială „X”</p>	<p>Coli; Cartuș; Echipamente IT.</p> <p>Coli; Cartuș; Echipamente IT.</p>	<p>mai</p> <p>iunie</p>	<p>Coordonator proiect</p> <p>Coordonator proiect</p>
--	--	---	---	-------------------------	---

		asupra elevilor activitățile de consiliere pe tema prevenirii și combaterii violenței în mediul școlar.				
III.	<b>Evaluare și diseminare</b>					
A.1	Aplicare chestionare	-Elaborarea și aplicarea unor chestionare de evaluare a gradului de satisfacție a beneficiarilor.	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	mai	Coordonator proiect
A.2	Analiza SWOT	-Identificarea punctelor tari, punctelor slabe, oportunităților și amenințărilor proiectului.	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	iunie	Coordonator proiect
A.3	Realizarea raportului de evaluare (specificând indicatorii cantitativi și calitativi).	-Elaborarea raportului de activitate, menționând indicatorii de evaluare a proiectului: □ <i>indicatori calitativi:</i> calitatea lucrărilor prezentate (portofolii, desene, picturi);	Școala Gimnazială „X”	Coli; Cartuș; Echipamente IT.	iunie	Coordonator proiect

		<p>gradul de satisfacție a beneficiarilor direcți.</p> <p>□ <i>indicatori cantitativi:</i> numărul de elevi implicați în proiect (elevii din cele x de clase de nivel primar și cele y clase de nivel gimnazial); numărul de activități realizate.</p>				
--	--	--	--	--	--	--

**Desfășurarea activităților din proiect  
(din etapa II. Implementare)**

Luna: septembrie

Săptămâna: 3

1. Tema activității: *Modalități de prevenire și combatere a violenței din mediul școlar*

2. Obiective:

- prezentarea scopului, obiectivelor, etapelor și tematicii orientative a proiectului;
- familiarizarea cadrelor didactice cu principalele metode și tehnici de lucru necesare implementării proiectului.

3. Conținut informativ:

- scopul, obiectivele, etapele și tematica proiectului „Prevenirea și combaterea violenței din mediul școlar”;
- informații cu privire la problematica violenței școlare;
- sugestii de activități ce pot fi derulate în cadrul proiectului ce vizează prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar;
- metode și tehnici de lucru cu elevii.

4. Metode: conversația euristică, exemplul, explicația, expunerea, ascultarea activă, exerciții în diadă.

5. Mijloace: calculator, video-proiector etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: septembrie

Săptămâna: 3

1. Tema activității: *Cum rezolvăm problemele*

2. Obiective:

- identificarea modalităților eficiente de comunicare în situații conflictuale;
- identificarea unor soluții pentru rezolvarea conflictului;
- analiza eficienței soluțiilor propuse pentru rezolvarea situației conflictuale.

3. Conținut informativ: informații sintetice despre modalitățile de comunicare în situații conflictuale.

4. Metode: jocul de rol, conversația, explicația, ascultarea activă.

5. Mijloace: folii de flipchart, fișe de lucru, markere etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: octombrie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Conflicte ca-n povești*

2. Obiective:

- definirea noțiunii de „conflict”;
- descrierea unor situații conflictuale și a cauzelor care le-au generat;
- recunoașterea strategiilor de rezolvare a conflictelor utilizate de personajele din lectură.

3. Conținut informativ: informații referitoare la tipurile de conflicte, cauzele care le generează și modalitățile de rezolvare a acestora.

4. Metode: exercițiul, conversația euristică, exemplul, explicația, ascultarea activă.

5. Mijloace: folii de flipchart, markere, fișe de lucru etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: noiembrie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Să continuăm povestea*

2. Obiective:

- analiza mediului școlar, a sentimentului de securitate/ siguranță pe care îl au elevii în incinta școlii;
- identificarea factorilor de disconfort fizic și psihic din mediul școlar;
- descrierea situațiilor conflictuale din unitatea școlară și a strategiilor utilizate pentru rezolvarea acestora.

3. Conținut informativ:

- informații despre factorii de disconfort fizic și psihic din mediul școlar;
- strategii utilizate pentru rezolvarea conflictelor.

4. Metode: brainstormingul, conversația euristică, exercițiul, exemplul, ascultarea activă.

5. Mijloace: fișe de lucru, folii de flipchart, markere etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: decembrie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Semaforul conflictelor*

2. Obiective:

- descrierea unor situații conflictuale pe care le-au întâlnit în diverse medii (școlar, extrașcolar, familial etc.);

- identificarea unor modalități de rezolvare a conflictelor;
  - analiza eficienței modalităților de rezolvare a conflictelor.
3. Conținut informativ: informații despre tipurile de conflicte, modalitățile de abordare constructivă a unui conflict și consecințele rezolvării/nerezolvării conflictelor.
  4. Metode: conversația euristică, exercițiul, exemplul, ascultarea activă.
  5. Mijloace: fișe de lucru, folii de flipchart, markere etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: ianuarie

Săptămâna: 3

1. Tema activității: *Forme și cauze ale violenței în mediul școlar. Perspectiva individuală, familială, școlară, mass-media*
2. Obiective:
  - identificarea formelor pe care le îmbracă violența în mediul școlar;
  - analiza cauzelor violenței din școala de proveniență a elevilor;
  - analiza reacțiilor elevilor, părinților și cadrelor didactice la diferite tipuri de conflict.
3. Conținut informativ: informații referitoare la formele și cauzele violenței din mediul școlar.
4. Metode: studiul de caz, conversația euristică, exercițiul, explicația, ascultarea activă.
5. Mijloace: folii de flipchart, fișe de lucru, markere etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: februarie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Cald și rece*
2. Obiective:
  - identificarea comportamentelor specifice ascultării eficiente;
  - exemplificarea manifestărilor ascultării/ nonascultării;
  - analiza efectelor ascultării/ nonascultării.
3. Conținut informativ: informații sintetice despre comportamentele specifice ascultării eficiente, manifestările ascultării/ nonascultării și efectele ascultării/ nonascultării.
4. Metode: conversația euristică, exercițiul, jocul de rol, ascultarea activă.
5. Mijloace: fișe de lucru, folii de flipchart, markere etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: martie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Legislația privind drepturile copilului, violența și violența școlară*

2. Obiective:

- dezbateră legislației privind drepturile copilului;
- prezentarea legislației privind violența și violența în mediul școlar;
- identificarea instituțiilor cu rol în prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar.

3. Conținut informativ:

- Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului;
- Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;
- Hotărârea Nr. 686 din 12.07.2005 pentru aprobarea *Strategiei naționale în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului violenței în familie*;
- Ordinul Ministrului de Interne și al Ministrului Educației și Cercetării privind colaborarea în domeniul educației și pregătirii anti-infracționale a elevilor (OMI nr. 183/ 29.11.2001 și OMEC nr. 3032/ 14.01.2002);
- Legea nr. 305/ 9.05.2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române;
- H.G. 1504/ 16.09.2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale;
- H.G. 1769/ 21.10.2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor.

4. Metode: dezbateră, conversația, expunerea, explicația, exemplul, ascultarea activă.

5. Mijloace: folii de flipchart, calculator, video-proiector, markere, fișe de lucru etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: aprilie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Comportamentele și consecințele lor*

2. Obiective:

- prezentarea cazurilor unor minori privați de libertate;
- analiza consecințelor comportamentelor agresive, pornind de la cazurile întâlnite.
- explicarea reacțiilor la diferite tipuri de comportament.

3. Conținut informativ: informații referitoare la infracțiunile comise de minorii privați de libertate.

4. Metode: conversația, exemplu, explicația, dezbateră, ascultarea activă.

5. Mijloace: folii de flipchart, markere etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: mai

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Spune mai departe!*

2. Obiective:

- descrierea caracteristicilor comportamentelor asertiv, pasiv și agresiv;
- clasificarea reacțiilor la o situație negativă, în funcție de cele trei categorii de comportament;
- analiza consecințelor comportamentului asertiv, pasiv sau agresiv.

3. Conținut informativ: informații despre comportamentul asertiv, pasiv și agresiv și consecințele pozitive sau negative ale trei tipuri de manifestări comportamentale.

4. Metode: conversația euristică, exemplul, explicația, ascultarea activă.

5. Mijloace: folii de flipchart, markere, fișe de lucru etc.

Nr. activități: 1/ lună

Luna: iunie

Săptămâna: 2

1. Tema activității: *Plicul cu fapte bune*

2. Obiective:

- prezentarea unor fapte bune realizate pe parcursul acestui an școlar;
- analiza consecințelor comportamentelor pozitive ale elevilor;
- analiza impactului pe care l-au avut asupra elevilor activitățile de consiliere pe tema prevenirii și combaterii violenței în mediul școlar.

3. Conținut informativ: informații despre consecințele comportamentelor pozitive și negative.

4. Metode: dezbaterea, exemplul, explicația, ascultarea activă.

5. Mijloace: folii de flipchart, markere, fișe de lucru etc.

Nr. activități: 1/ lună









## SEMAFORUL CONFLICTELOR

*Imaginează-ți că te afli într-una dintre situațiile descrise mai jos! Spune cum te-ai comporta! Argumentează alegerea făcută!*

*Ascultă răspunsurile colegilor și apelează la culorile semaforului pentru a analiza răspunsurile lor: roșu – ai procedat greșit, trebuie să te oprești; galben – trebuie să analizezi problema pentru a găsi o soluție mai bună; verde – procedezi corect, continuă așa!*

❖ *Pentru că un coleg m-a îmbrâncit ieri, azi eu .....*

.....

❖ *Când cineva mă supără, .....*

.....

❖ *Deoarece colega mea scotea limba la mine, eu .....*

.....

❖ *Când băieții sunt nemulțumiți de ceva, este normal să .....*

.....

❖ *Dacă un coleg face glume pe seama mea, data viitoare .....*

.....

❖ *Ca să-l pedepsesc pe colegul care a râs de mine, .....*

.....

❖ *Dacă lipești un bilețel pe spatele colegului, ai făcut un lucru .....*

.....

❖ *Dacă sora ta te deranjează de la jocul pe calculator, .....*

.....

## CALD ȘI RECE

*Citește următoarele enunțuri și spune cum te-ai comporta într-o asemenea situație!*

1. Colegul meu de bancă mă tot trage de mână să-l ajut la testul de matematică. Simt că îmi este foarte dificil să mă mai concentrez la ceea ce am de făcut.

---

---

2. Colegul meu mă strigă „aragaz cu patru ochi”. Ceilalți copii râd și se uită spre mine.

---

---

3. Ies în pauză și colegul meu de bancă îmi smulge pachetul de mâncare, din mână.

---

---

4. Colegul din fața mea scoate limba la mine în ora de engleză, făcându-mă să râd. Profesoara mă vede și îmi face observație. Abia aștept pauza să rezolv problema.

---

---

5. Doi colegi se joacă fotbal pe terenul de sport. Merg spre ei, le iau mingea și fug să trag la poartă. Unul dintre ei mă înjură și strigă să le înapoiez mingea.

---

---

6. Un coleg umblă fără să ceară voie în geanta unui alt coleg. Acesta din urmă află de la alți colegi și merge și îi trage un pumn.

---

---

## SPUNE MAI DEPARTE!

*Citește cu atenție fragmentul următor și spune cum crezi că va continua povestea!*

*Ce crezi că au făcut Cristian, David, Mircea și colegii lor? Cine este de vină pentru situația creată? Cum ar putea rezolva Cristian și David conflictul dintre ei?*

Cristian este foarte fericit; a primit de la părinții săi o tabletă nouă, pe care și-a instalat cele mai tari jocuri. Bucuros a venit cu ea la școală și colegii o priveau încântați ... și-ar fi dorit și ei una. Deși i-ar fi plăcut să se joace pe tableta lui Cristian, David stătea de-o parte și comenta: „Mare lucru! O tabletă ... am văzut altele și mai frumoase!”. Încă nu-i trecuse supărarea pe colegul său, care uitase de ieșirea în parc și-l lăsase să aștepte degeaba, o oră.

Pentru că îi era tare dragă, Cristian ținea tableta pe bancă și nu o scăpa din ochi. După o ora de matematică, toți elevii se ridică și fug în pauză. Au lucrat foarte multe probleme și abia așteaptă să iasă afară. În dezordinea creată, Mircea lovește banca lui Cristian, iar tableta cade printre elevii care alergau prin clasă. Auzind zgomotul, Cristian se întoarce și vede tableta pe jos, chiar lângă picioarele lui David, care alege și el alături de ceilalți colegi. Furios, acesta îi strigă colegului: „Prostule, ai făcut-o intenționat! Ai vrut să-mi strici tableta!”

Atunci \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_



## BIBLIOGRAFIE

- xxx, OMECT nr. 1409/29.06.2007 referitor la „Strategia MECTS cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar”;
- xxx, Institutul de Științe ale Educației, (2011), „Ghid pentru structurile cu responsabilități în prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar de la nivelul unității școlare, de la nivel județean și de la nivel național”, București;
- xxx, OMECT nr. 1409/ 29.06.2007 privind aprobarea *Strategiei Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului cu privire la reducerea fenomenului de violență în unitățile de învățământ preuniversitar*;
- xxx, H. G. nr. 972/ 4.12.1995 privind aprobarea *Planului național de acțiune în favoarea copilului*;
- xxx, Legea nr. 678/21.11. 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane;
- xxx, Ordinul Ministrului de Interne și al Ministrului Educației și Cercetării privind colaborarea în domeniul educației și pregătirii anti-infracționale a elevilor (OMI nr. 183/29.11.2001 și OMEC nr. 3032/14.01.2002);
- xxx, H. G. nr. 726/14.05.2004 pentru aprobarea *Planului de acțiuni prioritare în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării pentru perioada 2004-2005*;
- xxx, Legea nr. 272/21.06.2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului;
- xxx, H. G. 1504/16.09.2004 privind aprobarea *Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale*;
- xxx, Convenția ONU asupra Drepturilor Copilului, adoptată la 20.11.1989, la Copenhaga;
- xxx, Rezoluția 163 „Securitate în orașele europene”, a Consiliului Europei, din 16.10.1985;
- xxx, Recomandarea nr. R(87)21 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre ale Uniunii Europene privind asistența victimelor și prevenirea victimizării, din 17.09.1987;
- xxx, Recomandarea nr. R(90)2 privind măsurile referitoare la violența în familie, a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene, din 15.01.1990;
- xxx, Recomandarea nr. R(96)8 privind politica de combatere și control a criminalității într-o Europa în transformare, emisă de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- xxx, Programul comun de acțiune pentru combaterea traficului cu ființe umane și exploatarea sexuală a copiilor, adoptat în februarie 1997 de către Uniunea Europeană;
- xxx, Recomandarea nr. R(97)3 privind participarea tinerilor și viitorul societății civile, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;



xxx, Recomandarea nr. R(1997)21 privind mass-media și promovarea unei culturi a toleranței, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;

xxx, Recomandarea nr. R(1998)1371 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind abuzul și neglijarea copiilor, exploatarea sexuală și abuzurile comise asupra copiilor;

xxx, Recomandarea nr. (2001)16 cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale, din 31.10.2001;

xxx, Recomandarea nr. 1531(2001) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind securitatea și prevenirea criminalității în orașe și crearea unui observator european al violenței;

xxx, Declarația finală - IP2 (2002)27- adoptată la închiderea Conferinței asupra parteneriatului local pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, (Strasbourg, 2-4 decembrie 2002);

xxx, Recomandarea nr. R(2003)135 privind parteneriatul pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, adoptată la Congresul Autorităților Locale și Regionale în Europa;

xxx, Carta Europeană pentru Școli Democratice fără Violență - IP 1-IP 2 (2003)2;

xxx, Recomandarea nr. R(2003)20 a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene privind noi modalități de a face față delincvenței juvenile și rolul justiției pentru minori, din 24.09.2003;

Baciu, Amelia; Cazan, Carmen Manuela; Chendea, Cătălina; Cobzariu, C.; Ioachim, Magdalena; Mihalcea, Taisia; Oneț, C., „Educația părinților”, București, 2008;

Băban, Adriana, „Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere”, Cluj-Napoca, 2001;

Botiș Matanie, Adina; Axente, Anca, „Disciplinarea pozitivă sau cum să disciplinezi fără să rănești”, Editura A.S.C.R., Cluj-Napoca, 2009;

Florea, Nicoleta-Adriana, „Programele de consiliere. Perpectice teoretice și practice”, Editura Aius, Craiova, 2011;

Florea, Nicoleta-Adriana, „Metode și tehnici de consiliere”, Editura Aius, Craiova, 2010;

Gittins, C., (2004), „A Handbook on Violence Reduction for Schools in Europe. How to make a difference. Integrated Project 2, Responses to violence in everyday life in a democratic society”, 2004;

Gittins, C., „Reducerea violenței în școală – Un ghid al schimbării”, Editura POA Consiliul Europei, Strasbourg, 2007;

Jigău, Mihaela; Liiceanu, Aurora; Preoteasa Liliana, „Violența în școală”, Institutul de Științe ale Educației, București, 2005;

Jigău, Mihaela; Liiceanu, Aurora; Preoteasa, Liliana, „Violența în școală”, Editura Alpha MDN, București, 2006;

Jigău, M., coord., „Prevenirea și combaterea violenței în școală. Ghid practic pentru directori și cadre didactice”, Editura Alpha, Buzău, 2006;

Krug, D., Mercy, Zwi, Lozano-Ascencio, „Rapport Mondial sur la violence et la santé”, OMS, Genève, 2002;

Neamțu, Cristina, „Devianța școlară”, Editura Polirom, Iași, 2003;

Olweus, D., „Harcelement et brutalités entre élèves”, Paris, ESF, p. 12, 1999.